

Beregnet til
Arbeids- og velferdsdirektoratet

Dokument type
Sluttrapport

Dato
15. desember 2011

EVALUERING

ORDNING MED JOBBSKAPINGSPROSJEKTER

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.	Innledning	5
1.1	Formål med evalueringen	5
1.2	Kort om ordning med Jobbskapingsprosjekter	5
1.3	Kort om gjennomføring av evalueringen	6
1.4	Leserveiledning	6
2.	Sammendrag	7
2.2	Konklusjoner og anbefalinger	9
3.	Metode og datakilder	10
3.1	Dokumenter	10
3.2	Innledende intervjuer	10
3.3	Breddeundersøkelser	10
3.4	Casestudier	12
4.	Kartlegging av ordningen	15
4.1	Innretting og organisering av jobbskapingsordningen	15
4.2	Innhold i tjenestene – kurs og veiledning	28
4.3	Målgrupper og faktiske deltakere	36
5.	Erfaringer og opplevd nytte	40
6.	Resultater og virkninger av ordningen	46
6.1	Bidrar jobbskapingsprosjekter til å skape levedyktige etableringer?	47
6.2	Andre gevinster av jobbskapingsprosjekter	49
7.	Konklusjon og anbefalinger	53
7.1	Behov for justeringer/anbefalinger	53

OVERSIKT OVER FIGURER OG TABELLER

Figur 4-1: "Hvordan fikk du kjennskap til ordningen med jobbskapingsprosjekter?" (n = 36), flere kryss mulig	15
Figur 4-2: "Hvor stort tilskudd har bedriften mottatt til jobbskapingskurs? Dersom bedriften har mottatt midler flere år på rad, vennligst kryss av for beløpet på det siste tilskuddet bedriften mottok" (n = 36)	20
Figur 4-3: "Tre eksempler på bakgrunn for valg av tiltaksarrangør":	21
Figur 4-4: "Har deres bedrift mottatt midler fra andre enn NAV til gjennomføring av jobbskapingskursene?" (n = 36)	27
Figur 4-5: "Hvor lenge varer kursene?" (n = 36)	28
Figur 4-6: "Hvor mange samlinger/veiledninger består kursopplegget til den enkelte deltaker av?" (n = 36)	28
Figur 4-7: "Vennligst kryss av for de påstandene som beskriver organiseringen av kursene" (n = 36)	29
Figur 4-8: "Hvor mange personer har deltatt på jobbskapingskurs hos dere per år?" (n = 36) ..	30
Figur 4-9: "Har dere oppfølging av deltakerne i forbindelse med kursene som gjennomføres i forbindelse med jobbskapingsprosjektet?" (n = 34)	31
Figur 4-10: "Vennligst kryss av for de alternativene som passer best for din bedrift" (n = 36), flere kryss mulig	32
Figur 4-11: "Hva slags opplæring har blitt gitt på jobbskapingskurset?" (n = 36) og (n = 145), flere kryss mulig	33
Figur 4-12: "Dersom det er mulig, vennligst ta stilling til hva som kjennetegner den "typiske" deltaker som har deltatt på jobbskapingskurset – arbeidserfaring" (n = 36)	35
Figur 4-13: "Alder" (n = 170)	37
Figur 4-14: "I hvilken grad opplever du at det er hensiktsmessig å fokusere på spesifikke målgrupper i forbindelse med jobbskapingskursene?" (n = 36)	38
Figur 5-1: "Vennligst ta stilling til følgende påstander om kurset/veiledningen/opplæringen som ble gitt: - Kurset/veiledningen/opplæringen var samlet sett nyttig" (n = 139)	40
Figur 5-2: "I hvilken grad vurderer du at jobbskapingskurset har bidratt til å heve kompetansen hos deltakerne?" (n = 34)	41
Figur 5-3: "Vennligst ta stilling til følgende påstander om kurset/veiledningen/opplæringen som ble gitt: Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til..." (n = 139)	44
Figur 5-4: "Vennligst ta stilling til følgende påstand om kurset/veiledningen/opplæringen som ble gitt - Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til at jeg har økt min kompetanse slik at jeg er mer ettertraktet på arbeidsmarkedet" (n = 139), krysset med varighet på kurs	45
Figur 6-1: "Vennligst kryss av for påstanden som passer best for din situasjon etter deltakelse på kurs" (n = 136)	47
Figur 6-2: "I hvilken grad vurderer du at jobbskapingskurset har bidratt til å skape nye etableringer?" (n = 34)	48
Figur 6-3: "Vennligst ta stilling til følgende påstand om kurset/veiledningen/opplæringen som ble gitt - Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til at jeg har fant ut at det ikke var hensiktsmessig å starte egen bedrift" (n = 139)	49
Figur 6-4: "I hvilken grad vurderer du at jobbskapingskurset har bidratt til å avklare forventninger og muligheter hos deltakerne / Få deltakerne i arbeid" (n = 34)	50
Figur 6-5: "I hvilken grad vurderer du at jobbskapingskursene har bidratt til å få deltakerne i arbeid (inkludert arbeid i andre bedrifter)?" (n = 34)	51
Tabell 3-1: "Vennligst oppgi ditt bostedsfylke" (n = 169)	11
Tabell 3-2: "Trekke ved kursdeltakere som har besvart breddeundersøkelsen" (n = 170)	11
Tabell 3-3: "Nøkkeltall for intervjuete deltakere" (N = 11)	13
Tabell 4-1: "Fylke, antall søkere/innvilget, totalt tilskudd og tildeling til hver tiltaksarrangør for 2010 og 2011"	18
Tabell 4-2: "Informasjon om tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen" (n = 36)	22
Tabell 4-4: "Hvordan vurderer du dialogen med NAV i forkant av søknad /ved oppstart av jobbskapingskurs / underveis i gjennomføringen av jobbskapingskurs / i etterkant av jobbskapingskursene?" (n = 34)	24

Tabell 4-5: "Er det noen krav fra NAV til rapportering i etterkant av gjennomførte kurs?" (n = 34), krysset med fylke tiltaksarrangørene har fått midler til å levere jobbskapingskurs i. Flere kryss mulig	25
Tabell 4-6: " Dersom det er mulig, vennligst ta stilling til hva som kjennetegner den "typiske" deltaker som har deltatt på jobbskapingskursene når det gjelder ..." (n = 36)	36

1. INNLEDNING

Rambøll Management Consulting presenterer med dette rapport for "Evaluering av ordning med Jobbskapingssprosjekter." Evalueringen er gjennomført i perioden september – desember 2011 på oppdrag for Arbeids- og velferdsdirektoratet.

1.1 Formål med evalueringen

Evalueringen har hatt til hensikt å belyse følgende tre temaer:

1. Hvordan ordningen forvaltes og praktiseres i fylkene
2. Hvordan personer som har deltatt i ordningen vurderer dens nytteverdi
3. Hvorvidt ordningen har bidratt til å skape levedyktige etableringer og arbeidsplasser

Evalueringstema 1 tar for seg hvordan ordningen forvaltes i de ulike fylkene, hvem som er definert som målgruppe for ordningen, på hvilken måte tildeling av midler til ordningen foregår, hvor mange som har deltatt i ordningen i perioden 2006-2011, hvem som leverer kurs/opplæring i forbindelse med ordningen og hva som kjennetegner innholdet i kurs/opplæring.

Evalueringstema 2 tar for seg hvordan ordningen oppleves av personer som har deltatt på kurs/opplæring som gis i forbindelse med ordningen og hvorvidt de opplever at ordningen er nyttig når det gjelder å etablere egen virksomhet og/eller på annen måte styrke deres kompetanse og arbeidslivstilknytning. Det har i denne sammenheng vært viktig å belyse hvilke elementer i kurs/opplæring som anses å være særlig nyttige, og hvilke elementer temaer som bør styrkes og/eller nedtones. Evalueringstema 2 belyser også hvordan tiltaksarrangører/-leverandører vurderer ordningen.

Evalueringstema 3 belyser hvilke resultater ordningen kan vise til, nærmere bestemt om den har bidratt til å skape nye arbeidsplasser og om etableringene har vist seg å være levedyktige over tid. Evalueringstema 3 belyser også andre (uintenderte) virkninger av ordningen.

1.2 Kort om ordning med Jobbskapingssprosjekter

Jobbskapingssprosjekter er en tilskuddsordning som gir støtte til prosjekter som gir opplæring og veiledning til personer som ønsker å etablere egen virksomhet, og hvor arbeidsledige og yrkeshemmede er en prioritert målgruppe. *FOR 2001-12-20 nr 1609: Forskrift om tilskudd til jobbskapingssprosjekter* sier at formålet med jobbskapingssprosjekter er å bidra til etablering av egen virksomhet og bedre sysselsettingsmulighetene for arbeidsledige og yrkeshemmede. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2002, og er endret ved forskrifter 2005 og 2006.

Til forskjell fra arbeidsmarkedstiltak som NAV selv administrerer, er NAVs støtte til jobbskaperkurs rettet mot eksterne aktører som driver opplæring og veiledning av potensielle bedrifts- og virksomhetseiere. Hensikten med ordningen er således sysselsetting, ikke bare å bidra til at flere entrer det allerede eksisterende arbeidsmarkedet. NAV tilstår støtte kun til prosjekter som ikke er i regi av Arbeids- og velferdsetaten. Støtten tilstår i form av tilskudd til prosjekter hvis formål er å øke kunnskapsnivået rundt oppstart av egen virksomhet for arbeidsledige og personer med nedsatt arbeidsevne gjennom rådgivning, veiledning, rettledning og opplæring. Deltakere i prosjektene skal kunne få mulighet til å optimere eksisterende prosjekter, samt få avklaring og rettledning i forhold til mulige nyetableringer¹.

Bevilgninger

Størrelsen på overføringene til fylkene fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Det er NAV fylkesledd som tar seg av alt som gjelder behandling og innvilgelse av søknader fra tiltaksarrangører, i likhet med prosessene rundt anskaffelser av arbeidsrettede tiltak. For at tilskudd skal kunne ytes må minst 50 prosent av deltakerne på kurset være arbeidssøkere uten arbeid eller personer i en usikker sysselsettingssituasjon. Videre må tilskuddet ikke overstige 70 prosent av tiltakets godkjente regnskapsførte utgifter.²

¹ FOR 2001-12-20 nr 1609: Forskrift om tilskudd til jobbskapingssprosjekter: <http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20011220-1609.html>

² Ibid

I 2010 og 2011 tildelte NAV i underkant av 14 millioner kroner, fordelt på samtlige fylker. Det fremkommer at det er store variasjoner i tildeling til fylkene, noe som delvis har sammenheng med variasjoner i størrelsen på fylkene. Fordelingen i 2011 ble endret som følge av en ny divideringsnøkkel der midler tildeles etter hvordan Arbeids- og velferdsdirektoratet definerer behovet for tilskudd i fylket. Dette medførte tildels store endringer sammenliknet med 2010, noe som ble forsøkt dempet ved å justere tallene skjønnsmessig i henhold til erfaringstall for forbruk i 2010. Den nye fordelingsnøkkel skapte endring i pengeflyten, hvor det mest markante var at Oslo fikk nær doblet sin støtte.

1.3 Kort om gjennomføring av evalueringen

Evalueringen er gjennomført ved hjelp av casestudier/kvalitative intervjuer med representanter for NAV, tiltaksarrangører, samarbeidspartnere og deltakere i fem fylker, samt elektronisk breddeundersøkelse rettet mot tiltaksarrangører og (tidligere og nåværende) deltakere.

Breddeundersøkelsene er meldt inn til og godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Kapittel tre redegjør nærmere for metode og datakilder i evalueringen.

1.4 Leserveiledning

Rapporten er strukturert på følgende måte:

- Kapittel 1 presenterer formål og bakgrunn for oppdraget
- Kapittel 2 presenterer sammendrag av rapportens funn, samt konklusjoner og anbefalinger
- Kapittel 3 redegjør for metode og datakilder som evalueringen baserer seg på
- Kapittel 4 presenterer hvordan jobbskapingsordningen forvaltes i fylkene, innhold i tjenestene, målgrupper og faktiske deltakere på kurs
- Kapittel 5 oppsummerer deltakernes erfaringer og opplevd nytte av jobbskapingskursene
- Kapittel 6 oppsummerer det vi vet om resultater av jobbskapingskursene
- Kapittel 7 redegjør for anbefalinger og behov for justeringer ved en videreføring av ordningen

2. SAMMENDRAG

Rambøll Management Consulting har gjennomført "Evaluerings av ordning med Jobbskapingssprosjekter." Evalueringen er gjennomført i perioden september – desember 2011 på oppdrag for Arbeids- og velferdsdirektoratet.

2.1.1 Forvaltning og praktisering av ordning med jobbskapingssprosjekter

Funn fra kartleggingen viser at det varierer hvilken sum fylkene tildeles, et fylke får 350.000 kr i 2011, et annet 920.000 kr. Hver tiltaksarrangør tildeles i snitt mellom 100.000 og 300.000 kr i tilskudd. Det varierer hvor mange tiltaksarrangører midlene fordeles på i de ulike fylkene: I et fylke fordeles midlene på fem tiltaksarrangører, mens i et annet fylke tildeles hele summen til én tiltaksarrangør. I snitt fordeles midlene på 2-4 tiltaksarrangører, og det er en stor grad av kontinuitet over flere år hvem som tildeles midler³. Overvekten av tiltaksarrangørene som har besvart breddeundersøkelsen er små bedrifter med færre enn 5 ansatte. Halvparten av respondentene tilbyr kurs kun i eget fylke, mens resten er landsdekkende/dekker flere fylker. Breddeundersøkelsen viser videre at de fleste tiltaksarrangørene har lang erfaring med å avholde jobbskapingkurs, de fleste minst 4 år, mange mer enn 10 år.

Breddeundersøkelsen viser at tiltaksarrangørene gjennomgående opplever dialogen med NAV som god, med enkelte unntak underveis og i etterkant av kursperioden der de mener det kunne vært mer kontakt. Videre viser funn fra intervjuer med NAV fylkesledd og tiltaksarrangører at det hovedsakelig er liten eller ingen dialog mellom dem underveis i kursgjennomføring, her også med enkelte unntak. Funn fra breddeundersøkelse og intervjuer med tiltaksarrangører og NAV fylkesledd viser videre at det ikke finnes en enhetlig standard for sluttrapportering fra tiltaksarrangørene til NAV fylkesledd. Halvparten av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen rapporterer basert på egen rapportstruktur, den andre halvparten på rapportstruktur utarbeidet av NAV. Malen fra NAV er heller ikke lik på tvers av fylkene, men er utarbeidet av det enkelte NAV fylkesledd. Tiltaksarrangørene som har mer enn 10 års erfaring på å holde jobbskapingkurs rapporterer i større grad de med kortere erfaring på rapportstruktur utarbeidet av NAV. Funn fra intervjuer med NAV fylkesledd viser at minst halvparten har samarbeid med fylkeskommunen, og breddeundersøkelsen viser videre at jo lenger erfaring tiltaksarrangørene har med å avholde jobbskapingkurs jo mer samarbeider de med andre aktører.

Når det gjelder varigheten av kurs viser funn fra breddeundersøkelsen at få tiltaksarrangører tilbyr kurs over 26 uker. Ellers er lengden på kurs jevnt fordelt blant tiltaksarrangørene (på kategoriene: opp til 6 uker, 7-13 uker, og 13-26 uker). Hovedtyngden på antall samlinger i kursene som tilbys av tiltaksarrangørene er mellom 5 og 20, og nesten samtlige tiltaksarrangører i breddeundersøkelsen tilbyr en kombinasjon av gruppeundervisning og individuell veiledning. Når det gjelder behov og kapasitet på kurs viser funn fra intervjuer variasjoner mellom fylkene: enkelte fylker har utfordringer med å fylle opp plassene på kurs, mens andre fylker har ventelister. Det varierer også hvor mange personer som kan delta på kurs i løpet av et år i et gitt fylke. Funn fra breddeundersøkelsen viser at to tredjedeler av tiltaksarrangørene følger opp deltakerne i etterkant av kursene. Dette skjer på ulike måter, men hovedsakelig gjennom tilbud om individuell veiledning, brukerundersøkelser og deltakelse i nettverk.

Hovedvekten av tiltaksarrangørene oppgir i intervjuer og breddeundersøkelse at de tilbyr kurs som er tilpasset alle som ønsker å etablere egen bedrift, dvs. at kursene er ikke bransjespesifikke. Tiltaksarrangører og deltakere ble i breddeundersøkelsen stilt spørsmål om hva slags opplæring som blir gitt i kursene, med mulighet for å sette flere kryss. De fire temaene som nevnes av flest, både tiltaksarrangører og deltakere, er økonomi/regnskap, markedsføring, utvikling av forretningsplan, og juss/regelverk. Tiltaksarrangørene har konsekvent i høyere grad oppgitt at deres tilbud omfatter de ulike tema enn hva deltakerne oppgir at de har fått opplæring i.

Hovedvekten av tiltaksarrangørene oppgir i breddeundersøkelsen at kursdeltakerne i stor grad rekrutteres via NAV og av kursleverandøren selv, og videre at det er stor variasjon i NAVs

³ Merk: Informasjon om tildeling er etterspurt fra fylkene, p.t. mangler informasjon fra ni fylker.

kompetanse på rekruttering: noen NAV-kontor er veldig flinke, andre sender deltakere som ikke er skikket til å etablere egen bedrift. Funn fra breddeundersøkelsene til deltakere og tiltaksarrangører viser at det gjennomgående er personer over 30 år med mellom 6 og 10 års arbeidserfaring som deltar på jobbskapingskurs.

Hva angår hensiktsmessigheten av å ha kurs tilpasset til spesifikke målgrupper er tiltaksarrangørene gjennomgående lunkne til dette. Aldersfordelingen på kursdeltakerne som har besvart breddeundersøkelsen bekrefter bildet av at det er få deltakere i aldersgruppen 20-24 år. Holdningene blant både tiltaksarrangører og NAV fylkesledd tilsier jevnt over at denne aldergruppen ikke er hensiktsmessig å fokusere på. Årsaker til dette nevnes blant annet å være at denne aldersgruppen har liten egenkapital, de har ofte ikke opparbeidet rettigheter til Dagpenger og de mangler arbeidserfaring og nettverk. I tillegg har unge i denne aldersgruppen som er i NAV-systemet ofte store utfordringer, noe som gjør at det er andre ting enn å etablere egen bedrift som er i fokus.

I forlengelse av dette vurderer både tiltaksarrangører og NAV fylkesledd at deltakere fra NAV ofte har litt andre behov enn "vanlige" etablerere, og at dette kan ha konsekvenser for hva som er hensiktsmessig innretning på kurs. Videre kan dette innebære at det er behov for at det stilles tydeligere krav til tiltaksarrangørene om at kursene skal tilpasses NAV-brukernes behov.

2.1.2 Erfaringer og vurderinger av ordningens nytteverdi

Funn fra breddeundersøkelsen viser jevnt over at de fleste deltakerne er positive til jobbskapingskursene: to tredjedeler av deltakerne oppgir at kurset samlet sett var nyttig. Dette bekreftes av intervjuene med deltakerne. Følgende fremheves av deltakerne i breddeundersøkelse og intervjuer som nyttig: etableringsfag, idéutvikling og individuell veiledning, refleksjon rundt gründerrollen og egne forutsetninger, samt nettverksarbeid og dialog med kursarrangører. Det samlede inntrykket gjennom intervjuene var at alle deltakerne, uavhengig av hvor de var i prosessen med å starte noe eget, fikk noe nyttig ut av kurset.

Av ting som oppleves av deltakerne ikke å fungere tilfredsstillende nevnes at kursene er for generelle, de varer for kort og ikke alltid har god sammensetning av deltakerne i gruppene. Det deltakerne ønsker seg mer av er blant annet individuell veiledning tilpasset den enkeltes nivå og behov, praktiske eksempler i kursene, oppfølging i etterkant av kurs, at det går mer i dybden på de ulike temaene i kurset, mer fokus på ulike etableringsfaglige tema og støtteordninger/regelverk, mer fokus på personlig utvikling, og erfaringsdeling fra gründerne som har lykket med sin etablering.

Videre oppgir hovedvekten av deltakerne i breddeundersøkelsen at de opplevde å få bedre kjennskap til, og bli i stand til, å etablere egen bedrift gjennom kurset. Kunnskapen om økonomi og regnskap fremheves av flere som spesielt verdifull. Deltakerne er derimot delt i spørsmålet på hvorvidt kursene har bidratt til å øke deres kompetanse slik at de har blitt mer ettertraktet på arbeidsmarkedet. Her fremkommer av intervjuene at deltakere som deltok på kurs av lenger varighet i større grad vurderer at kompetansen de har tilegnet seg på kurs bidrar til å gjøre dem mer ettertraktet på arbeidsmarkedet.

2.1.3 Resultater og virkninger

Funn fra breddeundersøkelsen viser at halvparten av respondentene har etablert eller er i ferd med å etablere egen virksomhet. Med forbehold om usikkerhet i datamaterialet viser krysstabulering av funn og bakgrunnsvariabler at det ikke er sammenfall mellom status på etablering og forhold som alder/kjønn/utdanning.

Samtlige tiltaksarrangører som har besvart breddeundersøkelsen oppgir at kursene på et eller annet vis bidrar til å skape nye etableringer. Tiltaksarrangører med mer enn 10 års erfaring er mest positive til dette.

En annen viktig gevinst av jobbskapingskursene er at en fjerdedel av deltakerne i breddeundersøkelsen opplevde at kurset i noen til meget stor grad bidro til at de fant ut at det ikke var hensiktsmessig å starte egen bedrift. Dette understrekes også av breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene, der nesten samtlige opplever jobbskapingskursene som en viktig

avklaringsarena. Videre vurderer mer enn halvparten av tiltaksarrangørene at jobbskapingskursene i stor grad har bidratt til å få deltakerne i arbeid. Når det gjelder å skape arbeidsplasser har de fleste tiltaksarrangørene som ble intervjuet inntrykk av at bedriftene som etableres hovedsakelig er små bedrifter med 1 eller 2 ansatte, samtidig som de fleste tiltaksarrangørene som ble intervjuet ser jobbskapingskursene som nyttige virkemidler for å bedre sysselsettingsmuligheter for arbeidssøkere og personer med nedsatt arbeidsevne, blant annet fordi deltakerne får styrket sin kompetanse.

2.2 Konklusjoner og anbefalinger

Evalueringen viser at ordningen med jobbskapingsmidler forvaltes og driftes til dels svært ulikt i de forskjellige fylkene. I den grad det er et mål at ordningen med jobbskapingsmidler skal forvaltes og utøves mest mulig likt på tvers av fylkene bør Arbeids- og velferdsdirektoratet etablere tydeligere retningslinjer for NAV fylkesledds behandling av søknader og tildeling, rapportering fra tiltaksarrangører til NAV fylkesledd, samt vurdere kompetansehevingstiltak til ansatte i NAV-kontor, slik at tjenestemottakerne får det samme tilbudet uavhengig av bostedsfylke.

Det kan også vurderes å innføre tydeligere krav til vilkår tiltaksarrangørene må oppfylle for å få tildelt midler, da med tanke på form og innhold slik at kursene også er tilpasset NAVs brukere og at tiltaksarrangørene i større grad er pålagt å tilby individuell veiledning og oppfølging i etterkant av kurs, samt evt. også næringsfaglige vurderinger.

Funn fra evalueringen tyder på at behovet for jobbskapingsmidler varierer på tvers av fylkene (forutsatt at NAV-kontor benytter seg av ordningen slik den er tenkt), og på bakgrunn av dette kan det være hensiktsmessig å foreta en (ny) vurdering av tildelingsnøkkelen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet bør videre vurdere å foreta en kost-nytte-analyse på tvers av fylkene, hvor informasjon om antall deltakere fra NAV, varighet, kapasitet og innhold i kurs og størrelse på tilskudd fra NAV sammenstilles og sammenlignes for å belyse hvorvidt tildeling og disponering av jobbskapingsmidler fører til intendert måloppnåelse.

3. METODE OG DATAKILDER

Evalueringen av ordning med Jobbskapingssprosjekter belyser perioden 2006 - 2011 og er gjennomført ved hjelp av følgende datakilder:

- Dokumenter
- Innledende intervjuer med representanter for Arbeidsdepartementet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, tiltaksarrangører og samtlige NAV fylkesledd
- Breddeundersøkelser blant tiltaksarrangører og deltakere
- Casestudier i fem fylker, hvor inngår kvalitative intervjuer med representanter for NAV, tiltaksarrangører, deltakere og aktuelle samarbeidspartnere

De ulike datakildene redegjøres nærmere for i avsnitt 3.1 t.o.m. 3.4.

3.1 Dokumenter

Det fremkommer at det eksisterer få dokumenter om ordningen. I forbindelse med evalueringen har Rambøll gjennomgått den aktuelle forskriften, sammendrag av Telemarksforsknings evaluering av ordningen i 2002, samt dokumentasjon innhentet fra NAV fylkesledd.

3.2 Innledende intervjuer

Ved oppstart av evalueringen ble det gjennomført fem eksplorative intervjuer med representanter for Arbeidsdepartementet, Arbeids- og velferdsdirektoratet og tiltaksarrangører. Målsettingen med intervjuene var å styrke kunnskapsgrunnlaget for evalueringen, samt identifisere problemstillinger og informanter til den videre datainnsamlingen. Det ble videre gjennomført kvalitative intervjuer med representanter for samtlige NAV fylkesledd som har erfaring med forvaltning av ordningen.

3.3 Breddeundersøkelser

Breddeundersøkelser blant tiltaksarrangører og tidligere deltakere utgjør en sentral datakilde i evalueringen. Målsettingen med breddeundersøkelsene var å innhente breddekunnskap om trekk ved ordningen, herunder omfang, innretting og innhold i kurs/opplæring, samt respondentenes erfaringer med og nyttevurderinger av ordningen.

Det ble utformet relativt like spørreskjemaer for begge respondentgrupper og selve undersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av Rambølls surveyverktøy *SurveyXact*. På bakgrunn av at undersøkelsen var elektronisk og det i tilfelle deltakere ble etterspurt informasjon som kunne være personidentifiserende, ble breddeundersøkelsen meldt inn til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Etter pålegg fra NSD ble breddeundersøkelsen rettet mot deltakere sendt ut via kontaktpersoner ved NAV fylkesledd. Det ble sendt ut påminnelses-e-post til begge respondentgrupper (i tilfelle deltakere via det aktuelle NAV fylkesledd) i perioden undersøkelsen var åpen.

3.3.1 Breddeundersøkelse rettet mot deltakere i ordningen

Når det gjelder breddeundersøkelsen rettet mot deltakerne anføres følgende utfordringer:

- Populasjonen "deltakere i jobbskapingssordning" er ikke kjent. Dette skyldes blant annet manglende registrering av deltakere hos NAV/tiltaksarrangører⁴ og at tiltaksleverandører ikke nødvendigvis skiller mellom deltakere som faller inn under ordningen og er henvist fra NAV og eventuelle øvrige kursdeltakere som ikke faller inn under ordningen. Disse forholdene medfører at det ikke har vært mulig å beregne noen svarprosent. Ei heller vet vi noe om representativitet og hvorvidt respondentene har deltatt på kurs i kraft av henvisning fra NAV eller ikke
- Utsendelse av undersøkelsen måtte etter pålegg fra NSD foregå via NAV. Dette medførte at vi ikke hadde anledning til å purre direkte på deltakerrespondentene, noe som muligens kunne ha bidratt til at flere hadde besvart

⁴ Tiltaksarrangørene skal sende inn deltakerlister sammen med sluttrapport og refusjonskrav. Mal for deltakerlistene er skjema 76-13.33

- Av personvern hensyn kunne vi ikke opprette egne respondent-ID-er til respondentene. Det ble – via NAV – sendt ut et invitasjonsbrev til identifiserte deltakere med informasjon om hvordan de kunne etablere egen respondent-ID ved hjelp av selvopprettelse, dvs. at respondentene ”klikker” på en elektronisk lenke som automatisk oppretter nytt spørreskjema. Dette betyr antall registrerte/som har ”klikket” på lenken ikke nødvendigvis gjenspeiler antall som har gjennomført og besvart undersøkelsen

Til sammen 171 respondenter har besvart undersøkelsen rettet mot deltakere. For 42 (24,6 %) av dem er det kun registrert noen svar. Dette innebærer at N vil variere.

Krysstabulering av resultater fra breddeundersøkelsen tyder på at forhold som kjønn/alder/utdanning ikke har betydning for hvordan respondentene besvarer spørsmålene. Tabell 3-1 viser fordeling av respondenter på fylkene:

Tabell 3-1: ”Vennligst oppgi ditt bostedsfylke” (n = 169)

Akershus	Aust-Agder	Buskerud	Finnmark	Hedmark	Hordaland	Møre og Romsdal	Nordland	Nord-Trøndelag	Oppland	Oslo	Rogaland	Sogn og Fjordane	Sør-Trøndelag	Telemark	Troms	Vest-Agder	Vestfold	Østfold
4	1	14	4	5	15	16	2	0	43	13	27	4	4	0	0	0	17	0

Som tabell 3-1 viser er det seks av fylkene som ikke er representert, mens Oppland og Rogaland skiller seg ut med henholdsvis 43 og 27 respondenter. På bakgrunn av det lave antallet respondenter er ikke fylke noen analysevariabel (for kursdeltakere) i evalueringen.

Tabell 3-2 redegjør nærmere for trekk ved respondenter som har besvart breddeundersøkelsen rettet mot deltakere:

Tabell 3-2: ”Trekk ved kursdeltakere som har besvart breddeundersøkelsen” (n = 170)

Variabel	%	Svaralternativer
Kjønn		55 % kvinner / 45 % menn
Alder	0 % 3 % 11 % 30 % 34 % 23 %	Under 20 år 20-24 år 25-30 år 31-40 år 41-50 år Over 50 år
Situasjon nå	24 % 30 % 10 % 10 % 5 % 21 %	Jeg er i ferd med å etablere egen bedrift Jeg har etablert egen bedrift etter at jeg deltok på kurset Jeg har fått meg ny jobb etter at jeg deltok på kurset, men har ikke startet egen bedrift Jeg er arbeidsledig Kurset er ikke avsluttet Annet, vennligst spesifiser*
Kjennskap til kurs	43 % 25 % 13 % 13 % 6 %	Direkte kontakt/møte med NAV Annonsering fra kursleverandør Tips/anbefaling fra familie/venner/bekjente Annet, vennligst spesifiser NAVs Internettider
Utdanning	2 % 10 % 18 % 21 %	Grunnskole Allmenn videregående opplæring Yrkesfaglig videregående opplæring Inntil 3-årig høyere utdanning

	23 %	3-årig høyere utdanning eller mer						
	23 %	5-årig høyere utdanning eller mer						
	4 %	Ingen av alternativene passer						
År for kursdeltakelse	6 %	2006						
	8 %	2007						
	9 %	2008						
	23 %	2009						
	31 %	2010						
	44 %	2011						
Fødeland		20 % av respondentene (32 av 161) oppgir å ha et annet fødeland enn Norge: (Tyskland, USA, Turkmenistan, Thailand, Sverige, Storbritannia, Singapore, Serbia, Russland, Polen, Nederland, Litauen, Kroatia, Kongo-Kinshasa, Irak, Indonesia, Grønland, Danmark, Colombia, Burma, Bulgaria, Brasil, Belgia og Argentina). 3 kommer fra Tyskland, ellers er det 1 eller 2 deltakere fra hvert av de nevnte land.						
Varighet på kurs	54 %	Opp til 6 uker						
	32 %	Mellom 7 og 13 uker						
	7 %	Mellom 14 og 26 uker						
	7 %	Mer enn 26 uker						
Gruppe/individuell veiledning	10 %	Kun individuell veiledning						
	37 %	Kun undervisning i grupper						
	53 %	Kombinasjon av individuell veiledning og undervisning i grupper						
	1 %	Annet, vennligst spesifiser**						
Mottar ytelser fra NAV	41 %	mottar ytelser fra NAV						
	53 %	mottar ikke ytelser fra NAV						
	6 %	ønsker ikke å besvare spørsmålet						
Hovedytelse (Basert på de 41 % som oppgir at de mottar ytelser fra NAV)	43 %	Dagpenger						
	3 %	Sosialhjelp						
	28 %	Arbeidsavklaringspenger						
	3 %	Individstønad						
	2 %	Kvalifiseringsstønad						
	2 %	Overgangsstønad						
	8 %	Uføretrygd						
	12 %	Annet, vennligst spesifiser***						
Antall respondenter som mottar ytelser fra NAV fordelt på hvilket år de deltok på kurs	Antall		2006	2007	2008	2009	2010	2011
		Dagpenger	1	2	1	3	20	28
		Sosialhjelp	1			1	2	2
		AAP		1	2	5	7	18
		Individstønad		1	1	1	1	2
		Kvalifiseringsstønad					1	1
		Overgangsstønad				1		1
		Uføretrygd	1		1	2		5
		Annet***	1	1	1	1	3	8

* "Annet"-kategorien: omskolering, drev eget firma før deltakelse på kurs, etablert og gitt opp, uføretrygdet, arbeidspraksis.

** Personen har besvart spørsmålet med "Aner fremdeles ikke hva som menes med jobbskapingskurs".

*** Foreldrepenger, pensjon, sykepenger

3.3.2 Bredeundersøkelse rettet mot tiltaksarrangører

37 tiltaksarrangører har gjennomført undersøkelsen, for 3 (8 %) av dem er det kun registrert noen svar. Dette innebærer at N vil variere.

3.4 Casestudier

Det er gjennomført casestudier i fem fylker. Målsettingen med casestudiene har vært å belyse erfaringer, opplevd nytte og vurderinger av resultater blant representanter for NAV, deltakere, tiltaksarrangører og relevante samarbeidspartnere. Utvalg av fylker er foretatt i samråd med oppdragsgiver, hvor erfaring med ordningen og hensynet til geografisk spredning er

utvalgskriter. Casestudier er gjennomført i fylkene Oslo, Oppland, Møre og Romsdal, Vest-Agder og Finnmark. Det er gjennomført til sammen 30 kvalitative intervjuer med representanter for de ulike informantgruppene.

Tabell 3-3 oppsummerer nøkkeltall og informasjon for *deltaker*informanter:

Tabell 3-3: "Nøkkeltall for intervjuete deltakere" (N = 11)

Variabel	Nøkkeltall og informasjon
Kjønn	6 kvinner, 5 menn
Alder	34-47
Situasjon nå	6 har etablert/holder på å etablere egen bedrift (1 av dem har fast jobb ved siden av) 3 arbeidssøkere (to av disse skal etablere noe eget) 2 har jobb (en av disse skal etablere noe, den andre avventer nåværende jobbsituasjon)
Situasjon ved kursdeltakelse	7 arbeidssøkere 4 i arbeid
Bakgrunn for kursdeltakelse	5 personer deltok på kurs via NAV, tre av disse foreslo selv kursdeltakelse for NAV
Kjennskap til kurs	4 fikk kjennskap til kurs via NAV 3 fikk kjennskap til kurs gjennom tiltaksarrangør 4 fikk kjennskap til kurs via kjente/fylkets nettsider
Utdanning	2 personer har tilsvarende mastergrad 3 personer har tilsvarende bachelorgrad 6 personer har frittstående årsenheter/fullført videregående skole
År for kursdeltakelse	2007: 1 2009: 4 2010: 1 2011: 4
Fødeland	4 har annet fødeland enn Norge
Varighet på kurs	1-2 dager: 4 personer 4-6 dager (2x2, 3x2): 3 personer 12-18 dager (12x1, 9x2): 4 personer
Gruppe/individuell veiledning	7 personer har fått individuell veiledning
Oppfølging i etterkant av kurs	5 personer har fått oppfølging i ettertid, 3 har ikke fått tilbud/ikke benyttet seg av muligheten, 3 har nylig avsluttet kurset

Som tabell 3-3 viser, er det relativt stor spredning blant intervjuete deltakere når det gjelder utdanning, situasjon ved deltakelse på kurs og når det gjelder status på etablering, hvordan de fikk kjennskap til kurs og varighet på kurs. Dette sammenfaller med nøkkeltall for deltakere i breddeundersøkelsen (tabell 3-2). Aldersmessig er de intervjuete deltakerne noe eldre enn deltakerne i breddeundersøkelsen.

Tabell 3-4 oppsummerer nøkkeltall og informasjon for *leverandør*informanter:

Tabell 3-4: Nøkkeltall og informasjon om tiltaksarrangørene som er intervjuet til evalueringen

	Str.	Erfaring fra bransjen	Mottatt støtte fra NAV tidl.	Organisering	Tilbud	Antall deltakere på kurs	Andel deltakere fra NAV ⁵	Individuell veiledning	Oppfølging av deltakere i etterkant av kurs
1	1 ansatt	7-8 år	7-8 år, fra ulike fylker	AS som leverer kurs, også til næringslivet/andre. Samarbeider med et annet firma der de leverer 50 % av kursinnholdet hver.	12 dager: fire samlinger/moduler, hver på tre dager (2-3 uker mellom hver samling).	5-18 (16 er det ideelle)	100 %	Ila samlinger	Ikke fast, sender av og til e-post/ringer
2	32	10-15 år	2 år, ett fylke	Administrasjonsteam på fylkesnivå, 29 rekrutterer som arbeider med etablererveiledning i fylkets kommuner. Kurs leveres av leverandører som søker seg inn (nå tilknyttet åtte slike), og det settes opp kursporteføljer i regioner det er behov.	12 dager: 11 frittstående kurs personer kan melde seg på. Hvert kurs varer fra 3-8 timer.	Ca. 15	Ca. 30 %	Henvises til lokale kontor i kommunene	På lokale kontor i kommunene, ikke av kursleverandørene
3	3	3 år	3 år, flere fylker	Leverte kurs basert på vanlig etablererkurs, der innhold var tilpasset og kurset tilrettelagt for personer med synshemminger	2-dagers eller 4-dagerskurs	8-10	Ca. 25 %	Under og etter kurs	Ja, gjennom tilbudet om individuell veiledning
4	1	10 år	6 år, ett fylke	En av tre bedrifter i en samarbeidsorganisasjon	Tre to-dagerskurs med egenarbeid mellom samlingene.	10-16	Ca. 50 %	Under og etter kurs	Uformelt, ikke fast tilbud
5	1	10 år	7 år, to fylker	Leverer 50 % av kurset som tilbys av en annen tiltaksarrangør (som har tre ansatte)	To dager per uke fra 9-15 i ni uker med obligatorisk oppmøte	20	100 %	Under og etter kurs	Ja, selv om ikke har plikt til dette
6	2	3 år	3 år, ett fylke	Samlokalisert med næringspark bestående av 35 gründerbedrifter	Fire fellessamlinger per år med ulike tema. Ellers mye individuell veiledning	15	Ca. 70 %	Ja, utgjør hovedvekten i tilbudet	Ja ved behov, selv om ikke har plikt til dette
7	2	10 år	10 år, ett fylke	Interkommunalt selskap, kjøper kurstjenestene fra eksterne konsulenter (nå tilknyttet to konsultentselskaper)	Ukentlige innføringskurs, 3-4 spesialkurs hvert semester (markedsføring, salg og økonomi). Næringsfaglige vurderinger	Totalt i 2010: 205	Ca. 33 %	Ja	De får tilbud om dette, avhengig av behov. Ikke tidsbegrenset

⁵ Begge tiltaksarrangørene som oppgir at 100 % av deltakerne kommer fra NAV leverer også kurs til andre, men har skilt ut jobbskapingskurs til deltakere som kommer fra NAV som egne kurs.

4. KARTLEGGING AV ORDNINGEN

Kapittel 4 er bygd opp på følgende måte:

- Avsnitt 4.1 beskriver jobbskapingsordningen: hvordan den er organisert med tanke på tildeling, hvem som leverer tjenestene, rapportering fra tiltaksarrangører til NAV og ulike samarbeidsmodeller.
- Avsnitt 4.2 beskriver form og innhold i tjenestene som tilbys: varighet, størrelse og form på kurs, rekruttering og oppfølging av deltakerne, samt selve innholdet i kursene.
- Avsnitt 4.3 vurderer jobbskapingskursene opp mot målgruppen unge i aldersgruppen 20-24 år (som har prioritet til jobbskapingskursene), og det redegjøres for ulike erfaringer med å fokusere på spesifikke målgrupper.

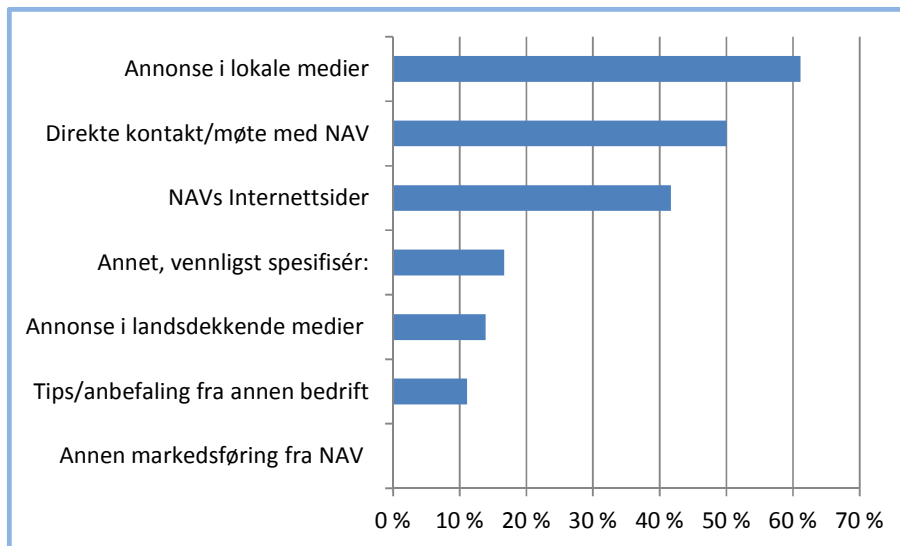
Kapitlet baserer seg på funn fra breddeundersøkelse til deltakere og tiltaksarrangører, kvalitative intervjuer med deltakere, tiltaksarrangører, samarbeidspartnere og NAV fylkesledd.

4.1 Innretting og organisering av jobbskapingsordningen

Kapittel 4.1 tar for seg ulike tema innenfor organisering av jobbskapingsordningen: tildeling og saksbehandling av søknader om jobbskapingsmidler, hvem får midler og hvorfor? Hvordan arter tiltaksarrangørene seg når det gjelder størrelse, geografisk nedslagsfelt og erfaring med å drive jobbskapingskurs? Hva skjer av dialog mellom NAV og tiltaksarrangører? Til slutt i kapitlet ses på samarbeidsmodeller og samfinansiering.

Figur 4-1 viser hvordan tiltaksarrangørene fikk kjennskap til ordningen med jobbskapingsprosjekter:

Figur 4-1: "Hvordan fikk du kjennskap til ordningen med jobbskapingsprosjekter?" (n = 36), flere kryss mulig

Som vist i figur 4-1, fremkommer det av breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene at de får kjennskap til ordningen med jobbskapingsprosjekter på flere måter, der annonsering og kontakt med NAV skiller seg ut som de kanaler der flest tiltaksarrangører får kjennskap til ordningen. I "Annet"-kategorien nevnes blant annet Doffin og tidligere arbeidsforhold i NAV.

I intervjuene med NAV fylkesledd og tiltaksarrangører gir de fleste informantene uttrykk for at det ikke er så mange aktører på dette området, at mange av aktørene har vært lenge i feltet, og

at ordningen er godt kjent blant de som driver kursvirksomhet – noe som gjør at de hvert år følger med på utlysning og annonsering.

4.1.1 Tildeling av midler: saksbehandlingsprosesser og kriterier for tildeling

NAV stiller noen formelle krav til søknadene fra tiltaksarrangører, og følgende dokumenter skal være vedlagt søknaden⁶:

- Ajourført firmaattest fra Foretaksregisteret. (Gjelder for *registreringspliktig*⁷ foretak/tiltaksarrangør)
- Informasjon om tidligere regnskaper, vedtekter, styresammensetning, statutter og evt. referanser. (Gjelder for *ikke registreringspliktig* tiltaksarrangør)
- Prosjekt-/aktivitetsplan; prosjektets formål, innhold, fremdriftsplan og finansiering
- Budsjett (NAV 76-13.32 Jobbskapingssprosjekt – Budsjett (år)).

Funn fra intervjuene med NAV fylkesledd viser tydelig at det ikke eksisterer en enhetlig saksbehandlingsprosess, men at denne varierer fra fylke til fylke⁸: Felles for nesten alle fylker (med unntak av to) er at minst to personer er involvert i å vurdere innkomne søknader før innstillinger og avslag fattes og signeres av en leder/lederguppe. I to av fylkene foretas denne vurderingen av en person. Det er i detaljene i vurderingsprosessene de største forskjellene ligger: Noen fylker har forhandling med søkerne, men noen går svært detaljert til verks med innhenting av referanser og beregner tilskudd på bakgrunn av lokale behov og antall ledige i fylket/regionen. Videre følger to eksempler på saksbehandlingsprosesser:

- 1) I ett NAV fylkesledd leses og diskuteres tilbudene av minst to personer. I 2001 valgte dette NAV fylkesleddet å avholde forhandling med søkerne for å se på muligheten til å fordele fylket mellom de aktuelle leverandørene. Dette opplevdes å fungere godt, og av syv søkere fikk tre tilsagn om midler. Videre hadde to av søkerne gått igjen i flere år, og fylket ønsket i inneværende år å teste ut noe nytt samtidig som de ønsket en viss stabilitet. På bakgrunn av dette fikk to nye tilbydere og en tiltaksarrangør NAV fylkesledd har hatt gode erfaringer med tidligere tilsagn om midler. En av de nye leverandørene oppgir å representere en litt mer kreativ variant enn "vanlige" etablererkurs, og fokus er i større grad på hva som skjer dersom man lever ut tanker, det å tørre og det å ha mot.
- 2) I et annet NAV fylkesledd er det i hovedsak én person som ser på søknadene før vurderingen går til seksjonsleder og direktør for godkjenning. Vurderingsprosessen fremstår som relativt omstendelig: Saksbehandler på fylket setter opp en matrise med informasjon fra hver søker: hvor mange deltagere de kan gjennomføre kurs for, pris, budsjett, søknadsbeløp, og fordeling av finansiering (andel NAV skal dekke/andel som forutsettes dekket av kommunale/andre driftstilskudd). Videre evalueres de mest aktuelle tiltaksarrangørene og får poeng fra 1 til 4 ut fra følgende vurderingskriterier:
 - Prosent ledige i fylke/region søker tilbyr tjenester, da også ledige i alderen 20-24
 - Geografisk plassering – tildeler kun til arrangører i eget fylke
 - Hvorvidt tiltaksarrangør er en offentlig aktør (som Innovasjon Norge) eller privat aktør (som PL partner)
 - Kvalitet på forretningsidé og forretningsplan
 - Kombinasjon av kurs og individuell veiledning/kun en av delene
 - Forutsettes tilskuddet å utgjøre mer enn 70 % av godkjente regnskapsførte utgifter? Dette veier i tilfelle negativt

⁶ <http://www.nav.no/Lokalt/%C3%98stfold/S%C3%B8k+p%C3%A5+jobbskapingmidler.154779.cms>

⁷ Selskaper der ansvaret er begrenset (for eksempel aksjeselskaper) og alle som driver næringsvirksomhet (unntatt de fleste enkeltpersonforetak) er registreringspliktige. Enkeltpersonforetak har kun registreringsplikt i Foretaksregisteret dersom de driver varesalg («handel med innkjøpte varer») eller har mer enn fem ansatte. Kilde: <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Registrere/Registrere-foretaket/Hvem-har-registreringsplikt-i-Foretaksregisteret/>

⁸ NAV Oslo har nylig overtatt ansvaret for jobbskapingsskurs fra Arbeidslivssenteret, og har "arvet" tiltaksarrangørene derfra. Dette innebærer at vi for søknadsprosessen ikke har tilgjengelig kvalitative data fra Oslo.

- I hvilken grad tilskudd anses å gå til tiltaksarrangørens samlede aktiviteter: Dersom tilskuddet er en liten pott av en millionomsetning er det ikke så interessant å gi tilskudd.
- Kvalitet på søknaden

På bakgrunn av samlet poengsum gjøres forslag til tildeling. Vet et tilfelle ble to av leverandørene valgt fordi de dekket den regionen med størst arbeidsledighet. Samtidig fikk også en leverandør med en annen geografisk plassering midler, for slik å skape geografisk balanse.

Tabell 4-1 viser fylkenes tildeling av midler i 2010 og 2011. Fylkesvise tabeller for perioden 2006-2011 ligger som vedlegg til rapporten. Informasjonen er innhentet fra NAV fylkesledd, og tomme celler betyr at evaluator ikke har mottatt informasjon fra det aktuelle NAV fylket.

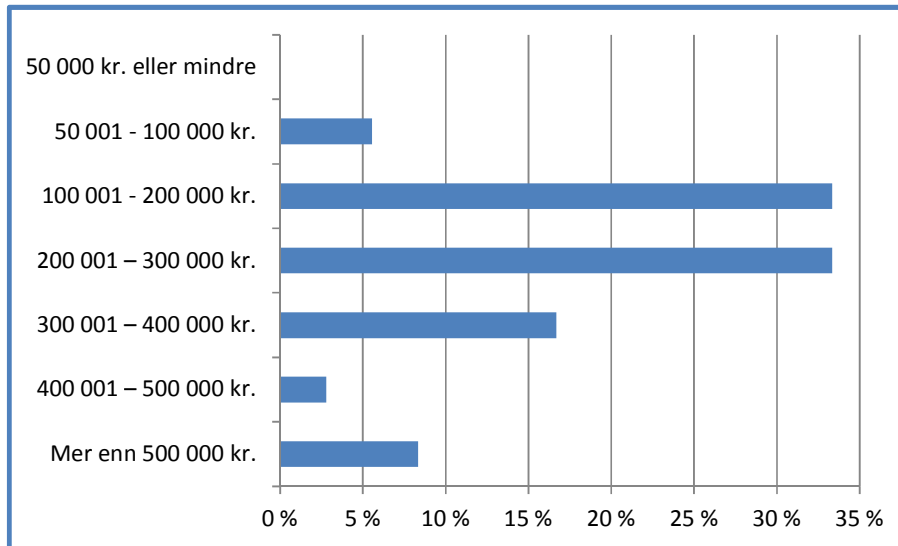
Tabell 4-1: "Fylke, antall søkere/innvilget, totalt tilskudd og tildeling til hver tiltaksarrangør for 2010 og 2011"

Fylke	År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
Akershus					
Aust-Agder	2010	10/4	500.000 + 140.000 (tiltaksbud.)	Etablerersenteret IKS Grimstad Næringsråd Risør Næringshage Gründersenteret	410.000 50.000 40.000 140.000
	2011	6/3	500.000 + 100.000 (tiltaksbud.)	Etablerersenteret IKS Grimstad Næringsråd Gründersenteret	410.000 50.000 140.000
Buskerud	2010	19 / 3	730.000	Stiftelsen EtablererKompetanse Norsk senter for flerkulturell verdiskaping, Rådet for Drammensregionen Næringshagen i Kunstnerdalen	490.000 100.000 140.000
	2011	16 / 3	700.000	Stiftelsen EtablererKompetanse Norsk senter for flerkulturell verdiskaping, Rådet for Drammensregionen Folkeuniversitetet Øvre Buskerud	250.000 250.000 200.000*
Finnmark	2010	5 / 2	450.000	Bedriftspartner IKU Arena/Cann	150.000 270.000
	2011	3 / 2	350.000	Bedriftspartner (delt likt på to prosjekter)	300.000
Hedmark	2010	9 / 7	680.000	8M Bedriftsutvikling NHO, Global Future Folkeuniversitetet	196.920 100.000 250.000
	2011	7 / 4	525.000	VINN/Hedmark fylkeskommune NHO, Global Future 8M Bedriftsutvikling Pådrag AS	35.575 50.000 200.000 200.000
Hordaland	2010	9 / 6	834.000	PS bedriftsutvikling Regionsrådet Nordhordaland IKS Kreativt næringssenter Snu AS Forretningsutvikling Oslo AS	Fra 70.000- 300.000
	2011	7 / 5	920.000	PS Bedriftsutvikling Regionsrådet Nordhordaland Kreativt Næringssenter AS Snu AS Forretningsutvikling Oslo AS	Fra 70.000- 300.000
Møre og Romsdal					
Nordland					
Nord-Trøndelag					
Oppland	2010	9 / 3	700.000	Innovasjon Norge Fabrikken NHO (Global Future) Norge	380.000 290.000 100.000
	2011	7 / 4	700.000	Livsverkene v/Pådrag AS Fabrikken 8M Bedriftsutvikling	150.000 290.000 160.000

				NHO (Global Future)	100.000
Oslo					
Rogaland	2010	7 / 3	765.000	Skape.no	475.000
				Kreativt næringsssenter	120.000
				Rogaland ressursssenter	170.000
	2011	5 / 4	750.000	Skape.no	440.000
				Kreativt næringsssenter	120.000
				Vaardal-Lunde	95.000
				Rogaland ressursssenter	95.000
Sogn og Fjordane					
Sør-Trøndelag	2010	10 / 2	820.000	Leiv Eiriksson Nyskaping AS	750.000
				Orkladal Bedriftsutvikling AS	70.000
	2011	4 / 2	815.000	Leiv Eiriksson Nyskaping AS	750.000
				Orkladal Bedriftsutvikling AS	65.000
Telemark	2010	12 / 1	715.000	Innovasjon Norge	715.000
	2011	6 / 1	650.000	Innovasjon Norge	650.000
Troms	2010	7 / 2	700.000	Etablererskolen i Troms – Vinn AS	400.000
				Gründersenter for unge i Troms, NHO, Innovasjon Norge og Troms fylkeskommune (ikke gjennomført)	300.000
	2011	4 / 2	600.000	Etablererskolen i Troms – Vinn AS	350.000
				Karriere Troms, veiledning for unge etablerere	250.000
Vest-Agder	2010	2 / 2	680.000	EVA-senteret	400.000
				Lygna Næringsshage	280.000
	2011	2 / 2	650.000	EVA-senteret	390.000
				Lygna Næringsshage	260.000
Vestfold	2010	8 / 3	760.000	Karrierpartner	266.940
				Kreativt Næringsssenter	270.900
				Næringsssenteret i Vestfold	224.000
	2011	8 / 3	760.000	Collegium Partner	266.940
				Nettverksbanken	243.000
				Næringsssenteret i Vestfold	224.000
Østfold					

Som tabell 4-1 viser, går samme tiltaksarrangørene igjen over flere år i flere av fylkene. De fleste fylkene evaluator har tall for tildeler midler til minst to tiltaksarrangører, med unntak av Telemark som kun gir midler til Innovasjon Norge. I tabell 4-1 vises kun tall for 2010 og 2011, når det gjelder tildeling i perioden 2006-2009 er det ingen store variasjoner sammenlignet med 2010 og 2011. På bakgrunn av dette kan oppgitte tall sammenlignes med tilskudd tiltaksarrangørene oppgir i breddeundersøkelsen å ha mottatt, vist i figur 4-2:

Figur 4-2: "Hvor stort tilskudd har bedriften mottatt til jobbskapingskurs? Dersom bedriften har mottatt midler flere år på rad, vennligst kryss av for beløpet på det siste tilskuddet bedriften mottok" (n = 36)

Som vist i figur 4-2 sammenfaller beløp fylkene deler ut med beløp tiltaksarrangørene oppgir å motta: Hovedvekten av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen oppgir at de mottar mellom 100 000 og 300 000 nkr i tilskudd. Antall tiltaksarrangører som mottar midler i hvert fylke varierer: I Hordaland mottar i 2011 fem ulike tilbydere midler, i Oppland fire, i Vest-Agder to, i Telemark én. Enkelte tiltaksarrangører leverer tjenester uavhengig av fylke og søker om midler i flere fylker, og en tredjedel av tiltaksarrangørene oppgir i breddeundersøkelsen at de har mottatt midler fra flere fylker i forbindelse med jobbskapingsprosjekter.

Det varierer hvordan fylkesleddene i NAV forholder seg til tilbydere som holder til i andre fylker, og kun et par fylker er tydelige på at tiltaksarrangørens geografiske tilhørighet ikke er et viktig kriterium. De fleste NAV fylkesleddene som ble intervjuet benytter av ulike årsaker geografisk tilholdssted som et viktig kriterium for tildeling av midler: Et NAV fylkesledd har fra tidligere hatt dårlige erfaringer med tilbydere som holder til i andre fylker, da disse ofte har vanskeligere for å skaffe deltakere enn de som holder til på stedet og som kjenner lokalmiljøet⁹. Et annet NAV fylkesledd nedprioriterte for eksempel en søker fra et annet fylke som foreslo utstrakt bruk av videokonferanser, fordi de anså det som viktig med den menneskelige kontakten og det å kjenne til lokale rammebetingelser i fylket. En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet oppgir å ha søkt midler i flere fylker og få avslag uten at det har blitt gitt gode tilbakemeldinger på årsak. Denne tilbyderer opplever også at det er rom for avklaring rundt hva jobbskapingskurset skal være/tilby opp mot lokale samarbeidsavtaler innenfor liknende områder – som for eksempel tilbudet fra fylkeskommuner til nye etablerere.

Informanter fra et par NAV fylkesledd melder om at tiltaksarrangørene slutter å søke når de ser at det er samme tilbyder som får/får avslag flere år på rad, og at dette muligens kan forklare nedgangen i antall søknader.

Som vist i vedlegg 3, der det er en (*nesten komplett*) oversikt over fylkenes tildelinger i perioden 2006-2011, er det enkelte tiltaksarrangører som får tilsagn om jobbskapingsmidler flere år på rad: En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet forteller at et fylke stort sett har tildelt midlene til noen "faste", dvs. et etablerersenter som er etablert av fylkeskommunen og kommunen. En tiltaksarrangør som ble intervjuet har inntrykk av at NAV ønsker stabilitet og kjennskap til de som blir tildelt midler, og at når de prøver nye "føler de kanskje at de må".

⁹ En kommentar til dette er at det i andre fylker i stor grad er NAV som rekrutterer deltakerne inn til jobbskapingsprosjektene.

4.1.1.1 Kriterier som legges til grunn for tildeling

Forskriften utgjør det formelle grunnlaget for tildeling av midler. Informantene fra NAV fylkesledd oppgir gjennomgående at forskriften gir stort rom for skjønn, noe som videre anses å være positivt fordi fylkene da kan ta høyde for lokale behov og muligheter i tildelingen.

Utover forskriften nevner informanter fra NAV fylkesledd i intervjuer flere andre årsaker som legges til grunn for valg av tiltaksarrangør. Hva som vektlegges varierer fra fylke til fylke, noen er for eksempel opptatt av at tiltaksarrangøren tilbyr oppfølging av deltakere i etterkant av kurs. De kriteriene som trekkes frem av flest fylker er innhold i tilbudet, pris, faglig kompetanse og referanser. Pris er spesielt viktig dersom to tilbydere har tilnærmet samme tilbud.

Videre er mange fylker opptatt av at tiltaksarrangørene har en lokal geografisk tilknytning og at tilbudet deres dekker hele fylket. I et fylke der tre tiltaksarrangører har mottatt midler for 2011, var for eksempel den ene tilbyderen avhengig av å kunne benytte sine egne lokaler, noe som gjorde at deres tilbud ikke kunne dekke hele fylket. Dette ble løst gjennom forhandlinger, der resultatet ble at tre tilbydere som til sammen sørget for full dekning i fylket fikk tilsagn om midler.

Det varierer også hvor tydelige fylkene er på kriteriene som legges til grunn for tildeling. Videre presenteres i figur 4-3 tre eksempler på hvorfor den aktuelle tiltaksarrangøren ble valgt:

Figur 4-3: "Tre eksempler på bakgrunn for valg av tiltaksarrangør":

Fylke 1:

Tiltaksarrangøren som fikk tildelt midler har solid utdannelse, har drevet opplæringsvirksomhet tidligere, har mange års erfaring med å arbeide med næringsutvikling og næringsetablering, har en praktisk innfallsvinkel til det å etablere noe eget, og var i tillegg villig til å ha løpende kontakt med deltakerne mellom kursperiodene (som består av tre moduler med undervisning i 3 eller 4 dager) slik at deltakerne kunne følges tett opp. Tiltaksarrangøren som fikk tildelt midler var videre en del rimeligere enn de andre tilbyderne som hadde søkt.

Fylke 2:

Ved tildeling i 2011 ble det vektlagt god erfaring gjennom flere års samarbeid, både når det gjelder resultater, kompetanse og seriøsitet. I tillegg ble det sett som positivt at tiltaksarrangøren tilbyr gratis kontorplass i ett år til de som starter opp, siden dette gir nærhet til veiledere og deres kontaktnett. Videre vektlegges at det faglige innholdet i tiltaksarrangørens tilbud tar for seg en forretningsidé fra A til Å, og at veilederne er tydelige overfor deltakerne dersom de mener at en idé ikke er levedyktig, en realitetsorientering NAV fylkesledd opplever at er viktig.

Fylke 3:

Dette NAV fylkesleddet har valgt å prioritere tilskudd av jobbskapingsmidler til instanser som leverer sine tjenester kontinuerlig gjennom hele året og til instanser som er fylkesdekkende. Fylket legger til grunn i sin fordeling av midler at deres brukere skal sikres råd og veiledning fra kvalifiserte rådgivere til enhver tid gjennom året. NAV fylkesledd benytter derfor jobbskapingsmidlene til en videreføring av det samarbeidet de har utviklet med instanser som leverer denne typen tjenester lokalt, der deres partnere når det gjelder slike tjenester hele tiden har vært kommuner og fylkeskommunen. Fylket har så langt god erfaring med denne strategien, der de gjennom forente midler får utviklet kvalitativt gode tjenester til brukere som ønsker å etablere egen virksomhet, og det er i dag etablert et velfungerende nettverk av tjenester til etablerere i fylket.

Om selve beregningen av tilskudd sier forskriften følgende:

"Tilskuddet skal normalt ikke overstige 70 prosent av godkjente regnskapsførte utgifter. Til prosjekter med svært høy andel deltakere uten arbeid, og der minst 50 prosent er registrert som arbeidsledig eller yrkeshemmet ved Arbeids og velferdsetaten, kan det ytes høyere tilskudd, dog ikke over 90 prosent"¹⁰

Seks av informantene fra NAV fylkesledd har uttalt seg tydelig om størrelsen på tilskuddet: To fylker tildeler mellom 40-50 %, og to fylker på 70 %. De to siste fylkene oppgir at de benytter seg av muligheten til å yte høyere tilskudd, og har finansiert opp mot 90 %. Det ene fylket har

¹⁰ FOR 2001-12-20 nr 1609: Forskrift om tilskudd til jobbskapingsprosjekter. Kilde: http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf-20011220_1609.html

tilbud kun til brukere fra NAV, det andre finansierer opp mot 90 % dersom det er mange brukere fra NAV i tilbudet.

Tilsvarende ulikhetene i saksbehandlingsprosessene og hvor stor andel av regnskapsførte utgifter som gis støtte til, er det også store variasjoner mellom NAV fylkesleddene når det gjelder hvordan de beregner hvor mye tilskudd hver tiltaksarrangør skal motta. Videre gis eksempler på hva syv ulike fylker oppgir som viktig i beregningen:

- Stykkprisfinansiering per deltaker
- Pris sett opp mot innhold
- Dekningsgrad
- Hvorvidt tiltaksarrangørene får mye støtte fra andre kilder/aktører (som for eksempel kommune, fylkeskommune, lokalbank, Innovasjon Norge etc.)
- Kvalitet i tilbudet
- Pågang og faktisk behov for kurs i regionene i fylket
- Hvorvidt tilbudet inneholder både kurs og tilbud om individuell veiledning

4.1.2 Hvem leverer tjenester til ordningen/leverandører?

For å si noe mer konkret om størrelse/årsverk, omsetning, deltakere per år, organisasjonsform og hvilke andre kilder leverandørene evt. mottar støtte fra er det nødvendig å gjøre en gjennomgang av sluttrapporter fra tiltaksarrangørene. Evaluators har etterspurt sluttrapporter for 2010 fra NAV fylkesledd, og har p.t. mottatt ti rapporter fra til sammen seks fylker.

På bakgrunn av breddeundersøkelsen og intervjuer vil det videre presenteres en del informasjon om tiltaksarrangørene i Tabell 4-2:

Tabell 4-2: "Informasjon om tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen" (n = 36)

"Vennligst kryss av for den påstanden som passer best for din bedrift": (n = 36)			
Vår bedrift er landsdekkende	Vår bedrift driver virksomhet i flere fylker	Vi er en lokal bedrift som kun driver virksomhet i ett fylke	
17 %	33 %	50 %	
"Vennligst oppgi antall ansatte i din bedrift": (n = 36)			
Færre enn 5 ansatte	Mellom 5 og 10 ansatte	Mellom 11 og 50 ansatte	Flere enn 50 ansatte
64 %	19 %	11 %	6 %
"Hvor lang erfaring har din bedrift med gjennomføring av kurs?" (n = 36)			
Mindre enn 1 års erfaring	1-3 års erfaring	4-10 års erfaring	Mer enn 10 års erfaring
3 %	3 %	33 %	61 %
"Har deres bedrift mottatt midler til jobbskappingsprosjekter flere ganger/år?" (n = 36)			
Ja		Nei	
78 %		22 %	

Tabell 4-2 viser at det er en overvekt av små tiltaksarrangører: nær to tredeler av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen oppgir å ha færre enn 5 ansatte. Dette gjenspeiles i størrelsen på de intervjuede tiltaksarrangørene, der hovedvekten er små virksomheter med en eller to ansatte. Gjennom intervjuene med NAV fylkesledd bekreftes dette i noen grad, men det er også store tiltaksarrangører på markedet, da gjerne etablert som kommunale/fylkeskommunale samarbeid eller som statlige satsninger som Innovasjon Norge. En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet har eksempelvis 29 ansatte, som blant annet arbeider med etablererveiledning lokalt i kommunene. Bakgrunnen for etableringen av denne tiltaksarrangøren var et initiativ fra fylkeskommunen.

Videre viser tabell 4-2 at halvparten av tiltaksarrangørene som har besvart breddeundersøkelsen oppgir å tilby tjenester kun i eget fylke, mens den andre halvparten driver virksomhet i flere fylker/er landsdekkende. En mulig forklaring på at så mange oppgir å være landsdekkende/driver i flere fylker kan være at representanter fra Innovasjon Norge utgjør en stor del av denne gruppen, mens hver av dem reelt sett kun arbeider i ett fylke. Dette understøttes av at en tredjedel av tiltaksarrangørene oppgir at de har mottatt midler i forbindelse med jobbskapingssprosjekter i flere fylker. En annen mulighet er at tiltaksarrangøren tilbyr jobbskapingkurs kun som en del av sin virksomhet, og har andre tilbud som er landsdekkende/gis i flere fylker.

Slik tabell 4-2 viser, har de fleste tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen lang erfaring i gjennomføring av kurs: Nær to tredjedeler av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen oppgir å ha mer enn 10 års erfaring med å tilby jobbskapingkurs, mens en tredjedel oppgir å ha mellom 4 og 10 års erfaring. Dette betyr at det er få "nye" aktører som har besvart breddeundersøkelsen (men ikke nødvendigvis at det ikke finnes nye aktører på markedet, det har vi ikke datagrunnlag til å si noe om). Av tiltaksarrangørene som ble intervjuet har to av dem erfaring med jobbskapingkurs i ca 3 år, en i ca 7 år og fire i ca. 10 år.

En av tiltaksarrangørene har for eksempel eksistert siden 1993-94. Her har også NAV vært involvert i styret som observatør¹¹. Denne tilsynelatende stabiliteten i markedet (merk: tilbydere som evt. har avsluttet virksomheten vil ikke bli fanget opp av breddeundersøkelsen), understøttes av uttalelser fra NAV fylkesledd, som opplever å ha god kjennskap til de ulike tilbyderne på markedet.

Til slutt viser tabell 4-2, basert på hva tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen har oppgitt, at det er en relativt stor grad av kontinuitet i tildelingen av midler, når mer enn tre fjerdedeler av tiltaksarrangørene oppgir å ha mottatt midler flere ganger/år. Dette understøttes også av funn fra intervjuer med tiltaksarrangørene. NAV fylkesledd begrunner i intervjuer denne kontinuiteten blant annet i at det ikke finnes så mange tilbydere på feltet, og at referanser og gode erfaringer med arrangørene når det gjelder resultater, kompetanse og faglig innhold i tilbudet teller i vurdering av søknadene, noe som samlet bidrar til at tiltaksarrangører mottar midler flere ganger/flere år på rad.

Det fremkommer av intervjuer med tiltaksarrangører at midlene fra NAV er viktige for at tilbyderne skal kunne opprettholde dagens tjenestetilbud: Blant intervjuete tiltaksarrangører er det kun to av syv som ville gjennomført kurs dersom de ikke fikk støtte fra NAV. Dette understøttes av breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene, der tre fjerdedeler oppgir at de enten ville ha måttet endret kursopplegget eller ikke gjennomført kurs dersom de ikke mottok midler fra NAV.

Samtlige tiltaksarrangører som ble intervjuet oppgir at de gjennomfører evalueringer av egne kurs, enten som papirbaserte eller elektroniske spørreundersøkelser. En av tiltaksarrangørene nevner at dette var noe de ble pålagt av NAV. Evalueringene formidles stort sett til NAV, noe som også fremkom av intervjuene gjort med NAV fylkesledd, da enten gjennom sluttrapportene/annen kommunikasjon eller som referanser i søknader senere år.

¹¹ De har fremdeles en plass i styret, men har ikke møtt der siden 2008 i følge en kilde.

4.1.3 Rapporteringskrav og dialog – oppfølging av leverandører

Tiltaksarrangørenes vurdering av dialogen med NAV (merk: her medregnes også kontakt med NAV-kontor) varierer noe med tidspunkt sett i forhold til kursperiode. Funn fra breddeundersøkelsen der tiltaksarrangørene ble bedt om å vurdere dialogen med NAV i forkant, ved oppstart, underveis og i etterkant av jobbskapingskursene vises i tabell 4-3:

Tabell 4-3: "Hvordan vurderer du dialogen med NAV i forkant av søknad / ved oppstart av jobbskapingskurs / underveis i gjennomføringen av jobbskapingskurs / i etterkant av jobbskapingskursene?" (n = 34)

	I forkant	Ved oppstart	Underveis	I etterkant
Svært god	29 %	21 %	12 %	12 %
God	35 %	35 %	50 %	38 %
Verken god eller dårlig	2 %	32 %	24 %	29 %
Dårlig	3 %	6 %	12 %	12 %
Svært dårlig	3 %	3 %	3 %	
Vet ikke	3 %	3 %		9 %

Tabell 4-3 viser at tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen jevnt over oppgir at de opplever dialogen med NAV som god, noe som vitner om at omfanget og innhold i dialog mellom NAV og tiltaksarrangør på overordnet nivå oppleves å fungere tilfredsstillende. I tillegg nevner en av de intervjuete tiltaksarrangørene som leverer tjenester til flere fylker at dialogen med de ulike fylkene oppleves ulikt. I behandlingen av søknadene tar NAV fylkesledd i enkelte tilfeller kontakt med søker dersom det er behov for avklaringer. Flere av fylkesleddene som ble intervjuet opplever at mange av tiltaksarrangørene har mottatt midler tidligere og kjenner systemet - de som tar kontakt er enten nye på markedet eller basert på endringer i regelverk. En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet mener dog det kan være nyttig å ha en samtale om søknaden, slik at de vet hva som er nødvendig for å kunne levere et godt produkt. Breddeundersøkelsen viser at hovedvekten av tiltaksarrangørene oppgir at NAV formidlet betingelsene for å få innvilget søknaden på en tydelig måte. Dette inntrykket speiles av intervjuene, der overvekten av tiltaksarrangører opplevde at betingelsene for å få innvilget søknaden ble formidlet på en tydelig måte av NAV.

Dialog underveis i kursperioden

Funn fra intervjuer med NAV fylkesledd og tiltaksarrangører viser at det underveis i kursperioden hovedsakelig er liten eller ingen dialog mellom NAV fylkesledd og tiltaksarrangør. Unntaket er noen få fylker som er veldig tett på og deltar på informasjonsmøter/følger opp gjennom rapporteringer hver 14.dag. Dialog og oppfølging av tiltaksarrangører ivaretas i stor grad av NAV-kontor underveis i kursperioden, mens NAV fylkesledd er i større grad involvert når det gjelder sluttrapportering. Breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene viser at NAV i enkelte fylker har vært veldig "på" når det gjelder rekruttering av deltakere, noe som oppleves som positivt av tiltaksarrangørene. I andre fylker oppleves dette å være tyngre, noe som antas å komme av at NAV-kontorene ikke har hatt god nok kjennskap til prosjektene. I disse tilfellene er tiltaksarrangør av den oppfatning at det ikke hadde blitt gjennomført kurs med mindre de hadde kjørt tett på NAV-kontor med informasjon om kurs, fulgt opp på telefon og e-post, og selv vært aktive i rekrutteringsprosessen. Flere av tiltaksarrangørene som ble intervjuet har ingen dialog med NAV fylkesledd utover at de leverer sluttrapporten, dersom denne er ok hører de ikke noe mer fra NAV. Samtidig nevner flere av tiltaksarrangørene at de savner litt dialog i etterkant av sluttrapporten, for eksempel i form av et rapportmøte.

Når det gjelder dialog mellom fylke og tiltaksarrangør underveis i kursperioden utgjør et av fylkene et unntak: Dette NAV fylkesleddet gjennomfører et informasjonsmøte med tiltaksarrangørene i forkant av kursoppstart, der NAV og tiltaksarrangører presenterer seg for hverandre. Videre har fylkesleddet utarbeidet rutinebeskrivelser/samarbeidsavtale for hvordan gjennomføring skal være og hvilke faktorer som skal rapporteres på. Dette fylket skiller seg også ut ved å kreve at tiltaksarrangørene rapporterer hver 14.dag underveis i kursopplæringen, på samme måte som rapporteringsrutinene er for AMO-kurs. Tiltaksansvarlig i dette NAV fylkesleddet møter første dag på kurset for å informere deltakerne om hvordan de skal forholde seg til NAV underveis (meldekort etc.) og deltakerne kan stille spørsmål. Videre deltar en

representant fra NAV fylkesleddet på siste dag av kurset, når kursdeltakerne presenterer forretningsideene sine. Tiltaksarrangøren som ble intervjuet i dette fylket sendte ut e-post til deltakerne og informerte om hvem som kom og hvorfor, og har ikke opplevd noen problematikk rundt at deltakere da har følt seg overvåket/vurdert av NAV. Tilsvarende avklaring gjøres også i et annet fylke, der NAV fylkesledd inviteres til fellessamlingene som observatører. En annen tiltaksarrangør som ble intervjuet oppgir å ha en litt annen holdning til NAVs deltakelse i kurs, og mente at flere deltakere da ville "bundet seg" (dvs. ikke snakket like fritt), siden NAV har en vedtaksfunksjon¹².

Sluttrapportering og dialog i etterkant av kursperioden

I søknadsskjema for jobbskapingsprosjektene står følgende om sluttrapportering:

"Innen to måneder etter at prosjektperioden er avsluttet, sender tiltaksarrangør inn refusjonskrav og sluttrapport for prosjektet. Sluttrapporten skal inneholde revisorbekreftet prosjektrekskap, dokumentert redegjørelse av hvordan prosjektet er gjennomført og hvilke resultater som er oppnådd. Det skal også følge utfylt deltakerliste (NAV 76-13.33) med årsrapporten¹³".

Basert på at tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen ble bedt om å oppgi hvilke fylker tiltaksarrangørene har fått midler til å levere jobbskapingskurs i har evaluator foretatt en kryssing av dette med spørsmål om hvilke krav NAV stiller til rapportering i etterkant av gjennomførte kurs. Sammenstillingen presenteres i tabell 4-4:

Tabell 4-4: "Er det noen krav fra NAV til rapportering i etterkant av gjennomførte kurs?" (n = 34), krysset med fylke tiltaksarrangørene har fått midler til å levere jobbskapingskurs i. Flere kryss mulig

Fylke	Antall tiltaksarrangører som har levert kurs til fylket	Ja, vi rapporterer basert på rapportstruktur utarbeidet av NAV	Ja, vi rapporterer basert på egen rapportstruktur	Nei, vi rapporterer ikke til NAV i etterkant av gjennomførte kurs
Akershus	8	4	4	
Aust-Agder	3	3		
Buskerud	4	4		
Finnmark	2		2	
Hedmark	6	3	3	
Hordaland	4	3	1	
Møre og Romsdal	2		1	1
Nordland	1	1		
Nord-Trøndelag	2		2	
Oppland	4	3	1	
Oslo	6	2	4	
Rogaland	3	1	2	
Sogn og Fjordane	2	1		1
Sør-Trøndelag	2	1	1	
Telemark	1	1		
Troms	1	1		
Vest-Agder	1	1		
Vestfold	7	3	4	
Østfold	6	3	2	1

Tabell 4-4 viser at nær halvparten av tiltaksarrangørene rapporterer basert på rapportstruktur utarbeidet av NAV, mens litt under halvparten rapporterer basert på egen rapportstruktur¹⁴. Dette bekrefter inntrykket fra intervjuer med NAV fylkesledd og tiltaksarrangører, der de oppgir til dels ulikt innhold i sluttrapporten og hvilke krav som stilles fra NAV fylkesledd: Av tiltaksarrangørene som ble intervjuet nevner to at de leverer en relativt fyldig sluttrapport, med evalueringer av det

¹² Merk: Denne tiltaksarrangøren leverte tjenester rettet mot personer med synshemninger

¹³ <http://www.nav.no/Lokalt/%C3%98stfold/S%C3%B8k+p%C3%A5+jobbskapingsmidler.154779.cms>

¹⁴ Merk: Det er mulig tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen kan ha tolket spørsmålet ulikt. Alternativet "Ja, vi rapporterer basert på rapportstruktur utarbeidet av NAV" kan av enkelte ha blitt oppfattet å dekke det som listes opp i søknadsskjemaet at skal rapporteres på.

de har gjort i tillegg til de kravene som settes av NAV. Resten av tiltaksarrangørene rapporterer på det de opplever at NAV krever, da stort sett antall deltakere/oppmøte/fracfall og evt. årsak, beskrivelse av deltakernes forretningsidé, aktiviteter som har vært gjennomført, samt status på etablering ved kursslutt.

En sammenstilling av spørsmålet om rapportering fra tiltaksarrangører til NAV og spørsmålet om hvor mange års erfaring tiltaksarrangørene har med å levere jobbskapingskurs viser at hovedtendensen er at tiltaksarrangørene som har lengst erfaring (mer enn 10 år) i større grad rapporterer på rapportstruktur utarbeidet av NAV enn tiltaksarrangører som har mindre enn 10 års erfaring. Blant tiltaksarrangører som har mindre enn 10 års erfaring oppgir en fjerdedel i breddeundersøkelsen at de ikke rapporterer til NAV i det hele tatt (dette kan være tiltaksarrangører som bistår/samarbeider med andre tiltaksarrangører om å levere jobbskapingskurs, og at den andre tiltaksarrangøren tar seg av sluttrapporteringen).

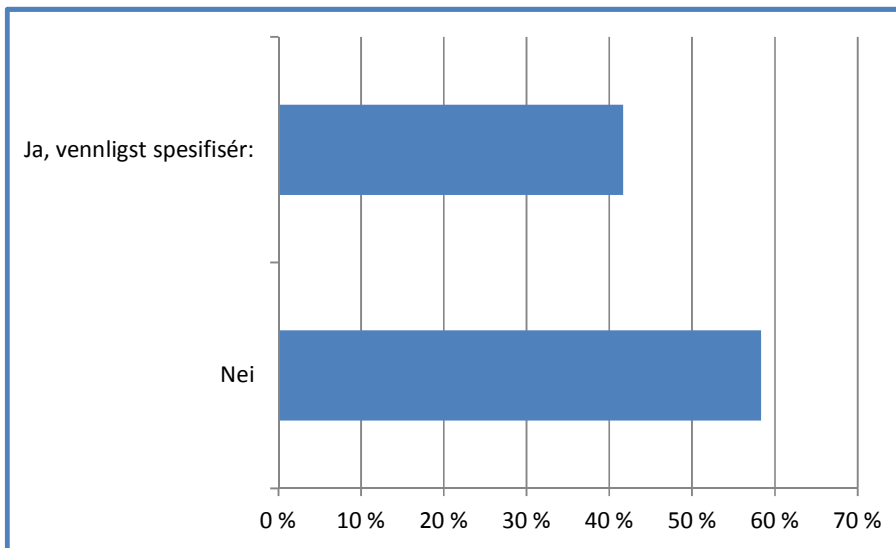
4.1.4 Samarbeidsmodeller og samfinansiering

Telefonintervjuer med informanter fra fylkesleddene i NAV viser at minst halvparten av fylkene har et samarbeid med fylkeskommunen, da gjerne gjennom støtte til en konkret organisasjon/prosjekt. Flere fylker har en eller annen form for samarbeid med Innovasjon Norge - da enten gjennom tilsagn om jobbskapingsmidler, eller at Innovasjon Norge bidrar inn hos de tiltaksarrangørene som får midler. Videre har minst 11 fylker ulike former for samfinansiering der en tiltaksarrangør i tillegg til midler fra NAV mottar støtte fra fylkesmenn, kommuner, Innovasjon Norge og banker. For eksempel benytter et NAV fylkesledd tilskuddet til jobbskapingsprosjekter til å medfinansiere en etablererskole som er et samarbeidsprosjekt mellom Innovasjon Norge, fylkeskommunen, næringsetaten, Fylkesmannen, landbruksavdelingen og NAV.

Innovasjon Norges avdeling i et av fylkene har på bakgrunn av at det var liten etterspørsel etter etablererskoler koblet seg opp mot NAV sine kurs, selv om de opplever at disse kursene kanskje ikke dekker behovene til personer som ikke står utenfor arbeidslivet. Bakgrunnen for samarbeidet var et ønske om å utnytte ressursene best mulig, og dette fungerer ifølge samarbeidspartneren godt når det gjelder dialog og erfaringsutveksling. Samtidig ønsker Innovasjon Norge i dette fylket at dialogen med NAV skal bli tettere dersom samarbeidet skal fortsette, slik at innhold og oppbygning i kursene også dekker Innovasjon Norges behov.

Breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene belyser også spørsmålet om hvorvidt bedriftene har mottatt midler fra andre enn NAV til gjennomføring av jobbskapingskurs. Funn presenteres i figur 4-4:

Figur 4-4: "Har deres bedrift mottatt midler fra andre enn NAV til gjennomføring av jobbskapingskursene?" (n = 36)

Som vist i figur 4-4 oppgir 42 % av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen at de har mottatt midler fra andre enn NAV til gjennomføring av jobbskapingskurs, dette spesifiseres hovedsakelig å være fra fylkeskommuner, kommuner og Innovasjon Norge.

4.1.5 Samarbeid mellom tiltaksarrangører og andre aktører

Flere av tiltaksarrangørene samarbeider med andre aktører i forbindelse med gjennomføring av jobbskapingskursene, og hovedtendensen er at jo lenger erfaring tiltaksarrangøren har med å avholde jobbskapingskurs, jo mer samarbeider de med andre aktører: I breddeundersøkelsen oppgir to tredjedeler av tiltaksarrangørene at de samarbeider med andre, blant annet med banker, kommuner, næringshager, utdanningsinstitusjoner, skatteetaten, Innovasjon Norge, ulike bedrifter, organisasjoner, fora og konsulentselskap, samt fylkeskommuner. Når det gjelder erfaring viser breddeundersøkelsen tendens til at tiltaksarrangørene med mer enn 10 års erfaring med gjennomføring av kurs i større grad enn tiltaksarrangører som har 5-10 års erfaring oppgir at de samarbeider med andre aktører.

Gjennom intervjuer med NAV fylkesledd og tiltaksarrangører ser det ut til at det er to former for samarbeid som skiller seg ut: Det ene er samarbeid der tiltaksarrangør henter inn ekstern bistand til deler av kurs tiltaksarrangør ikke har tilstrekkelig kompetanse på selv, det andre er større formaliserte samarbeid. I det første tilfellet kan bistanden for eksempel dreie seg om sosiale medier, eller som en annen tiltaksarrangør nevner, samarbeid med den lokale Rotaryklubben og ellers bedrifter tilknyttet den næringsparken tilbyder er samlokalisert med, da når det gjelder gjennomføring av syretester (beskrives nærmere i kapittel 4.2.3). En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet har inngått et samarbeid med den avdelingen i Skatt Øst som arbeider med forebyggende veiledning. Skatt Øst holder fra før av kurs for nye næringsdrivende i region Øst, og holder nå et eget kurs i jobbskapingsprosjektene. Samarbeidet kom i stand da en ansatt hos tiltaksarrangøren var på samme møte som dem. Skatt Øst har nå avholdt ett kurs hos tiltaksarrangøren, og dette blir muligens et fast samarbeid – da er det også mulig å skreddersy kurset enda mer. Tilbakemeldingene fra kursdeltakerne var positive og mente at dette var viktig informasjon. Skatt Øst ser bistand til kurs som å sammenfalle med det de arbeider for: at det skal være enklere for etablererne å gjøre det riktig.

En annen tiltaksarrangør er et eksempel på den andre formen med større formaliserte samarbeid. Denne tiltaksarrangøren er en ordning etablert som et partnerskap mellom Innovasjon Norge, kommunen og fylkeskommunen. Der samarbeides det med fylkesmannen om å synliggjøre satsningene, samt holde etablerer- og bedriftsutviklingskurs. Samtidig får gründerne tilgang til markedet gjennom egne distribusjonssamlinger, opplæring og lignende. Utover dette formidler for eksempel tiltaksarrangøren reiselivsnæringens temakurs og bransjerettede kurs til etablererne - kurs som ellers kun er tilgjengelige via bransjeforeninger.

Flere fylker har en eller annen form for samarbeid med Innovasjon Norge, med da også i varierende grad: En av tiltaksarrangørene i et av fylkene sier at de nå samarbeider mindre enn tidligere – at det er lite å hente fra Innovasjon Norge med mindre noe er veldig innovativt.

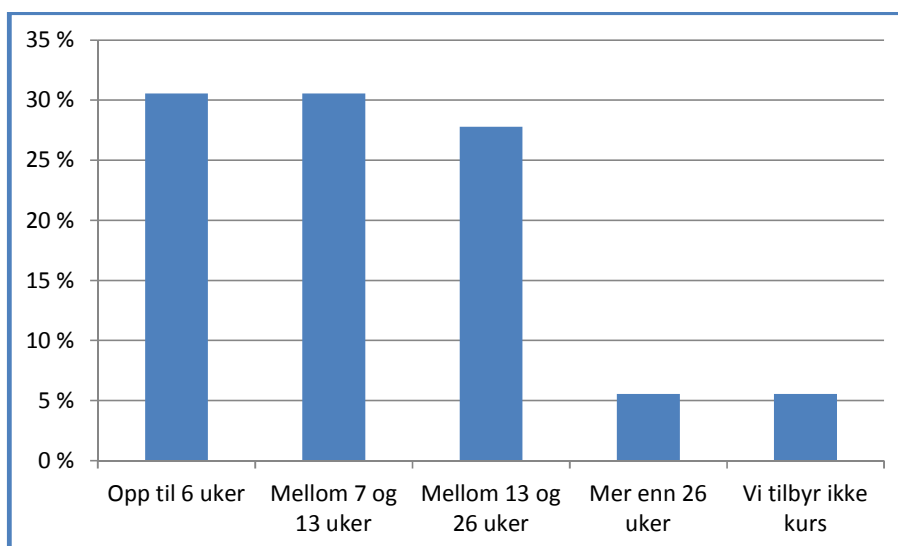
Tiltaksarrangørene i et annet fylke leverer tjenester både til personer som kommer via NAV og ikke, og fungerer blant annet som en form for prekvalifisering av prosjekter for Innovasjon Norge i sitt fylke. Denne prekvalifiseringen innebærer at søknadsbunken hos Innovasjon Norge for dette fylket reduseres med mellom 30 og 50 %. Dette Innovasjon Norge-kontoret har samarbeidet med førstelinjetjenestene i to fylker i nærmere 10 år, helt siden etablererstipendordningen ble overført fra fylkeskommunen til Innovasjon Norge. Bakgrunnen for samarbeidet var et behov for å samle kreftene slik at det skal være enkelt for oppstartsbedrifter, og Innovasjon Norge opplever at samarbeidet med disse to fylkene så langt har vært veldig positivt, også når det gjelder måloppnåelse.

4.2 Innhold i tjenestene – kurs og veiledning

4.2.1 Form og omfang på kurs

Figur 4-5 viser funn fra breddeundersøkelsen til tiltaksarrangører når det gjelder varigheten på kursene som tilbys:

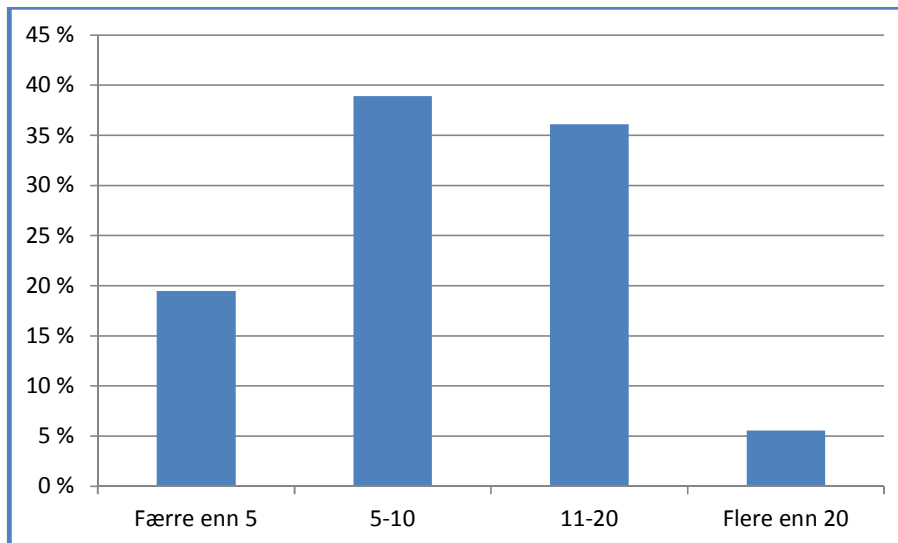
Figur 4-5: "Hvor lenge varer kursene?" (n = 36)

Figur 4-5 viser hvordan varigheten på kursene som tilbys varierer: Svært få tiltaksarrangører tilbyr kurs som varer mer enn 26 uker, mens nær en tredjedel tilbyr kurs som varer opp til 6 uker, nær en tredjedel tilbyr kurs som varer mellom 7 og 13 uker, og litt under en tredjedel tilbyr kurs som varer mellom 13 og 26 uker. Sett opp mot funn fra breddeundersøkelsen til deltakerne på kurs oppgir halvparten av respondentene å ha deltatt på kurs som varer opp til 6 uker, mens en tredjedel oppgir å ha deltatt på kurs som varer mellom 7 og 13 uker. En mulig forklaring på denne ulikheten kan være at de kortere kursene – og da spesielt dagskurs – har kapasitet til flere deltakere. Enkelte av tiltaksarrangørene tilbyr for eksempel 12 ulike dagskurs der deltakerne ikke trenger å delta på alle. Dette kan også bidra til at halvparten av deltakere oppgir at de har deltatt på kurs som varer opp til 6 uker.

Tiltaksarrangørene ble også spurt om hvor mange samlinger deres kursopplegg rettet mot den enkelte deltaker bestod av, presentert i figur 4-6:

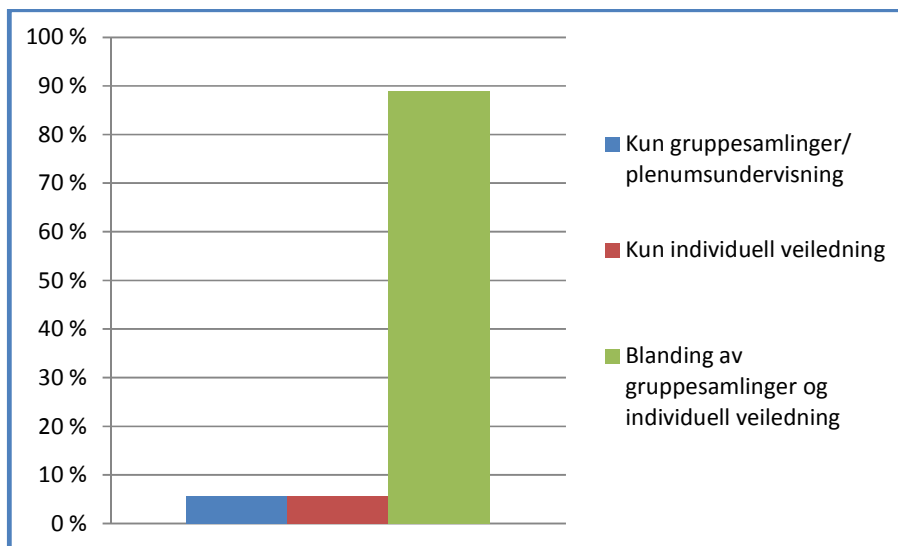
Figur 4-6: "Hvor mange samlinger/veiledninger består kursopplegget til den enkelte deltaker av?" (n = 36)

Slik figur 4-6 viser, består hovedvekten av kurstilbudet av mellom 5 og 20 kursdager/veiledninger (inkludert både gruppeundervisning og individuell veiledning). Dette bekreftes av intervjuer med tiltaksarrangørene. Samlet sett innebærer dette at de ulike tiltaksarrangørene som mottar jobbskapingsmidler har svært ulik form og varighet på sine tilbud.

Når det gjelder hvordan jobbskapingskursene er lagt opp viser breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene at de fleste har tilbud om individuell veiledning i tillegg til gruppeundervisning, illustrert av figur 4-7:

Figur 4-7: "Vennligst kryss av for de påstandene som beskriver organiseringen av kursene" (n = 36)

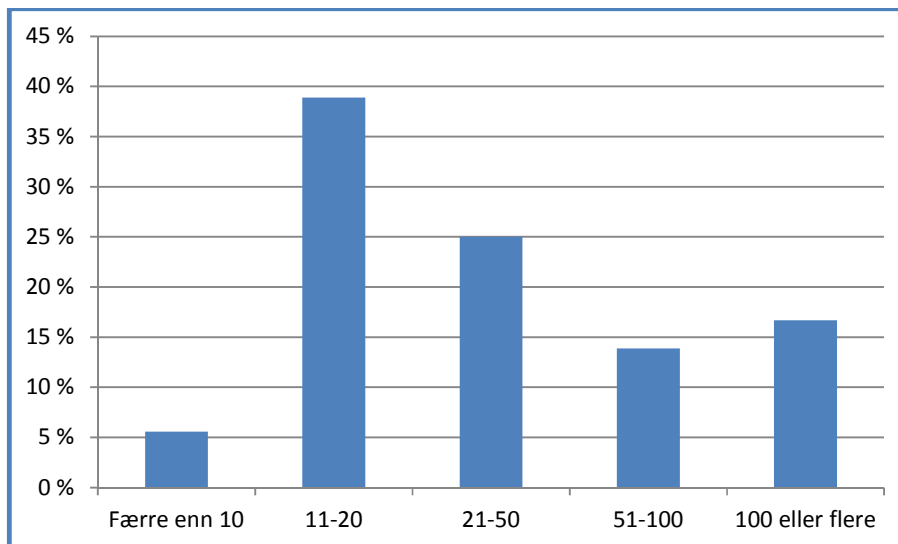
Funn fra breddeundersøkelsen til deltakerne viser et litt annet bilde enn det som vises for tiltaksarrangørene i figur 4-7: Kun halvparten av deltakerne svarer at opplæringen var en kombinasjon av gruppeundervisning og individuell veiledning, mens litt i overkant av en tredjedel oppgir at opplæringen kun besto av undervisning i grupper. Gjennom intervjuer med tiltaksarrangørene nyanseres dette videre: Flere oppgir at de gir mulighet for individuell veiledning i løpet av kursdagene eller på ettermiddagen etter kurset, mens andre har tilbud om egne veiledningstimer i en lengre periode etter kurset. Hos noen er den individuelle veiledningen gjort obligatorisk for deltakerne.

Ulikheten i hva tiltaksarrangørene sier de tilbyr og hva deltakerne opplever å bli tilbudt kan som tidligere nevnt henge sammen med skjevheten i hvilke fylker deltakerne som har besvart

breddeundersøkelsen sogner til, at individuell veiledning ble tilbudt uten at deltakerne benyttet seg av muligheten, evt. at individuell veiledning var noe deltakerne selv måtte betale for – som da ikke var inkludert i kurset de ble søkt inn på fra NAV.

Antall deltakere på hvert kurs fremkommer av figur 4-8, og er basert på breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene:

Figur 4-8: "Hvor mange personer har deltatt på jobbskapingskurs hos dere per år?" (n = 36)

Som vist i figur 4-8 oppgir 39 % av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen at antall deltakere på hvert kurs ligger mellom 11-20 personer¹⁵. Blant tiltaksarrangørene som ble intervjuet oppgis antall deltakere på hvert kurs stort sett mellom å ligge mellom 10 og 20. Dette beskrives av flere tiltaksarrangører som en ideell gruppestørrelse når det gjelder å lege til rette for gruppeprosesser samtidig som det gir rom for individuell veiledning underveis.

Fra intervjuene med fylkesleddene i NAV fremkommer det at når det gjelder kapasitet og opplevd behov er store variasjoner mellom fylkene: enkelte fylker opplever tidvis at kursene ikke er fulle, mens andre fylker har dobbelt så mange søkere som plasser på kurs. I et av fylkene innebærer dette at NAV fylkesledd må avvise en del deltakere. Beslutningen om hvem som ikke får plass tas på bakgrunn av personens modenhet, mangel på en konkret forretningsidé, språkutfordringer etc. Andre settes på venteliste og får heller plass på neste kurs. Dette er motsatt av situasjonen i et annet fylke, som av og til opplever å måtte avlyse kurs på grunn av for få påmeldte.

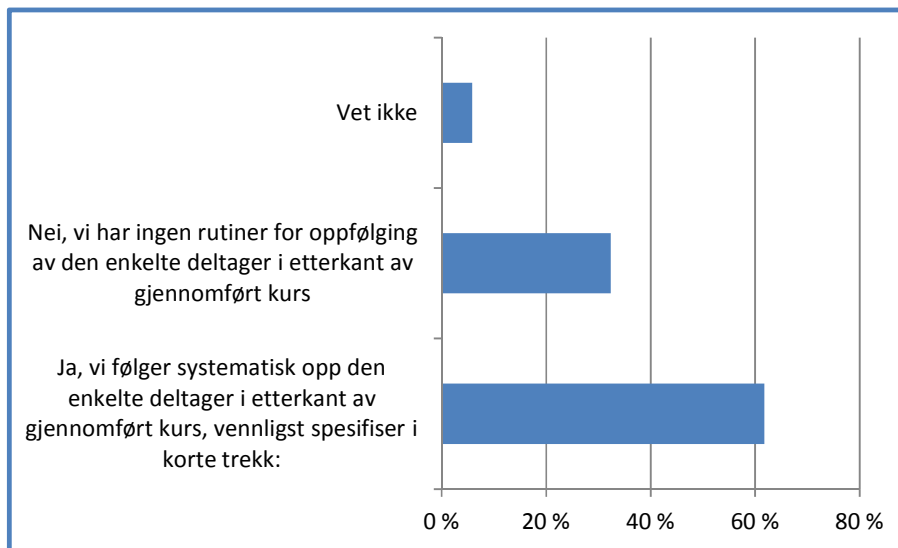
Videre varierer det hvordan tiltaksarrangørene forholder seg til deltakerne: enkelte tiltaksarrangører foretar en form for "siling" av de innmeldte kandidatene, mens andre tar inn alt som kommer via NAV. En tiltaksarrangør forteller at de ofte intervjuer kandidaten for å vurdere om det er hold i ideen før han/hun evt. får tilbud om å delta på kurs (uavhengig av om kandidaten kommer via NAV eller andre kanaler).

¹⁵ Merk: Undersøkelsen skiller ikke på totalt antall deltakere i løpet av et år (enkelte tiltaksarrangører kjører flere kurs i året), og antall deltakere på hvert enkelt kurs

4.2.2 Oppfølging av deltakerne etter kurs

Det stilles ingen krav fra NAV om at tiltaksarrangørene skal følge opp deltakerne i etterkant av kursdeltakelse. Funn fra breddundersøkelsen vist i figur 4-9 er at nesten to tredjedeler av tiltaksarrangørene følger opp deltakerne i etterkant av kurs:

Figur 4-9: "Har dere oppfølging av deltakerne i forbindelse med kursene som gjennomføres i forbindelse med jobbskapingprosjektet?" (n = 34)

Som figur 4-9 viser, oppgir nær to tredjedeler av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen at de systematisk følger opp den enkelte deltaker etter gjennomførte kurs. Av tiltaksarrangørene som følger opp deltakerne spesifiseres tilbudet å innebære:

- 15 % gir bistand til de som tar kontakt
- 40 % gjennomfører brukerundersøkelser, sender ut invitasjoner til kurs og deltakelse i nettverk
- 45 % tilbyr individuell rådgivning/veiledning

Gjennom intervjuer med tiltaksarrangørene kom det frem ulike synspunkter på behovet for oppfølging av deltakerne i etterkant av kurs: Mange samarbeidspartnere og tiltaksarrangører opplever at oppfølging er viktig for å sikre at deltakerne beholder fremdriften. En av de intervjuete leverandørene driver ikke fast oppfølging i etterkant av kurs, og opplever at selv om det blir etableringer stopper det ofte opp for mange når de blir overlatt til seg selv. Enkelte av tiltaksarrangørene som ble intervjuet påpeker at de driver oppfølging i etterkant av kursene selv om dette ikke dekkes av midlene fra NAV. En annen tiltaksarrangør hadde oppfølging som en fast del av kurspakken, og uttrykte at noe annet ikke ville være etisk eller faglig forsvarlig.

Samtidig ble dette bildet nyansert noe av andre tiltaksarrangører og deltakere: En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet mener det er viktig at etablererne så fort som mulig får kjenne på kroppen hva som kreves av en gründer (selv om dette ikke nødvendigvis betyr at oppfølging ikke er noe man skal drive med). Dette støttes av en av deltakerne som ble intervjuet. Vedkommende har lokaler i den lokale næringshagen sammen med andre gründere, og fremhever det som positivt med et miljø der det er mange gründere, samtidig som det er *"litt som å bo hjemme for lenge – det er viktig å få bedriftene ut etter maks tre år, det er mange som er der enda. Når man flytter derfra får man kniven mer på strupen og må skjerpe seg"*. Samtidig ser denne kursdeltakeren at det er viktig at tilbudet om oppfølging er der, slik at etablererne enkelt kan få svar på spørsmål. Blant de intervjuete deltakerne har to hatt kontorplass samlokalisert med tiltaksarrangøren, begge disse har hatt kontakt med kursarrangør i etterkant av kurs.

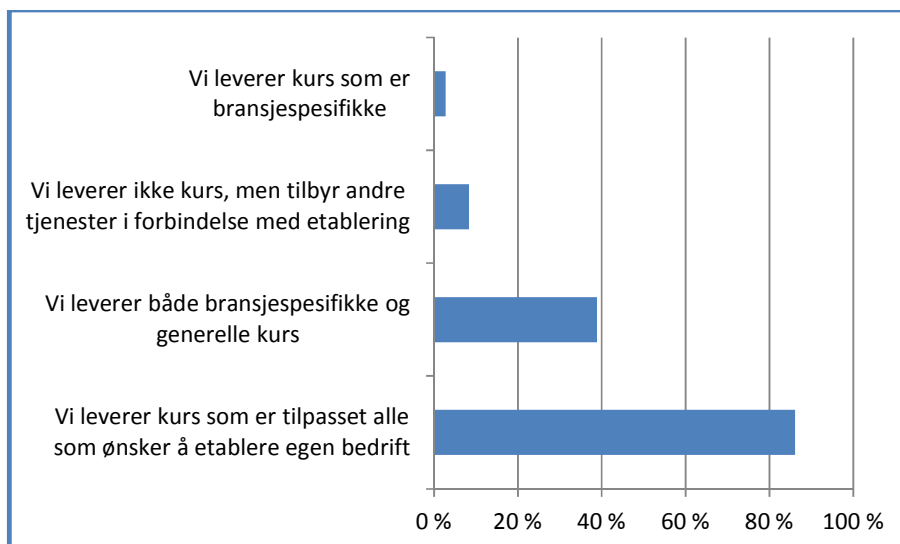
En av deltakerne som ble intervjuet mente det generelt sett kunne vært nyttig med oppfølging i etterkant av kurset, og at det *"sikkert er mange som sitter med spørsmål om hvordan man skal"*

ta fatt i prosjektet”. Utover dette opplevde flere deltakere at de har hatt god dialog og støtte fra tiltaksarrangør i etterkant av opplæringen – blant annet i arbeidet med forretningsplanen. Blant de deltakerne som nå nylig avsluttet et lengre kurs¹⁶ har det blitt opprettet en egen gruppe på Facebook slik at de kan holde kontakten. Her har også tiltaksarrangørene signalisert at de kommer til å bidra, selv om dette ikke omfattes av tilskuddet fra NAV.

4.2.3 Innhold i kursene

Med innhold i kurs menes både overordnet vinkling på kurs og mer konkret innhold i undervisning/veiledning. Med overordnet vinkling på kurs menes hvorvidt kursene er rettet mot konkrete bransjer eller om fokus er av mer generell karakter uavhengig av hvilken bransje deltakerne sikter seg inn mot. Breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene viser følgende fordeling, illustrert i figur 4-10:

Figur 4-10: “Vennligst kryss av for de alternativene som passer best for din bedrift” (n = 36), flere kryss mulig

Figur 4-10 viser at den største andelen av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen oppgir å levere kurs som er tilpasset alle som ønsker å etablere egen bedrift. Dette understøttes av intervjuene med tiltaksarrangørene: Samtlige som ble intervjuet leverer kurs med etableringsfaglig innhold rettet mot personer som vurderer å starte egen bedrift. Sett opp mot den ulike varigheten av kursene innebærer dette en større eller mindre detaljert gjennomgang av forretningsplan, økonomi og markedsføring. Under økonomi kommer for eksempel undervisning om skatt, budsjett, likviditet og regnskap. Under markedsføring faller blant annet bruk av sosiale medier hos de som tilbyr dette, forståelse av markedet og salg. Når det gjelder forretningsplan varierer det fra å gjennomgå hva en forretningsplan må inneholde til konkret arbeid med egen plan.

Enkelte tiltaksarrangører som ble intervjuet oppgir at de også gir undervisning i organisasjon og ledelse, overgangen fra det å være lønnsinntaker til det å være selvstendig næringsdrivende og hva dette medfører av utrygghet/usikkerhet – og videre hvordan man kan håndtere dette. Videre tilbyr enkelte kurs som har fokus på mestring og mer personlige forutsetninger.

Et eksempel på hvordan opplæringen kan være lagt opp, kommer fra et fylke der tiltaksarrangøren kjører et fast innføringskurs hver tirsdag, i tillegg til at det tilbys egne spesialkurs i salg, markedsføring og økonomi. Utover dette kan interesserte bestille egen samtale med rådgiver, blant annet for å få gjort en næringsfaglig vurdering av sitt prosjekt når det gjelder marked, innhold i tjenesten, og få en tilråding om prosjektet/ideen er gjennomførbart. Denne tiltaksarrangøren melder om at de totalt gjennomfører ca 200 slike næringsfaglige vurderinger hvert år. Næringsfaglige vurderinger er en vurdering av deltakerens forretningsidé

¹⁶ Disse deltakerne deltok på kurs som var ferdig kun et par uker før vi intervjuet dem.

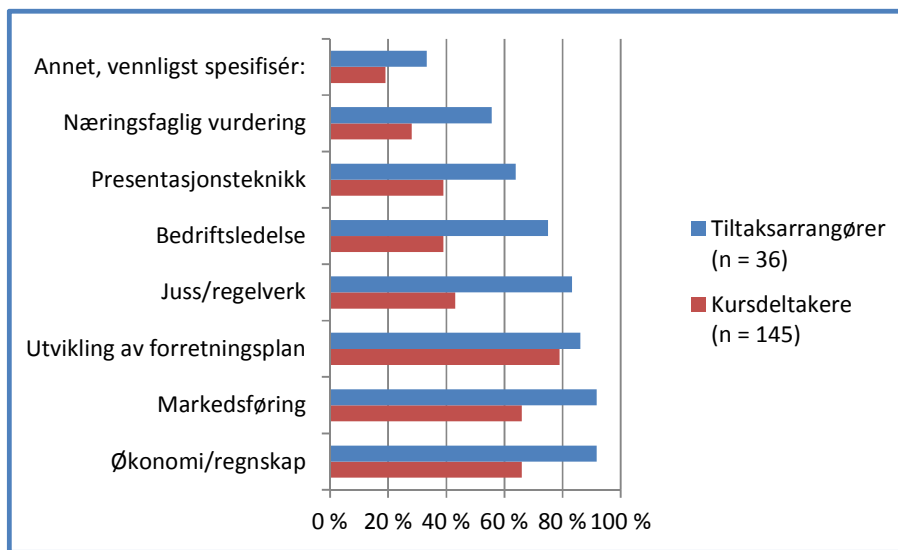
når det gjelder marked og innhold, og inneholder en tilråding av hvorvidt prosjektet er gjennomførbart. Den næringsfaglige vurderingen er noe som kreves av NAV for å fortsette utbetaling av Dagpenger samtidig som personen fritas fra å søke andre jobber (i 6 måneder).

En av tiltaksarrangørene som arbeider mye basert på personlig oppfølging og samtaler, tilbyr såkalte "syretester" til kursdeltakerne etter at de har utviklet sin forretningsidé og plan. Syretesten er en form for brainstorming der gründeren presenterer sin ide og forretningskonsept for tiltaksarrangør, gründer og fire andre personer med erfaring fra ulike sider av næringslivet – for eksempel advokater som har arbeidet med konkurser, og gründerne). Disse gir så tilbakemeldinger, og det er en dialog med blanding av grilling når det gjelder ideen og rådgivning til veien videre. I evalueringen ble to av samarbeidspartnerne som har bidratt i syretestene intervjuet, og deres erfaringer var blant annet:

- Positivt å kunne dele av relevant erfaring
- Deltakerne har uttrykt at det er positivt å få tilbakemeldinger, også der panelet er tydelige på at etableringen ikke er levedyktig.

Både tiltaksarrangørene og kursdeltakerne ble spurt i breddeundersøkelsen hva slags opplæring som har blitt gitt på jobbskapingskurset. Figur 4-11 viser en grafisk fremstilling av funn for både tiltaksarrangører og kursdeltakere:

Figur 4-11: "Hva slags opplæring har blitt gitt på jobbskapingskurset?" (n = 36) og (n = 145), flere kryss mulig

Figur 4-11 viser en oversikt over hva henholdsvis tiltaksarrangører og deltakere oppgir at ble gitt av opplæring i jobbskapingskurset. Videre er det en forskjell i hvilken opplæring tiltaksarrangørene oppgir at gis og deltakerne oppgir at ble gitt. En mulig forklaring kan være at deltakerne ikke har deltatt på hele kurset/alle modulene. En annen forklaring kan være at det er en faktisk skjevhet mellom det tiltaksarrangørene oppgir at gis av opplæring og det deltakerne opplever/faktisk får. Videre må svakheter ved datamaterialet tas hensyn til i tolkning av disse funnene: som tidligere vist er det en skjev fordeling når det gjelder hvilke fylker som er representert blant deltakerne som har besvart undersøkelsen, noe som innebærer at det ikke er en "match" mellom deltakere og tiltaksarrangører.

Svar i "Annet"-kategorien i figur 4-11 spesifiseres av tiltaksarrangørene blant annet å være etikk og kommunikasjon, og flere nevner opplæring som retter seg mer mot personlig utvikling enn konkret etableringsfag – herunder arbeid med kreativitet, selvinnsikt og personlig utvikling. Enkelte av tiltaksarrangørene som ble intervjuet tilbyr kursing rettet mot personlig utvikling: En avholder for eksempel en egen samling med tema "fremtidstanker", mens andre gjennomfører personlig veiledning med samtaler og ulike tester for å sikre at vedkommende forstår hva det innebærer å

etablere noe eget. En tredje tiltaksarrangør har en egen modul om selvinnsikt, der kursholderne arbeider med å gi tilbakemeldinger på hvordan deltakerne egner seg som selvstendig næringsdrivende, og deltakerne gjennom ulike tester får en oversikt over hva de evt. må justere.

Deltakernes beskrivelse under "Annet"-kategorien i figur 4-11 samstemmer til dels med funn fra breddeundersøkelsen hos tiltaksarrangørene: Motivasjonskurs, bevisstgjøring på kompetanse og personlige egenskaper, søknadsskriving og selvinnsikt. Bildet av den opplæringen deltakerne fikk på kurs slik det fremstilles av breddeundersøkelsen til deltakerne blir utdypet i intervjuene med deltakerne: Innhold og detaljnivå varierer med varighet på kurs. Deltakerne som var på kurs som varte i en eller to dager opplevde at undervisningen var en ganske generell innføring i hva som er viktig å tenke på når man starter en egen virksomhet. De som deltok på kurs som varte i fire-seks dager opplevde også at undervisningen var relativt grunnleggende, mens deltakerne som deltok på kurs av lengre varighet opplevde en noe høyere detaljeringsgrad, mer arbeid og veiledning rundt det å skrive forretningsplan, og mer fokus på hjemmeoppgaver – som også bidro til at det ble litt individuelt fokus underveis. Flere av deltakerne på mellomlange og lange kurs opplevde for øvrig at nivået i gruppen sprikte veldig når det gjelder hvor de var i etableringsfasen.

4.2.4 Rekruttering av kursdeltakere

De fleste tiltaksarrangørene som ble intervjuet samarbeider i en eller annen form med NAV for å rekruttere deltakere, ofte organisert slik at NAV-kontor melder inn/søker inn deltakere på kurs. Videre varierer det hvorvidt tiltaksarrangørene tilbyr kurs kun til NAVs brukere, hovedsakelig til NAVs brukere men fyller opp ledige plasser med andre, eller har et fast tilbud til både NAVs brukere og andre interesserte.

Andelen deltakere som kommer fra NAV har innvirkning på hvordan deltakerne rekrutteres til kurs: Hos en av tiltaksarrangørene som ble intervjuet, der ca 30 % av deltakerne kommer fra NAV, rekrutteres deltakerne hovedsakelig via gründerkontorer i kommunene. Denne tiltaksarrangøren reklamerer for sitt tilbud blant annet på ferger/flyplasser. Hos en annen tiltaksarrangør der ca 70 % av kursdeltakerne kommer fra NAV, rekrutteres deltakerne stort sett via NAV, i tillegg til skolemiljøer og læringsentre. Denne tiltaksarrangøren forsøker å få avisene til å lage redaksjonelt innhold om kursene fremfor å annonsere kursene. To av de intervjuete tiltaksarrangørene tilbyr kun kurs til deltakere som kommer via NAV. Disse vektlegger tett dialog om hva de mener er nødvendig, som at deltakerne må være motiverte og at deltakere som har norsk som sitt andrespråk må beherske godt nok norsk. En av disse tiltaksarrangørene avholder et åpent informasjonsmøte der interesserte i etterkant kan skrive seg på en liste for å søke om kursplass. Tilbyder forsøker å ha en kort samtale med hver person før infomøtet er over for å kartlegge ideer og se om vedkommende passer inn på kurs. For begge tiltaksarrangørene som kun tilbyr kurs til NAVs brukere er det NAV som velger ut deltakerne når interessen overstiger kapasiteten.

I et fylke som har slitt med å fylle opp kursplassene med NAV-brukere, har de etablert en ordning der deltakere som kommer fra NAV skal prioriteres, mens evt. ledige plasser kan fylles opp med andre deltakere. Her forutsettes da at tilbyder på eget initiativ markedsfører seg og selger konseptet sitt til potensielle deltakere. I et annet fylke skal 50 % av deltakerne på kursene være NAV-brukere, mens 50 % av deltakerne i et tredje fylke skal være enten arbeidsledige eller under attføring. I et av fylkene der kurskapasiteten er sprengt, kommer 100 % av kursdeltakerne fra NAV¹⁷.

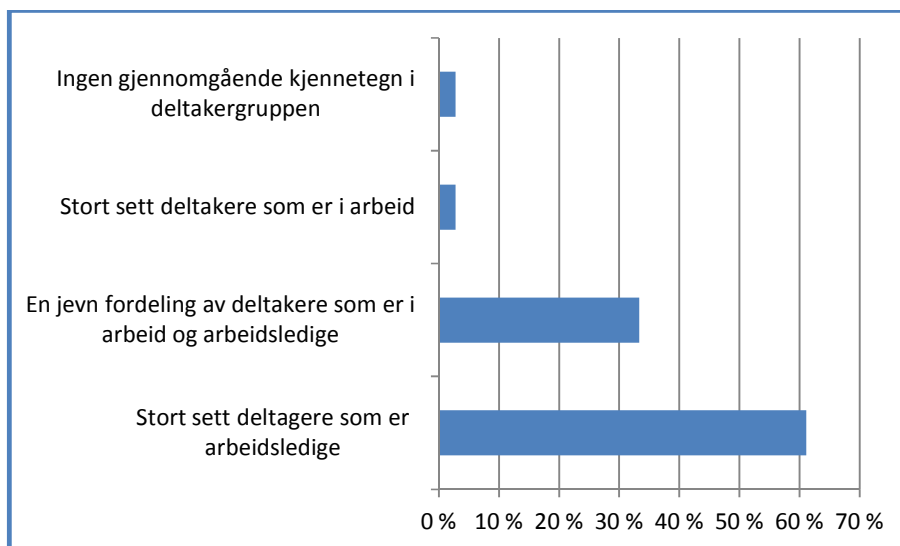
Hovedvekten av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen oppgir at kursdeltakerne rekrutteres gjennom veiledere i NAV eller av kursleverandøren selv¹⁸. Som intervjuer med deltakerne viste, kan det også skje at en arbeidsledig person får kjennskap til ordningen med jobbskapingskurs via annonser/kjente etc., og selv tar kontakt med NAV med ønske om å være med på kurs. Breddeundersøkelsen til deltakerne viser at det varierer hvordan deltakerne fikk kjennskap til jobbskapingskurset, der kontakt med NAV skilte seg ut som den kanalen der flest fikk kjennskap, mens annonsering fra kursleverandør nevnes av en fjerdedel.

¹⁷ Dette gjelder i alle fall for de to tiltaksarrangørene som ble intervjuet i forbindelse med evalueringen.

¹⁸ Merk: Gjelder både deltakere som er i NAV-systemet og deltakere som selv melder seg på kurs/oppføres av kursleverandøren.

Når det gjelder fordeling av deltakere på kurs, hvem som kommer via NAV og ikke, mangler evaluator tilstrekkelig antall sluttrapporter for å kunne gi et reelt bilde av dette. Det som kan vises er funn fra breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørenes inntrykk av hvilken situasjon en "typisk" deltaker på jobbskapingskurs er i, her vist i figur 4-12:

Figur 4-12: "Dersom det er mulig, vennligst ta stilling til hva som kjennetegner den "typiske" deltaker som har deltatt på jobbskapingskurset – arbeidserfaring" (n = 36)

Figur 4-12 viser at nær to tredjedeler av tiltaksarrangørene har inntrykk av at deltakerne på kurs stort sett er arbeidsledige, mens en tredjedel har inntrykk av at deltakerne er jevnt fordelt mellom de som er arbeidsledige og ikke. Denne fordelingen sammenfaller med at tiltaksarrangørene som ble intervjuet oppga at mellom 30 og 100 % av deltakerne kom på kurs via NAV.

4.3 Målgrupper og faktiske deltakere

Dette kapitlet tar for seg de intenderte målgruppene for jobbskapingsprosjektene, hvem som faktisk deltar på kurs, og en vurdering av hensiktsmessigheten i det å fokusere på spesielle målgrupper i kursene i jobbskapingsordningen.

Først presenteres en tabell (tabell 4-5), som basert på breddeundersøkelsen viser tiltaksarrangørenes opplevelse av hvordan den "typiske" deltaker på jobbskapingskurs er når det gjelder arbeidserfaring, etnisk tilhørighet, kjønn, utdanning og alder:

Tabell 4-5: " Dersom det er mulig, vennligst ta stilling til hva som kjennetegner den "typiske" deltaker som har deltatt på jobbskapingskursene når det gjelder ..." (n = 36)

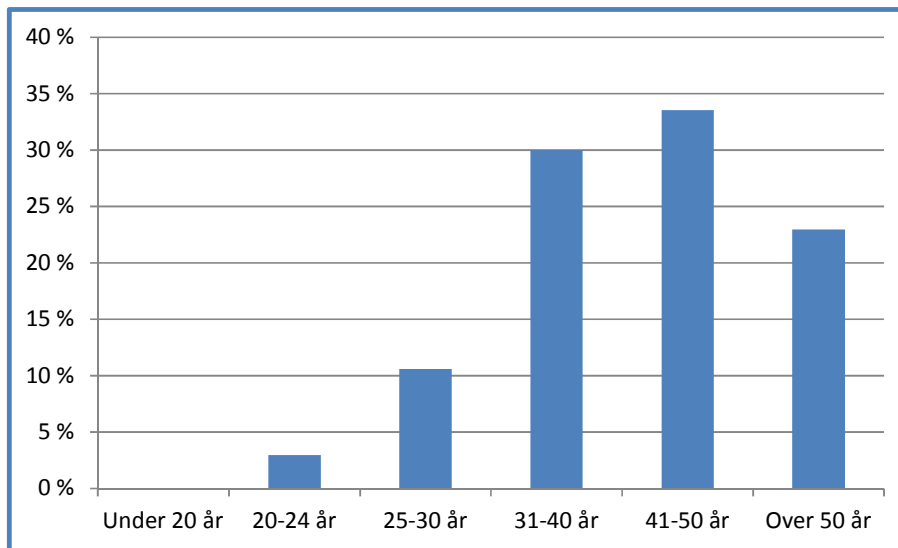
Arbeidserfaring			
Stort sett deltakere med opp til 5 års arbeidserfaring	Stort sett deltakere med mellom 6 og 10 års arbeidserfaring	Stort sett deltakere med mer enn 10 års arbeidserfaring	Ingen gjennomgående kjennetegn i deltakergruppen
14 %	39 %	14 %	33 %
Etnisk tilhørighet			
Stort sett deltakere med annen etnisk bakgrunn	Stort sett deltakere med etnisk norsk bakgrunn	En jevn fordeling av deltakere med hhv. etnisk norsk og annen etnisk bakgrunn	Ingen gjennomgående kjennetegn i deltakergruppen
3 %	67 %	19 %	11 %
Kjønn			
Stort sett menn	Stort sett kvinner	En jevn fordeling av menn og kvinner	Ingen gjennomgående kjennetegn i deltakergruppen
0 %	22 %	75 %	3 %
Alder			
Stort sett deltakere i aldersgruppen 20-24 år	Stort sett deltakere mellom 25 og 45 år	Stort sett deltakere over 45 år	Ingen gjennomgående kjennetegn i deltakergruppen
3 %	72 %	0 %	25 %

Tabell 4-5 viser at tiltaksarrangørenes inntrykk av hva som kjennetegner den "typiske" deltaker på jobbskapingskursene har visse variasjoner, men at hovedtendensen er en etnisk nordmann mellom 25 og 45 år, med mellom 6 og 10 års arbeidserfaring. Videre er en fjerdedel av tiltaksarrangørene av den oppfatning at det ikke er noen gjennomgående kjennetegn på deltakerne når det gjelder alder, og en tredjedel av samme oppfatning når det gjelder deltakernes arbeidserfaring.

4.3.1 Jobbskapingskurs og målgruppen 20-24 år

I tildelingsbrevet til NAV heter det at unge i aldersgruppen 20-24 år skal ha prioritet til ordningen. Dette fremkommer videre i informasjonstekster på nav.no og Navet, samt i utlysningstekst. Tiltaksarrangørenes inntrykk av deltakernes alder (se Tabell 4-5), der 72 % oppgir at den typiske deltaker på jobbskapingskurs aldersmessig er mellom 25 og 45 år, understøttes av funn fra intervjuer både med NAV fylkesledd og tiltaksarrangører, der flere blant annet påpeker at det er få i denne aldersgruppen som søker seg til kursene. Aldersfordelingen på kursdeltakerne som har besvart breddeundersøkelsen bekrefter bildet av at det er få i aldersgruppen 20-24 år, her presentert i figur 4-13:

Figur 4-13: "Alder" (n = 170)

Figur 4-13 viser at det blant deltakerne er få respondenter i aldersgruppen 20-24 år¹⁹, og at de aller fleste som har besvart undersøkelsen oppgir å være eldre enn 30 år.

Når det gjelder hensiktsmessigheten i å fokusere på aldersgruppen 20-24 år opplever en av tiltaksarrangørene som ble intervjuet at unge ikke er så interessert, og at de vil opparbeide seg litt erfaring før de evt. etablerer noe eget. Erfaringsmessig har de fleste som ønsker å starte for seg selv arbeidserfaring. Videre påpeker tiltaksarrangøren at "dersom det ikke er nok unge i aldersgruppen å søke inn på kurs, betyr det jo at andre fyller opp plassene, og det er helt ok. Målgruppefokus på unge er i så måte ikke et reelt problem, så lenge NAV har et realistisk syn på dette". En annen tiltaksarrangør fremhever at unge i denne alderen har pågangsmot og er utholdende, men at dette med begrenset erfaring fra arbeidslivet gjør det enda tøffere å starte opp noe eget. Denne aldersgruppen har heller ikke rukket å opparbeide seg et bra nettverk.

Holdningene til at unge i aldersgruppen 20-24 år kanskje ikke er den mest hensiktsmessige målgruppen for jobbskapingkursene understøttes også av NAV: Intervjuer med NAV fylke viser at kun to av fylkene opplever aldersgruppen 20-24 år som en hensiktsmessig målgruppe. De andre fylkene er tydelige på at de prioriterer denne aldersgruppen fremfor andre dersom det er sprengt kapasitet, men at det er få søkere som faller innenfor denne aldersgruppen. Videre ser de flere utfordringer ved fokus på aldersgruppen 20-24 år når det gjelder jobbskapingprosjekter:

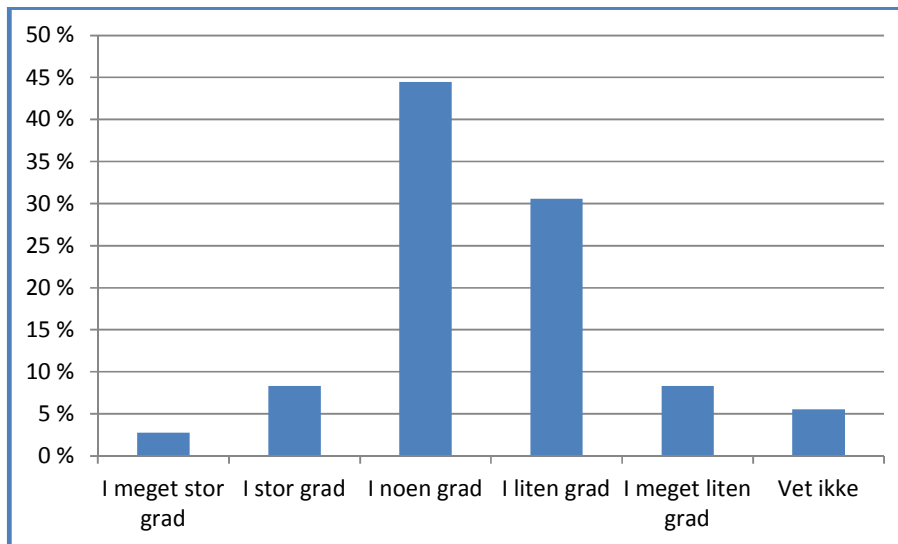
- De har for liten egenkapital
- De fleste har ikke opparbeidet rettighet til Dagpenger, og mangler da livsopphold i etableringsperioden
- De mangler jobberfaring og nettverk
- De har ofte urealistiske planer
- NAV ungdom i denne aldersgruppa har ofte store utfordringer. Et av fylkene bruker som eksempel at de ofte ønsker at unge skal fullføre utdanning fremfor å starte egen bedrift.

4.3.2 Hensiktsmessig å fokusere på spesifikke målgrupper?

I breddeundersøkelsen ble tiltaksarrangørene spurt hvorvidt det er hensiktsmessig å fokusere på enkelte målgrupper i kursene. Resultatene presenteres i figur 4-14:

¹⁹ Det må her nevnes en metodisk usikkerhet i at personer som deltok på kurs for lenge siden kan ha vært i denne aldersgruppen på tidspunktet for kursdeltakelse.

Figur 4-14: "I hvilken grad opplever du at det er hensiktsmessig å fokusere på spesifikke målgrupper i forbindelse med jobbskapingskursene?" (n = 36)

Figur 4-14 viser at svært få av de spurte tiltaksarrangørene i stor/meget stor grad vurderer det som hensiktsmessig å fokusere på enkelte målgrupper i kursene. Intervjuene med tiltaksarrangører viser at flere vurderte det som heldig med bredt sammensatte grupper med deltakere som er i samme fase uavhengig av bransje, alder og bakgrunn. Flere av tiltaksarrangørene vektlegger viktigheten av at deltakerne har *gründerånd*, og at dette er uavhengig av målgrupper. Gründerånd forklares som guts til å stå på, ikke tenke arbeidstid fra 9 til 4, og det å være villig til å leve på et minimum av økonomi, og forstå at det tar flere år før en bedrift er oppe og går.

På spørsmål om hvilke målgrupper som evt. vil være hensiktsmessig å fokusere er det ingen tydelig konsensus å spore: svarene spriker fra flerkulturelle (som snakker norsk), til høytutdannede arbeidsledige, arbeidsledige, personer i rehabilitering, kvinner, nyutdannede etc.

Blant de tiltaksarrangørene som har arbeidet tett opp mot deltakere med norsk som andrespråk erfarer flere av dem at språket er viktig å "*få opp og gå*", videre nevner en annen tiltaksarrangør forståelse for norsk næringsliv og regelverk, og enda en annen opplever at det er ulikheter mellom innvandrergupper når det gjelder hvor mye hjelp de trenger og forventer. To av samarbeidspartnerne som ble intervjuet fremhevet innvandrere som grupper det kan være viktig å fokusere på, både fordi dette kan bidra til mer integrering og fordi mange av disse har høy utdanning og mye ressurser, men trenger bistand til å forstå norsk næringsliv. På denne måten er det mulig å fange opp personer som faller utenfor det vanlige jobbmarkedet fordi de mangler riktige papirer etc. Her poengteres også at det er samme kriterier hva angår personlig egnethet og gründerånd som gjelder, i tillegg til at personene må kunne lese/skrive og beherske norsk språk. En av samarbeidspartnerne trekker videre frem kvinner som en relevant målgruppe, med bakgrunn i at det er viktig å få kvinner til å bli boende i det aktuelle fylket.

Deltakerne som ble intervjuet var delt i sine synspunkter på hvor hensiktsmessig det er å fokusere på spesifikke målgrupper: Enkelte opplevde det som viktigere at deltakerne på et kurs var på ca. samme stadium i etableringsprosessen enn at det var en spesifikk målgruppe i kurset. Noen få trakk også frem at det opplevdes som vanskelig med for stor spredning i alder/erfaring/utdanningsbakgrunn, mens andre igjen opplevde dette som positivt.

En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet leverer ikke lenger tjenester innenfor jobbskappingsordningen, men tilbød tidligere kurs rettet mot målgruppen personer med synshemninger. Dette innebar at kurset var tilrettelagt spesielt for denne målgruppen både når det gjelder form og innhold, og rettet seg både mot de som var i jobb og de som sto helt utenfor arbeidslivet. Bakgrunnen var tidligere erfaringer (også fra andre nordiske land) med at det ofte er ting som tilrettelegging etc. som gjør at synshemmede ikke klarer å starte egne bedrifter. Kurset var tenkt som en informasjons- og motivasjonskanal til personer i denne målgruppen, i

tillegg til det rent etableringsfaglige. Denne tiltaksarrangøren takket nei til tilskudd fra et av fylkene fordi dette ikke innebar mulighet til å følge opp personer i etterkant av kurset, for eksempel dersom noen ble veldig motivert til å starte egen bedrift. Bakgrunnen for at denne tilbyderer ikke lenger søker midler via NAV er fordi de opplevde at NAV ikke tok tak i utfordringene rundt personer med synshemninger og gjorde noe mer organisatorisk/systemmessig med dette.

4.3.3 NAVs brukere - en egen målgruppe?

Gjennom intervjuer med tiltaksarrangører og fylkesledd i NAV kommer det frem noen betraktninger rundt hvordan deltakere som kommer fra NAV ofte har litt andre behov enn "vanlige" etablerere:

Omlag halvparten av tiltaksarrangørene som er intervjuet vektla at personer som kommer fra NAV har litt andre behov enn såkalte "vanlige" etablerere. Dette begrunnes blant annet i at personer som har vært arbeidsledige over tid ofte mister litt av selvbildet, og det blir da viktig å jobbe med å finne talentet deres og "bidra med å få dem til å finne stoltheten i seg selv". Dette opplever denne tiltaksarrangøren å få gode tilbakemeldinger på. Også en annen tiltaksarrangør uttrykker det samme: *"denne gruppen [som kommer via NAV] har et annet behov når det gjelder styring av ego og sosialt samvær"*.

Inntrykket bekreftes videre av en av samarbeidspartnerne som ble intervjuet: Denne opplever at personer som har vært inne i NAV-systemet har litt lengre vei til markedet enn andre gründere, og at personer som kommer via NAV trenger mer støtte til å tro på seg selv, i tillegg til generell oppfølging. En annen samarbeidspartner har gjennom kursene i sitt fylke fått inntrykk av at det er begrenset hvor mange av de som deltar på NAVs kurs som faktisk kommer i gang med noe. En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet går enda lenger i sin vurdering av hensiktsmessigheten i jobbskapingskurs rettet mot NAVs brukere, og stiller spørsmål ved om det er de som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet som vil klare å starte sin egen bedrift.

5. ERFARINGER OG OPPLEVD NYTTE

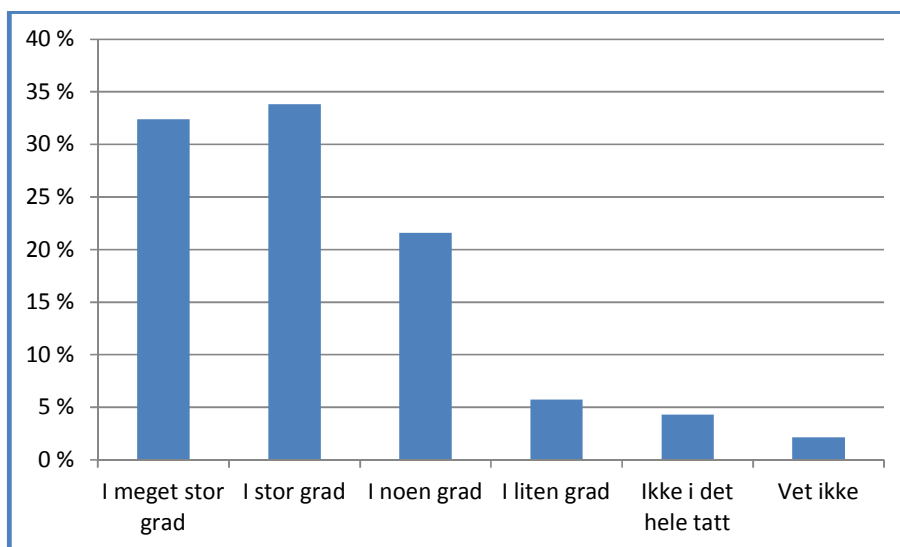
Kapittel 5 redegjør for deltakernes erfaringer og opplevd nytte av jobbskapingskurs. Innledningsvis presenteres noen nøkkeltall for deltakerne som ble intervjuet og deltakerne som har besvart breddeundersøkelsen. Videre presenteres ulike elementer deltakerne har opplevd at fungerer bra og mindre bra med kursene, samt hvordan deltakerne vurderer at kursene har bidratt til kompetanseheving.

Datakilder i kapittel 5 er hovedsakelig breddeundersøkelse til deltakere og intervjuer med deltakere. Funn fra breddeundersøkelsen til tiltaksarrangører og intervjuer med tiltaksarrangører, samarbeidspartnere og NAV fylke trekkes inn når det kan belyse/utdype deltakernes erfaringer/funn.

5.1.1 Deltakernes erfaringer og opplevd nytte

Deltakernes erfaringer med kursene slik det fremkommer av spørreundersøkelsen varierer veldig, noe som er naturlig gitt at deltakerne har deltatt på kurs med ulikt innhold. Enkelte savner mer individuell veiledning, andre ønsker oppfølging i etterkant av kurs. Jevnt over viser funn fra breddeundersøkelsen at de fleste deltakerne som har besvart er positive til jobbskapingskursene, her presentert i figur 5-1:

Figur 5-1: "Vennligst ta stilling til følgende påstander om kurset/veiledningen/opplæringen som ble gitt: - Kurset/veiledningen/opplæringen var samlet sett nyttig" (n = 139)

Figur 5-1 viser at to tredjedeler av deltakerne i breddeundersøkelsen oppgir at kurset samlet sett var nyttig i meget stor/stor grad, mens det er få som oppgir at kurset i liten grad eller ikke i det hele tatt var nyttig. Krysset med varighet på kurs er det de som deltok på kurs som varte mindre enn 6 uker som vurderer kurset/veiledningen/opplæringen som minst nyttig.

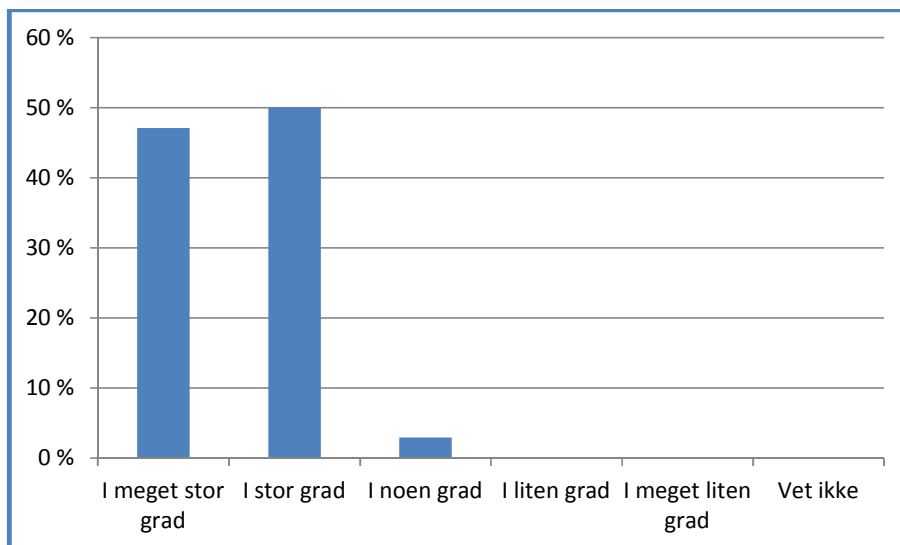
Det samlede inntrykket gjennom intervjuene er at alle deltakerne fikk noe nyttig ut av kurset uavhengig av hvor de var i prosessen med å starte noe eget. En av deltakerne som ble intervjuet hadde kommet relativt langt med sitt prosjekt og hadde lave forhåpninger til kurset, men ble positivt overrasket og gledet seg til hver eneste kursdag. De veldig generelle og kortere kursene opplevdes ikke som like nyttig for de som var kommet langt med sin ide, mens de lengre kursene opplevdes som nyttig for samtlige. Det at funn fra intervjuene gir inntrykk av å være mer positive enn breddeundersøkelsen kan henge sammen med at deltakere som har vært mer misfornøyde kanskje ikke er like tilbøyelige til å ville bli intervjuet, i tillegg til at intervjuene dekker kun 5 fylker og relativt få tiltaksarrangører. Videre er det tiltaksarrangørene som har oppgitt respondenter til intervjuer. Tiltaksarrangørene har en egeninteresse av å fremstå best mulig, noe som kan ha påvirket hvem som ble aktuelle kandidater.

En av deltakerne som ble intervjuet omtalte seg selv som å ha vært 20 år i startgropa – dvs. at bedriften hadde eksistert i flere år, men hele veien vært noe vedkommende drev på siden av sin vanlige jobb. Denne deltakeren oppsummerte lærdommen fra kurset på følgende måte: *"Du vet at veggene er der etter å ha sprunget i dem - her lærte jeg hvor veggen er, slik at jeg slipper å springe i dem"*.

5.1.1.1 Hva fungerer bra?

I breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene ble de bedt om å vurdere hvorvidt jobbskapingskurset har bidratt til å heve kompetansen hos deltakerne, resultatene vises i figur 5-2:

Figur 5-2: "I hvilken grad vurderer du at jobbskapingskurset har bidratt til å heve kompetansen hos deltakerne?" (n = 34)

Som vist i figur 5-2 vurderer nesten samtlige tiltaksarrangører i breddeundersøkelsen at jobbskapingskursene har bidratt til å heve kompetansen hos deltakerne. Dette understøttes av funn fra intervjuene: Tiltaksarrangørene som ble intervjuet vurderer alle sammen at jobbskapingskursene bidrar til å heve kompetansen hos deltakerne. Det fleste trekker frem dreier seg kompetanse på økonomi og marked, men også regelverk, motivasjon og personlig utvikling nevnes, sammen med selvinnsikt og relasjonsbygging, og en systematikk i hvordan de tilnærmer seg det å starte sin egen bedrift. En nevner det at kurset gjør deltakerne bevisste på økonomiske konsekvenser av å starte egen bedrift som viktig kompetanse – også når det gjelder å ta avgjørelsen om hvorvidt deltakeren ønsker å starte noe eget eller ikke.

Kursdeltakerne ble i breddeundersøkelsen avslutningsvis bedt om å gi en samlet skriftlig vurdering av nytteverdien av ordningen med jobbskapingsprosjekter, med både negative og positive erfaringer. Av 81²⁰ kommentarer som direkte berører nytteverdi er 32 overveiende positive. Utover at kurset er lærerikt, nyttig og har gjort deltakerne bedre rustet til å starte egen bedrift trekkes flere positive aspekter frem innenfor ulike kategorier. Videre presenteres disse punktvis og utdypes med funn fra de kvalitative intervjuene.

Når det gjelder bistand knyttet til etableringsfaglige tema fremhever deltakerne i breddeundersøkelsen følgende som positivt:

- Nyttig informasjon om skatt, mva, forretningsplaner, markedsføring
- Få en realistisk innføring og helhetlig oversikt over hva det innebærer å etablere egen virksomhet

²⁰ 16 av kommentarene kan klassifiseres som ikke relevante for undersøkelsen.

Deltakerne som ble intervjuet utdyper dette med markedsføring og markedsarbeid, forretningsplan, informasjon om ulike forretningstyper, likviditet, markedsføring i sosiale medier. Flere av NAV fylkesleddene som ble intervjuet forteller at kursdeltakere har formidlet til NAV at de ønsker å lære mer om økonomi og regnskap. Viktigheten av dette understrekes av en samarbeidspartner (advokat) fra Oppland, som viser til erfaringer med bedrifter som går konkurs og at disse ofte har kommet galt av sted med økonomi og budsjetter.

Når det gjelder bistand knyttet til den enkelte kursdeltakers ide fremhever deltakerne i breddeundersøkelsen følgende som positivt:

- Mulighet til eksperthjelp etter kurset
- Fokus både på generelle og mer individuelle utfordringer
- Få hjelp til å vurdere ideen sin
- Individuell coaching og veiledning
- Flere har opplevd at tiltaksarrangør er genuint interessert i deltakerne og ideene deres, dette trekkes frem som veldig positivt.

Deltakerne som ble intervjuet har sammenfallende oppfatning av hva som er positivt med kursene, og nevner både individuell veiledning generelt og det å få en bekreftelse om at man er på rett spor, samt mer spesifikke tema, som å arbeide med å skape et ideologisk/forretningsmessig fundament for bedriften – noe som skapte bevissthet rundt hva bedriften skal produsere. Videre opplevde flere det som nyttig å arbeide med å lage seg delmål for fremdriften. En nevner at det var litt som å gå til psykolog, få prate om tingene, sortere tanker og ideer og sette en endelig plan. En av samarbeidspartnerne som ble intervjuet fremhever denne bistanden knyttet til den enkeltes ide som en viktig forutsetning for å lykkes: de deltakerne som har kommet kort med sin ide får en forståelse av at de må jobbe mer med den, og at de som har kommet langt får mulighet til å avtale time med rådgiver for å se på videre prosess.

Når det gjelder det at kursene bidrar til refleksjon rundt gründerrollen og egne forutsetninger fremhever deltakerne i breddeundersøkelsen følgende som positivt:

- Kurset har gitt økt trygghet når det gjelder å starte egen virksomhet.
- Fått klarere blikk på egen samlede kompetanse
- Blitt mer kunnskapsrik, innsiktsfull og attraktiv på arbeidsmarkedet
- God informativ opplæring som gir bedre grunnlag for å evaluere hva som må tas hensyn til før etablering

Deltakerne som ble intervjuet vektlegger videre at kursene har bidratt til innsikt om hvor mye jobb det innebærer å starte noe eget, og at de videre får et jordnært forhold til det. I breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene nevnes blant annet positive erfaringer med å gi deltakerne kunnskap til å gjøre de riktige valgene selv. I intervjuene med tiltaksarrangørene suppleres dette med at deltakerne får ny kunnskap og forståelse for hva det innebærer å etablere egen virksomhet, blir motiverte og får realistiske råd og vurderinger. Videre oppgir de at kursdeltakelse kan bidra til å styrke selvtilliten hos deltakerne og gi dem et puff i retning av etablering/jobbsøking, blant annet fordi nettverk og sosialt fellesskap med andre i samme situasjon gir økt selvtillit.

Når det gjelder form på opplæring/veiledning som gis fremhever deltakerne i breddeundersøkelsen følgende som positivt:

- At deltakerne har dialog med hverandre
- Møte andre i samme situasjon og dele erfaringer
- Dialog med kursholdere

Deltakerne som ble intervjuet opplever også det å arbeide i grupper der man er sparringspartnere og gir innspill på hverandres ideer som nyttig. En tiltaksarrangør som ble intervjuet reflekterer rundt sin egen rolle i å legge til rette for gruppearbeid, og fremhever

viktigheten av å skape et godt læringsmiljø og trygghet i gruppa slik at deltakerne tør å bruke seg selv i gruppesammenheng.

Videre opplever flere av de intervjuete deltakere det som positivt at kurset skjer i bolker/moduler med litt tid mellom hver modul slik at det blir det en "liten tenkepause imellom". Både det å høre om erfaringer fra personer som har erfaring fra å være gründer fremheves av flere som svært nyttig. Videre understrekes også det at kursholderne har personlig gründererfaring som noe som oppleves å gi legitimitet og troverdighet til kurset. To av deltakerne fremhever det som positivt at kursholderne selv hadde erfaring med å være gründerne, og dermed visste hvor og hvorfor skoen trykker når man er gründer. Deltakerne sammenliknet videre dette med tidligere opplevelser der personer fra fylkeskommunen/andre offentlig ansatte som ikke har "kjent dette på kroppen", i veldig mye større grad enn gründerne ga informasjon som ikke var praktisk anvendelig. Videre nevner de fleste av tiltaksarrangørene som ble intervjuet at de hentet inn privatpersoner med gründererfaring som prosjektmedarbeidere eller foredragsholdere. Tiltaksarrangøren som rettet seg spesifikt mot personer med synshemminger opplevde å få gode tilbakemeldinger på at deltakerne fikk mulighet til å snakke med andre som hadde vært gjennom en tilsvarende prosess, slik at de fikk et realistisk bilde av hva som kreves og kunne lære av hverandres erfaringer.

Dialogen underveis mellom deltakerne og tiltaksarrangører opplevdes av de aller fleste av deltakerne som ble intervjuet som positiv: det var rom for å stille spørsmål, tiltaksarrangørene opplevdes som interesserte i den enkeltes prosjekt og som å ha respekt for den enkeltes ide. Deltakerne ved ett av kursene har på eget initiativ opprettet en facebookgruppe, der tiltaksarrangørene har sagt seg villige til å bidra (selv om ikke dette dekkes av NAV).

Når det gjelder nettverk er dette noe flere av tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen vektlegger som viktig for å lykkes med å etablere egen bedrift, og flere etterstreber å legge til rette for dette i kursene. Som en tiltaksarrangør uttrykker det: "Personlig vekst blir bedre i et fellesskap". Flere av tiltaksarrangørene som ble intervjuet har sett at mange deltakere holder kontakten i etterkant av kurs. Videre påpeker flere av NAV fylkene som ble intervjuet at kursdeltakelse og økt nettverk også kan bidra til at deltakerne kommer i annen aktivitet.

5.1.1.2 Hva fungerer mindre bra og hva bør det gjøres mer av?

Kursdeltakerne ble i breddeundersøkelsen avslutningsvis bedt om å gi en samlet skriftlig vurdering av nytteverdien av ordningen med jobbskapingssprosjekter, med både negative og positive erfaringer. Av 81²¹ kommentarer som direkte berører nytteverdi har 12 entydig fokus på ting som ikke fungerer/bør gjøres annerledes. Disse vektlegger manglende oppfølging/individuell veiledning, for generelt innhold, dårlige kursholdere og for lite bruk av konkrete eksempler som negativt. 21 av kommentarene inneholder både positive erfaringer og vurderinger av hva deltakerne på kurs ønsker mer av eller mener bør gjøres annerledes. Oppsummert oppgir deltakerne som har besvart breddeundersøkelsen ønsker om at kursene inneholder mer av følgende:

- Mer individuell veiledning tilpasset den enkeltes nivå og behov, og skreddersøm til den enkeltes ide
- Oppfølging i etterkant av kurs
- Større detaljnivå i opplæring innenfor spesifikke emner (for eksempel regnskap, markedsføring, presentasjonsteknikk) / evt. mer tid til å gå i dybden på de ulike temaene i det vanlige kurset.
- Mer fokus på skatt og offentlige myndigheter
- Mer fokus på personlig utvikling, som motivasjon
- Mer fokus på praktiske ting som oppleves som vanskelig å finne ut av selv, for eksempel fysiske skjema fra ulike etater
- Vurdering av den enkelte deltakers ide
- Innspill og erfaringsdeling fra tidligere etablerere som har fått det til
- Støtteordninger og regelverk, blant annet når det gjelder NAV
- Oppfølgende kurs/samling, eller annen erfaringsdeling

²¹ 16 av kommentarene kan klassifiseres som ikke relevante for undersøkelsen.

Det som nevnes flest ganger er at kurset er for generelt og at varigheten på kurset er for kort. Det at enkelte deltakere opplever at kurset har vært for kort/ikke detaljert nok innenfor de ulike fagområdene vitner om at kursinnhold og tilbud til deltakerne varierer mye mellom fylkene. En av de som deltok på et kort kurs opplevde at den delen av kurset som handlet om å skrive forretningsplan var for lite spesifikk og ikke koblet til en virkelig situasjon. Vedkommende mener det ville være nyttig å arbeide med case: "selv om det er nyttig med et oppslagsverk om alt som er viktig å tenke på i næringslivet er det også viktig med praktiske eksempler". En annen deltaker fremhever at fellesundervisningen i for liten grad er tilpasset den enkeltes forretningsidé, en annen savner mer individuell veiledning og/eller individuell oppfølging i etterkant av kurs. Enkelte nevner også et ønske om mer praktiske eksempler i kursene, og mer fokus på de praktiske sidene ved å drive egen bedrift. Enkelte fremhever også utfordringer rundt gruppedynamikk og sammensetning av grupper: en deltaker opplever at det å ha ulik kompetanse og ambisjonsnivå i gruppen påvirker negativt. En annen opplever at dynamikken i gruppa ikke fungerte på grunn av ulikt utdanningsnivå og erfaring. Tiltaksarrangørene som ble intervjuet har litt ulike erfaringer med sammensetning av grupper i kursene: flere mener at det å kombinere arbeidsledige med andre gründere er positivt, mens andre mener at disse gruppene har så ulike behov at det er vanskelig å dekke begge i samme kurs.

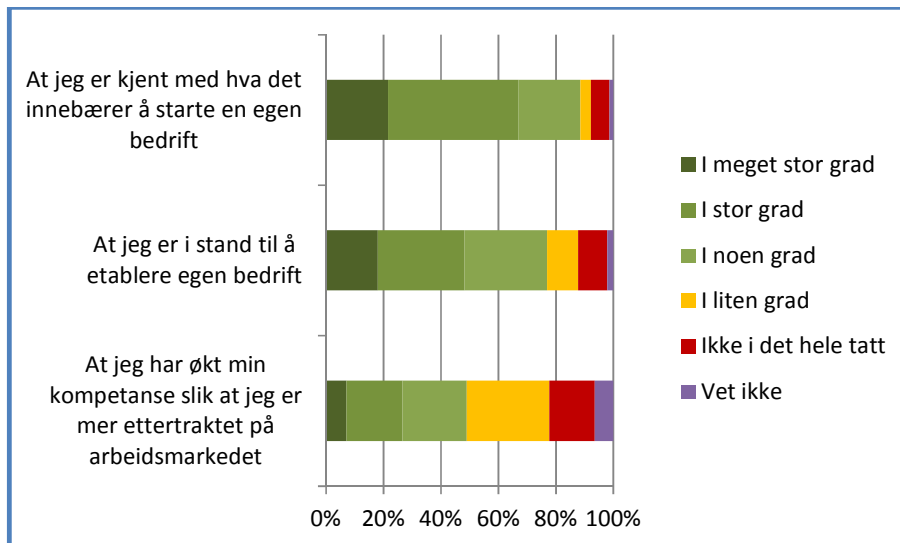
5.1.1.3Kompetanseheving

I breddeundersøkelsen til deltakerne ble de bedt om å ta stilling til tre påstander om kurset de har deltatt på. Påstandene handlet om å ta stilling til hvordan kurset bidro til følgende:

- "... er kjent med hva det innebærer å starte en egen bedrift"
- "... er i stand til å etablere egen bedrift"
- "... har økt min kompetanse slik at jeg er mer ettertraktet på arbeidsmarkedet"

Funn illustreres i figur 5-3:

Figur 5-3: "Vennligst ta stilling til følgende påstander om kurset/veiledningen/opplæringen som ble gitt: Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til..." (n = 139)

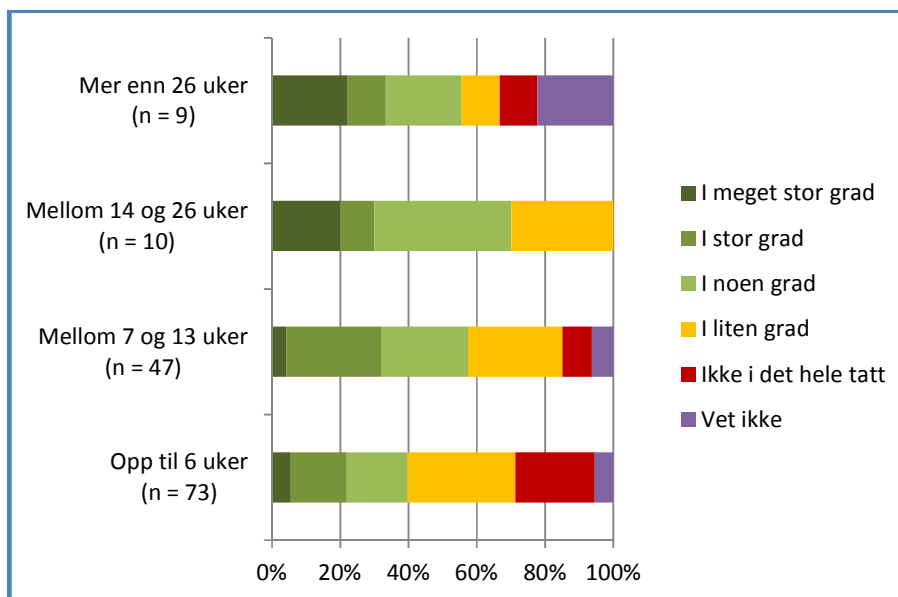
Figur 5-3 viser at hovedvekten av deltakerne som har besvart breddeundersøkelsen opplever at de gjennom kurset/veiledningen/opplæringen har blitt kjent med og i stand til å etablere egen bedrift.

Samtlige deltakere som ble intervjuet opplever at kurset har gjort dem bedre kjent med hva det innebærer å starte en egen bedrift, blant annet fordi de har gjennomgått viktige aspekter man må tenke på når man skal starte opp, og fått skriftlig materiale.

Når det gjelder påstanden om at deltakerne er i stand til å etablere egen bedrift deler kursdeltakerne som ble intervjuet oppfatningen av at kursene har bidratt til dette, og utdyper med at de nå vet hva som er viktig å ha fokus på. Flere fremhever spesielt kunnskapen om økonomi og regnskap som verdifull. En deltaker opplevde å bli mer bevisst på hva slags kompetanse vedkommende ville ha behov for, og har i etterkant av kurset tatt studier for å heve sin kompetanse på de aktuelle områdene. En annen deltaker anser at kunnskapen om hvordan man bør forholde seg til markedet har vært veldig verdifull når det gjelder å ha riktig fokus: "det handler om hva markedet har behov for, ikke hva du kan tilby".

Figur 5-3 viser at respondentene er delt i spørsmålet rundt hvorvidt kurset har bidratt til en økning i kompetanse slik at de er mer ettertraktet på arbeidsmarkedet: halvparten av respondentene oppgir at kurset kun i liten grad eller ikke i det hele tatt har bidratt, mens den andre halvparten er mer positive. Intervjuer med deltakerne viser samme spredningen. Interessant er at deltakernes opplevelse av dette i noen grad korrelerer med varigheten på kurset de deltok på: Deltakerne som deltok på kurs av kort varighet (1-2 dager) tror ikke at de har blitt mer ettertraktet på arbeidsmarkedet gjennom deltakelse på kurs. Det samme gjelder de som deltok på mellomlange kurs (4-6 dager). Blant deltakerne som har deltatt på kurs av lengre varighet (fra 12-18 dager) opplever to stykker at dette har bidratt til å heve kompetansen deres, da hovedsakelig gjennom kjennskap til systemet, salgstrening og det å markedsføre seg selv og tenke på hva slags behov arbeidsgiver ønsker dekket. En kryssing av funn fra breddeundersøkelsen til deltakerne med varighet på kursene respondentene har deltatt på viser samme tendensen, her illustrert i figur 5-4:

Figur 5-4: "Vennligst ta stilling til følgende påstand om kurset/veiledningen/opplæringen som ble gitt – Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til at jeg har økt min kompetanse slik at jeg er mer ettertraktet på arbeidsmarkedet" (n = 139), krysset med varighet på kurs

Figur 5-4 viser hovedtendensen at deltakere som har deltatt på kurs av kortere varighet (opp til seks uker) stiller seg mer negative til hvorvidt de opplever å ha fått økt sin kompetanse slik at de er mer ettertraktet på arbeidsmarkedet.

6. RESULTATER OG VIRKNINGER AV ORDNINGEN

Kapittel 6 tar for seg resultater og virkninger av jobbskapingsprosjekter. Gitt usikkerheten i datamaterialet har Rambøll når det gjelder resultater av jobbskapingskursene tatt utgangspunkt i flere datakilder: breddeundersøkelsen til deltakerne, breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene, samt intervjuer med NAV fylke, tiltaksarrangører og deltakere. Videre har evaluator gjort ulike kryssinger i funn fra breddeundersøkelsene for å undersøke om det er enkelte variabler som alder, kjønn, arbeidserfaring, utdanningsnivå etc. som kan se ut til å ha sammenfall med etablering og hvilke kursdeltakere som lykkes.

Når det gjelder å si noe om kausalitet – dvs. hva som påvirker etablering/bæredyktighet på etableringene er det for stor usikkerhet knyttet til det kvantitative datamaterialet til å kunne si noe om dette. Funn fra evalueringen viser også at:

- Deltakere som har blitt intervjuet/deltatt i breddeundersøkelsen er både personer som har deltatt på jobbskapingskurs via NAV og personer som har meldt seg på kurs på eget initiativ.
- Det finnes ingen faste rutiner for å måle status på etableringene utover den oppsummeringen som gjøres i tiltaksarrangørens sluttrapport, og når det gjelder denne oversikten fremhever både NAV fylke og tiltaksarrangører at det er svært sjelden oppstarten kommer rett etter kursdeltakelse. Det tar gjerne mellom 3-9 måneder før de kan starte opp, blant annet pga prosessen med NAV, der personen må få en næringsfaglig vurdering (ikke alle tiltaksarrangører gjennomfører denne), godkjenning av oppstart- og evt. utviklingsfase, samt avklaring på hvorvidt personen får rett til Dagpenger i perioden.
- En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet gjennomfører en verdiskapingsanalyse, som også dekker "ordinære" deltakere, dvs. deltakere som ikke kommer via NAV. Verdiskapingsanalysen viste i 2010 at det ble registrert 64 etablererprosjekter i deres kundeportefølje (analysen viser ikke hvorvidt disse har deltatt på kurs). Deres analyse viser videre at ca. en tredjedel ga opp sin etablering i løpet av fem år. En av de andre tiltaksarrangørene som ble intervjuet tar av og til en ringerunde til tidligere deltakere for å høre hvordan det går med dem og etableringen.

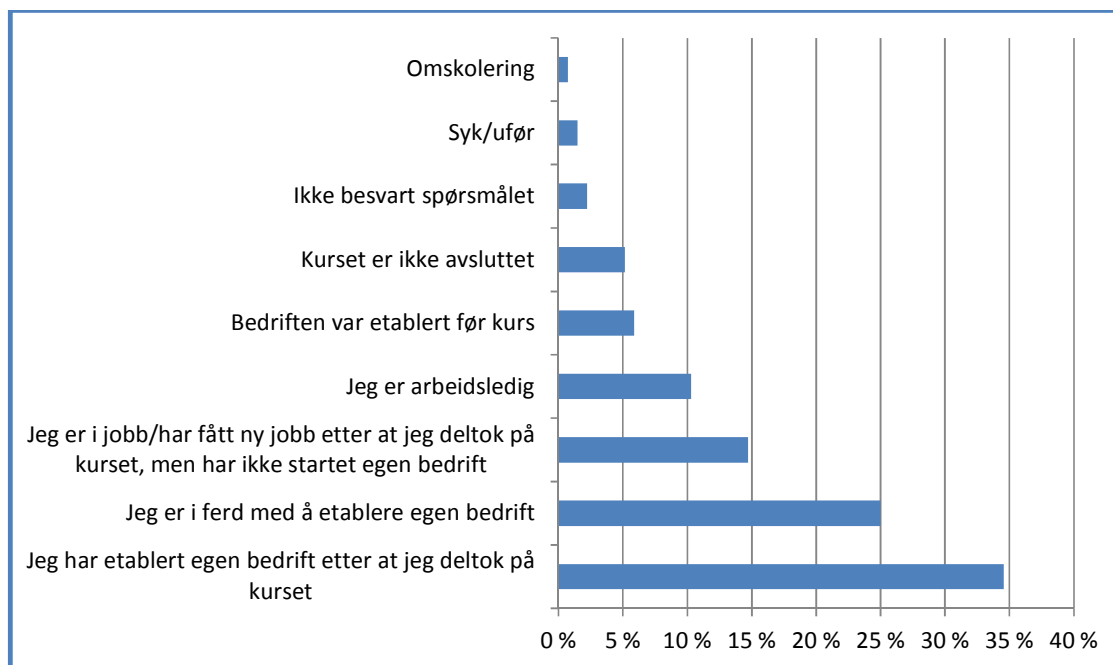
Det evalueringen gjør, er å gi en deskriptiv fremstilling som redegjør for hvordan ordningen med jobbskapingsmidler forvaltes og oppleves å fungere. Når det gjelder hva som eksisterer av statistikk på etableringer har Statistisk Sentralbyrå statistikk som viser antall etableringer i et fylke, og alder på deltakere. Statistikken sier dog ingenting om deltakelse på kurs, og det er ingen mulighet for å benytte denne statistikken til å skille ut deltakere fra NAV som deltar på kurs/etablerer egen bedrift.

6.1 Bidrar jobbskapingssprosjekter til å skape levedyktige etableringer?

6.1.1 Resultater – etableringer og arbeidsplasser

I breddeundersøkelsen til deltakerne på kurs ble deltakerne stilt spørsmål om hva som var deres situasjon etter kursdeltakelse, funn vises i figur 6-1:

Figur 6-1: "Vennligst kryss av for påstanden som passer best for din situasjon etter deltakelse på kurs" (n = 136)

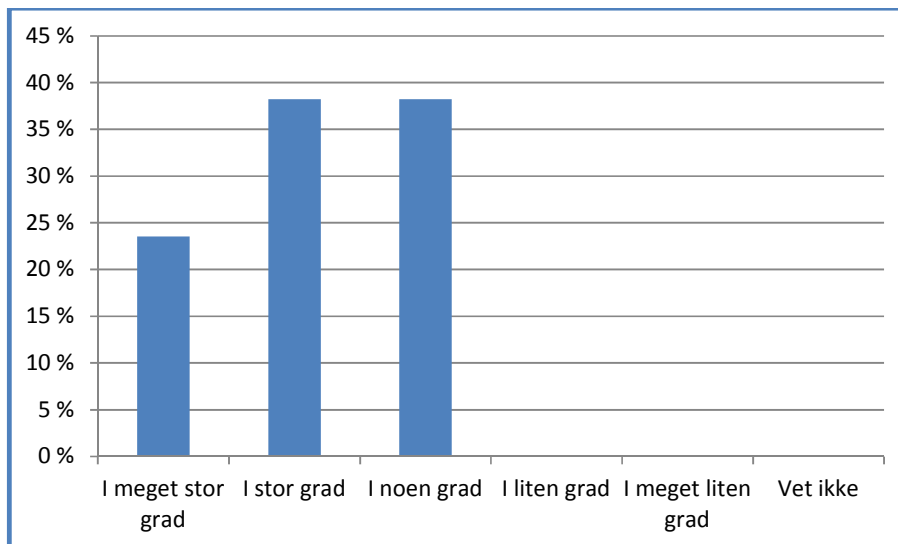
Figur 6-1 viser at mer enn halvparten av deltakerne som har besvart breddeundersøkelsen enten har etablert egen bedrift eller er i ferd med å etablere egen bedrift²². Samtidig viser figur 6-1 at det er noen som ikke har etablert noe eget, men som er ledige eller i annet arbeid. Blant deltakerne som ble intervjuet og ikke hadde startet sin egen bedrift enda/kommet skikkelig i gang var det flere årsaker som ble nevnt: En deltaker opplever at det å ha familie og økonomiske forpliktelser gjør det risikofylt å starte noe eget fordi man kan risikere å ikke tjene nok når perioden med Dagpenger er over, en annen deltaker må bestå en prøve før vedkommende kan starte sin egen bedrift, en tredje ønsker å starte uten å være avhengig av lån og har derfor det vedkommende kaller "melk og brød"-jobb i mellomtiden for å spare opp egenkapital. En annen hadde en forretningsidé på et lite sted der kundegrunnlaget kanskje ikke ville være tilstrekkelig hele året.

Krysstabulering viser at ulike karakteristika ved deltakerne (alder, kjønn, utdanning og arbeidserfaring) i liten grad sammenfaller med hvorvidt deltakerne har etablert egen bedrift eller ikke. Svakheterne i datamaterialet gjør at det ikke kan påvises at det nevnte karakteristika ikke har noen påvirkning eller sammenheng med etablering.

²² Merk: Svarene oppgitt i "annet"-kategorien i breddeundersøkelsen er lagt inn i eksisterende/fått nye kategorier og er da representert i figur 6.1.1

Tiltaksarrangørene ble i breddeundersøkelsen bedt om å vurdere hvorvidt jobbskapingskurset har bidratt til å skape nye etableringer. Resultatene vises i figur 6-2:

Figur 6-2: "I hvilken grad vurderer du at jobbskapingskurset har bidratt til å skape nye etableringer?" (n = 34)

Hovedtendensen i figur 6-2 viser at alle tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen vurderer at jobbskapingskurs bidrar inn i å skape nye etableringer, og mer enn halvparten vurderer dette i stor eller meget stor grad. Denne tendensen understøttes av intervjuene, der samtlige tiltaksarrangører er av den oppfatning av jobbskapingskursene har bidratt til nye etableringer. Flere nevner at de mottar e-poster/invitasjoner til åpninger fra tidligere kursdeltakere. Når det gjelder hvilken bransje etableringene skjer innenfor har tiltaksarrangørene som ble intervjuet inntrykk av at det dekkes et bredt spekter, fra håndverk, helse og varehandel til konsultantselskaper. En av leverandørene har inntrykk av at det har gått fra å være mye "datagreier" for ti år siden, til å nå være et bredere bransjeslagsfelt.

Tendensen som vises i figur 6-2 nyanseres gjennom å krysse resultatene med hvor lang erfaring tiltaksarrangørene har med å holde jobbskapingskurs: Funn viser da at tiltaksarrangørene som har mer enn 10 års erfaring i større grad enn de med 4-10 års erfaring vurderer at jobbskapingskursene bidrar til å skape nye etableringer og arbeidsplasser:

6.1.2 Bæredyktighet på etableringer

Det finnes ingen tall som sier noe om bæredyktigheten på de etableringer som kommer i etterkant av at NAV-brukere deltar på jobbskapingskurs. Breddeundersøkelsen til deltakerne viser at det blant de 41 deltakerne som oppgir å ha etablert bedrift, eksisterer nesten samtlige (95 %) av bedriftene fremdeles²³.

Funn fra intervjuene med både NAV fylkesledd og samarbeidspartnere fremhever flere ting som vurderes å kunne ha innvirkning på levedyktigheten for en etablering:

- Personlige holdninger og egenskaper: å være dedikert, ha stayerevne. Som en samarbeidspartner uttrykte det: *"enkelte kan ikke engang selge vann i Sahara"*
- Marked: et mettet eller konkurranseutsatt marked, utydelig målgruppe og utilstrekkelig kundegrunnlag er negative faktorer. Enkelte fylker er tynt befolket og har da tilsvarende lavt kundegrunnlag
- En god idé!

²³ Merk: Datamaterialet sier ingenting om omfang av drift, omsetning, antall ansatte etc. på de bedriftene som fremdeles eksisterer.

Når det gjelder jobbskapingskursenes rolle i å påvirke levedyktigheten på en etablering er det ikke mulig å si noe om kausalitet. I intervjuene med tiltaksarrangørene fremkommer dog at flere har inntrykk av at det innenfor enkelte bransjer, for eksempel terapeutvirksomhet, er vanskelig å få bærekraftig siden det er mange aktører som er inne i dette markedet.

6.2 Andre gevinster av jobbskapingsprosjekter

Funn fra evalueringen viser at jobbskapingsprosjekter kan ha nyttige virkninger utover det at noen etablerer egen virksomhet:

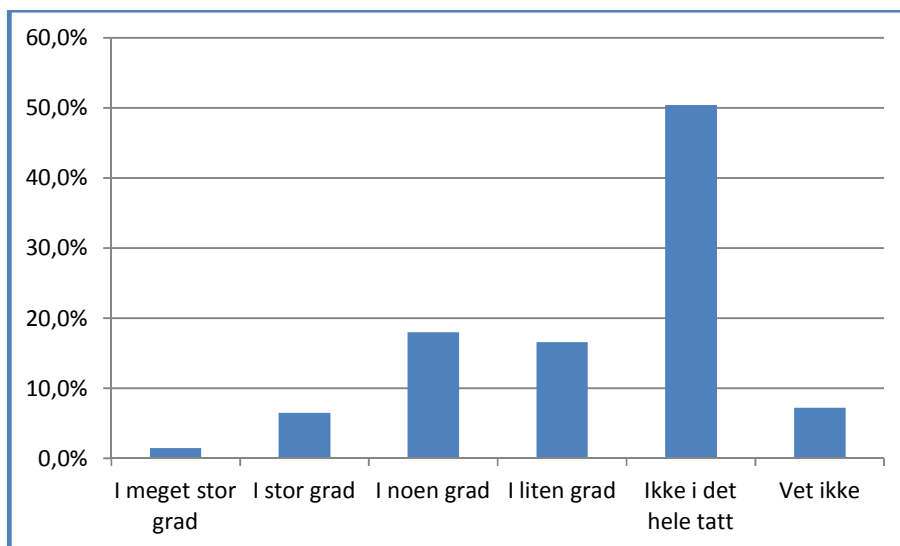
- Sysselsetting
- Avklaring av hvorvidt det er hensiktsmessig å starte egen bedrift
- Øvrige gevinster

Disse virkningene redegjøres nærmere for i det følgende:

6.2.1 Avklaring av hvorvidt det er tilrådelig å starte egen bedrift

I breddeundersøkelsen ble deltakerne bedt om å ta stilling til hvorvidt de gjennom kurset fant ut at det ikke var hensiktsmessig å starte egen bedrift. Resultatene presenteres i figur 6-3:

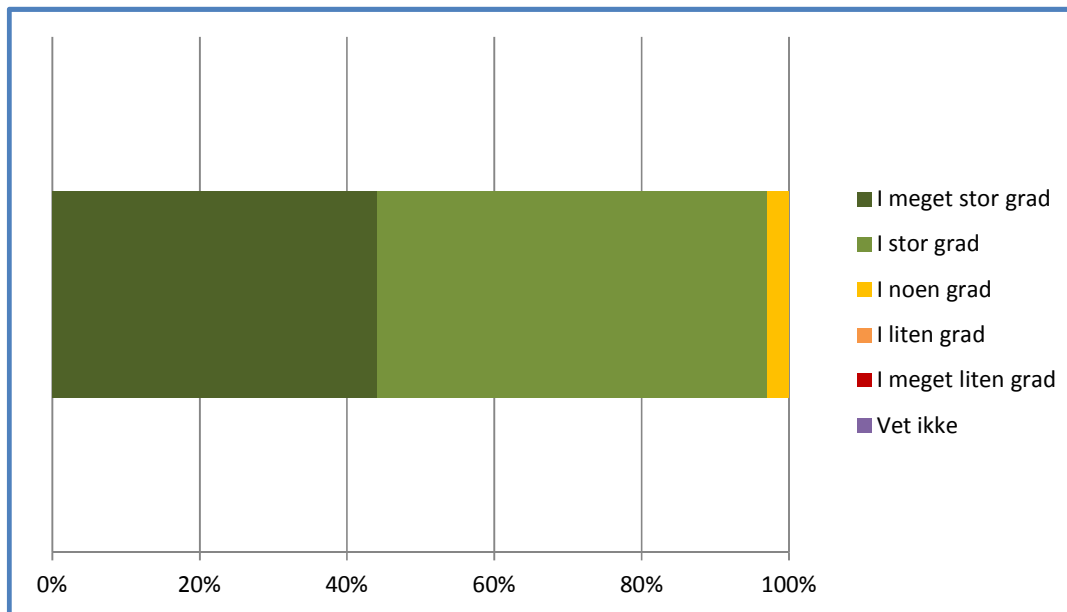
Figur 6-3: "Vennligst ta stilling til følgende påstand om kurset/veiledningen/opplæringen som ble gitt – Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til at jeg har fant ut at det ikke var hensiktsmessig å starte egen bedrift" (n = 139)

Figur 6-3 viser at til sammen en fjerdedel av kursdeltakerne opplevde at kursene bidro til at de noen til meget stor grad fant ut at det ikke var hensiktsmessig å starte egen bedrift. Dette kan ses som en indikasjon på at kursene bidrar til at deltakerne realitetsorienteres og reflekterer rundt hvorvidt det er tilrådelig å starte sin egen bedrift. I intervjuene med deltakerne ble ulike ledd i disse refleksjonsprosessene utdypet: en deltaker opplevde at det var viktig å være nøktern og kritisk til sin egen ide og hvorvidt den er bærekraftig. En annen deltaker var i ferd med å legge ned sin bedrift før vedkommende deltok på kurs, men ble gjennom kurset mer bevisst på blant annet prissetting og har videreført bedriften – nå med færre kunder og større inntjening. Flere av deltakerne som ble intervjuet deltok på kurs av lengre varighet. Disse opplevde i tillegg til å få faglig påfyll at de har blitt kjent med hva de vil, hva de må gjøre og hvorvidt de bør starte en egen bedrift, utsette oppstart eller gjøre noe helt annet.

Også tiltaksarrangørene ble i sin breddeundersøkelse bedt om å vurdere hvorvidt jobbskapingskurset har bidratt avklaring av deltakernes forventninger og muligheter. Deres svar vises i figur 6-4:

Figur 6-4: "I hvilken grad vurderer du at jobbskapingskurset har bidratt til å avklare forventninger og muligheter hos deltakerne / Få deltakerne i arbeid" (n = 34)

Som vist i figur 6-4 opplever tiltaksarrangørene jobbskapingskursene som en viktig avklaringsarena når det gjelder deltakernes muligheter og forventninger, nesten samtlige vurderer dette i stor eller meget stor grad. Den avklarende effekten jobbskapingskurs kan ha fremheves også i intervjuer med NAV fylke, tiltaksarrangører og samarbeidspartnere, samt i fritekstfelt i breddeundersøkelsen til tiltaksarrangørene: den avklarende effekten oppleves som viktig når det gjelder å hindre at personer som kanskje ikke egner seg som gründere/ikke har godt nok markedsgrunnlag lar være å starte en bedrift som kunne resultert i et økonomisk uføre. Videre er den avklarende effekten viktig for at personer endrer retning, og i stedet for å etablere egen virksomhet kommer i arbeid eller begynner på skole.

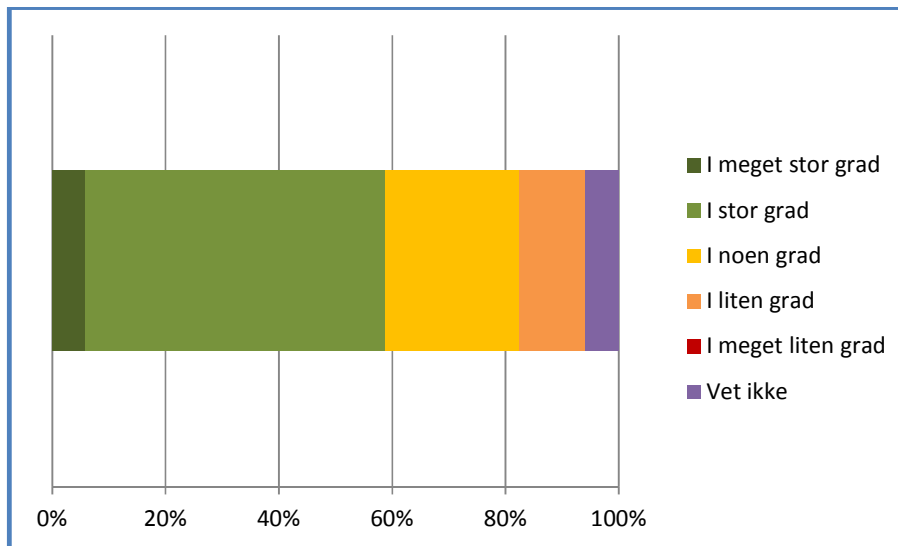
To av tiltaksarrangørene som ble intervjuet har lagt vekt på å synliggjøre for enkelte at det kanskje er mer aktuelt å skaffe seg en vanlig jobb enn å bli gründer, og har da videre bistått med sitt kontaktnettverk og evt. referanser. En av dem nevner at det kan være ganske tøft for en gründer å få beskjed om at ideen ikke er bærekraftig, og ser det som viktig å hjelpe dem videre. En annen tiltaksarrangør sier de kun fokuserer på etablering, og at de ikke yter bistand til kursdeltakere som i løpet av/etter endt kurs ikke ønsker å etablere noe eget. Eventuell bistand til å komme i arbeid ligger da hos NAV og kursdeltaker selv.

Oppsummert virker det som de fleste deltakerne som ble intervjuet i løpet av kurset hadde reflektert over hva det innebar å starte sin egen bedrift, og sin egen rolle i dette. Denne refleksjonen bidrar til at den avgjørelsen som tas bærer preg av å være forankret i realistiske forventninger. Avklaringsprosessene kan også ha en videre nytteeffekt når det gjelder de deltakerne som ikke skal starte sin egen bedrift dersom de samtidig motiveres til å skaffe seg annet arbeid:

6.2.2 Sysselsetting

Som figur 6-1 viste er 15 % av deltakerne som har besvart breddeundersøkelsen i jobb/har fått ny jobb men ikke etablert egen bedrift etter deltakelse på kurs. Videre viser figur 6-5 hvordan tiltaksarrangørene i breddeundersøkelsen vurderer at jobbskapingskursene har bidratt til å få deltakerne i arbeid:

Figur 6-5: "I hvilken grad vurderer du at jobbskapingskursene har bidratt til å få deltakerne i arbeid (inkludert arbeid i andre bedrifter)?" (n = 34)

Figur 6-5 dekker både arbeid i egen bedrift og arbeid i andre bedrifter, og viser at mer enn halvparten av tiltaksarrangørene vurderer at jobbskapingskursene i meget stor og stor grad har bidratt til å få deltakerne i arbeid.

Når det gjelder arbeid i andre bedrifter opplever flere av tiltaksarrangørene som ble intervjuet innimellom at kursdeltakere plutselig får jobb fordi de gjennom prosessene i kurset lærer å tenke mer offensivt og blir gode på å selge seg selv. Et av NAV fylkesleddene har inntrykk av at flere av deltakerne på kurset går over i ordinært arbeid etter kurset, i dette fylket gjelder dette spesielt de som har erfaring fra turisme. Inntrykket av at flere deltakere begynner i vanlig jobb etter kursdeltakelse nyanseres videre gjennom intervjuene, der en tiltaksarrangør påpeker at tilbudet rettet mot NAVs brukere dekker en annen målgruppe enn tilsvarende tilbud hos for eksempel fylkeskommunen, og at NAVs brukere ofte trenger en litt annen form for bistand med tanke på personlig mestring og bevisstgjøring rundt egen kompetanse. For denne gruppen vil det å komme i ordinært arbeid etter endt kurs kunne være et viktig alternativ.

Når det gjelder hvorvidt jobbskapingskursene har bidratt til å skape nye arbeidsplasser har de fleste tiltaksarrangørene som ble intervjuet inntrykk av at det hovedsakelig er snakk om små bedrifter med 1 eller 2 ansatte, selv om enkelte har eksempler på etableringer som har ansatt flere. Her fremheves igjen den opplevde forskjellen på "klassiske" gründere og gründere som kommer via NAV: *"de klassiske gründere har vekst som en drivkraft, disse gründere har ikke denne drivkraften og er ofte fornøyd dersom de klarer å leve av det. Dette er en grunnleggende forskjell på motivasjon"*. En videre årsak til at disse virksomhetene ofte er av den mindre sorten kan være som en av tiltaksarrangørene vi intervjuet peker på, at større etableringer ofte går via Innovasjon Norge.

De fleste av tiltaksarrangørene som ble intervjuet ser jobbskapingskursene som nyttige virkemidler for å bedre sysselsettingsmuligheter for arbeidssøkere og personer med nedsatt arbeidsevne, blant annet fordi deltakerne får styrket sin kompetanse. En tiltaksarrangør uttrykte det slik: *"Mange opplever at de klarer å ta utgangspunkt i å få meningsfull aktivitet ut av restverdien (av sin arbeidsevne)"*. Denne holdningen til jobbskapingskurs nevnes også av en av samarbeidspartnerne: *"kurs skaper kompetanse, og kan også gi selvtillit og trygghet"*. En annen tiltaksarrangør forteller videre om en person med migrenediagnose som ikke hadde mulighet til å stå i vanlig arbeid, men som gjennom jobbskapingskurs og etablering av egen virksomhet utnyttet sin restarbeidsevne som frilansjournalist.

I tillegg til de personlige konsekvensene for den enkelte er de potensielle økonomiske konsekvensene av å få noen ut av arbeidssøkerkøen eller av stønad store.

6.2.3 Øvrige gevinster

Både NAV fylke, tiltaksarrangører og samarbeidspartnere vektlegger i intervjuer det de betegner som samfunnsøkonomiske effekter av jobbskapingskurs. Det som fremheves i intervjuene er som følger:

- Etableringer bidrar til å skape arbeidsplasser
- En av tiltaksarrangørene som ble intervjuet har regnet seg frem til at dersom 1,5 av 20 personer som deltar på deres kurs kommer seg ut av arbeidssøkerkøen, vil kostnaden ved prosjektet være inntjent. En annen tiltaksarrangør henviser til en verdiskapningsanalyse som viser at avkastningsfaktoren er 3,5 (som er veldig bra) dersom summen det offentlige får tilbake i form av skatter og avgifter ses opp mot hvor mye som er investert i hver enkelt deltaker
- En av samarbeidspartnerne uttrykte at kursene kan bidra til å hindre etableringer som ikke ville hatt livets rett, og som ville gått galt relativt tidlig – da med potensielt store økonomiske konsekvenser for etablereren
- En informant fra NAV fylkesledd fremhever at selve det å få noen ut av trygde/stønadssystemet har store ringvirkninger, og at resultatene av prosjektene er positive selv om ikke personene etablerer noe nytt – det nytter også å få personer ut i jobb eller skole

7. KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

7.1 Behov for justeringer/anbefalinger

Ordningen med jobbskapingskurs i sin nåværende form bærer preg av at fylkene har ulik praksis både når det gjelder søknadsbehandling, tildeling av midler, krav til rapportering og begrensninger på hvem som kan delta på kurs. Verken forskriften eller NAV stiller spesifikke krav til form og innhold i kursene, og det varierer veldig mye hva som tilbys av tiltaksarrangørene i de ulike fylkene: i et fylke får deltakerne tilbud om dagskurs uten mulighet for individuell oppfølging i etterkant av kurs, mens deltakere i et annet fylke får tilbud om kurs som går over flere uker med individuell oppfølging i etterkant.

Gjennom evalueringen har det fremkommet funn som kan tyde på at behovet for ordningen med jobbskapingskurs ikke er likt i alle fylkene: enkelte fylker sliter med å fylle opp kursene, mens andre fylker har sprengt kapasiteten med dobbelt så mange interesserte som kursplasser. Hvorvidt dette skyldes reelle forskjeller i behov i fylkene, ulike regler for hvorvidt deltakere som ikke kommer fra NAV kan delta på kurs, og/eller at NAV/tiltaksarrangører ikke er flinke nok til å skaffe deltakere vites ikke. Ved en videreføring av ordningen bør dette undersøkes nærmere.

Det varierer også hva slags tilbud som allerede eksisterer i de ulike fylkene (enten i regi av private eller i regi av stat/kommune/fylkeskommune), dette kan også påvirke hva som er det reelle behovet for jobbskapingskurs.

Videre presenteres ulike deler av ordningen der oppdragsgiver for evalueringen kan vurdere å gjøre justeringer. Forslagene er basert på funn i evalueringen i tillegg til målsettingen om at NAVs brukere skal ha samme tilbud uavhengig av fylkestilhørighet/bosted.

7.1.1 Justering av utlysningstekst

Gjennom telefonintervjuer med NAV fylkesledd fremkommer behov for en justering av den sentrale utlysningsteksten. Dette på bakgrunn av at flere opplever at personer tar kontakt fordi de tror dette er midler som kan gå til privatpersoner, og at fokuset på aldersgruppen 20-24 år i utlysningsteksten forhindrer/stopper tiltaksarrangører fra å søke om midler.

7.1.2 Søknadsbehandling og tildeling

Gjennom intervjuene med NAV fylkesledd blir det tydelig at fylkene behandler innkomne søknader på ulik måte. Enkelte har svært detaljerte gjennomganger der flere personer er involvert, mens det i andre fylker kun er én person som gjør vurderingene før de signeres av leder. Det varierer videre hvilke kriterier som legges til grunn for tildeling. Enkelte fylker vektlegger lokal tilhørighet.

Arbeids- og velferdsdirektoratet bør gjøre en vurdering av hvorvidt denne ulikheten mellom fylker er ønskelig, og evt. utarbeide noen tydelige retningslinjer som skal ligge til grunn for tildeling og beregning av tilskudd for slik å sikre større grad av likhet i søknadsbehandlingen. Dette kan for eksempel gjøres gjennom å ha en felles gjennomgang av tildelingskriterier med fylkene. Videre kan Arbeids- og velferdsdirektoratet stille krav til hvor lang tid NAV fylke skal bruke på behandling av søknader, da tilbakemeldinger tyder på at denne i enkelte tilfeller strekker seg opp mot 3 måneder. Kombinert med at det kan ta litt tid å rekruttere deltakere til kurs fører dette ofte til at jobbskapingskurs kun avholdes i 2.halvår.

Det bør også ses nærmere på de fylkene der noen "faste" får tildelt midler hvert år, da med tanke på om dette fører til konkurransevridning. For et par av fylkene kan funn fra intervjuer tyde på dette.

Et moment som gikk igjen i intervjuer med både NAV fylkesledd og tiltaksarrangører er spørsmål rundt tildeling av midler til andre statlige organisasjoner/samarbeidsformer: Informanter fra enkelte NAV fylkesledd mener at midlene kan brukes til at store etablerte aktører kan tilby kurs spesielt tilpasset NAVs brukere, som både av NAV og tiltaksarrangører anses å ha andre behov enn "vanlige" etablerere, og slik utgjør en egen målgruppe.

En del av kursdeltakerne mottar Dagpenger eller AAP under kursperioden/tidsbegrensete deler av etableringsperioden. Denne formen for støtte omfatter også etablerere som ønsker å starte en såkalt levebrødsetablering (for eksempel frisør eller butikk), og dekker på denne måten flere etablerere enn andre støtteordninger, som Innovasjon Norges etablererstipend – der det stilles høye krav til hvor innovativ en ide skal være for å kunne tildeles støtte.

Funn i evalueringen viser at både statlige/kommunale og private tiltaksarrangører mottar jobbskapingsmidler fra fylkene. Blant disse varierer hvem de mener bør tildeles midler: En av tiltaksarrangørene stiller for eksempel spørsmål ved at flere fylker tildeler jobbskapingsmidler til Innovasjon Norge, og mener at dette blir som at staten gir staten penger. En annen tiltaksarrangør er av den oppfatning at NAV vil tjene på å velge private leverandører av kurs fremfor offentlige/halvoffentlige leverandører, siden mange private har erfaring fra å starte bedrift og har større nettverk. På den andre siden nevner en av tiltaksarrangørene (en interkommunal aktør) at det i deres fylke har dukket opp private aktører i kommunene som ønsker å tjene penger på kursene, og vedkommende opplever at de må "rydde opp" i dette.

Spriket i oppfatningene understreker ulikhetene i hvordan NAV fylkesledd prioriterer og tildeler midler. Samtidig kan det tyde på at det er behov for noen føringer på hvordan NAV skal prioritere mellom offentlige og private aktører. I tillegg bør det vurderes hvorvidt og hvordan jobbskapingsmidlene evt. skal benyttes til samkjøring med andre satsninger, midler og kurs i regi av respektive fylker og andre statlige organisasjoner som Innovasjon Norge.

7.1.3 Krav til innhold og form på kurs

Gjennom breddeundersøkelser og intervjuer med deltakere, tiltaksarrangører og NAV fylkesledd har det fremkommet enkelte sider ved kursene relatert til form og innhold som oppleves som å bidra til at etablererne lykkes. Dette gjelder spesielt oppfølging og individuell veiledning. Slik ordningen med jobbskapingsmidler er innrettet i dag stilles få krav til innhold og form på kursene, og dette er noe evaluator mener NAV på bakgrunn av informasjon fremkommet i evalueringen bør vurdere å endre. Flere tiltaksarrangører tilbyr oppfølging og individuell veiledning av deltakere i etterkant av kurs, men dette gjelder langt fra alle.

En av NAV fylkesleddene er av den oppfatning at en tydeligere bestilling til hva ordningen skal inneholde/hvordan formen skal være kan bidra til at tjenestemottakere i de ulike fylkene får et likere tilbud. Andre NAV fylkesledd foreslår at ordningen bør forvaltes mer på samme måte som AMO, der oppfølging av deltakerne er en fast del av ordningen.

At oppfølging i etterkant av kursdeltakelse er et reelt behov hos deltakerne støttes av de fleste tiltaksarrangørene. En uttrykte i intervjuet at de opplever midlene slik de benyttes i dag gir for liten handlefrihet, og tror de kunne oppnådd bedre resultater gjennom heller å tilby kurs til færre personer, men med oppfølging i etterkant av kursene.

Utover anbefalingen om å inkludere krav om oppfølging og individuell veiledning i tildelingen av støtte finner evaluator at det er behov for en kartlegging av hvordan fylkene håndterer gjennomføring av næringsfaglige vurderinger. Enkelte tiltaksarrangører tilbyr dette, mens det i andre fylker gjøres separat. Det mest hensiktsmessige ville i evaluators oppfatning være at tiltaksarrangør har næringsfaglig vurdering som en del av sitt tilbud.

Videre kan det også være interessant å gjøre en sammenligning på tvers av fylker der man sammenholder informasjon om antall deltakere fra NAV/varighet på kurs/tilskudd fra NAV, for å se om det er store variasjoner på hva fylkene "får for pengene" i form av pris, form, innhold og kapasitet/omfang.

7.1.4 Rekruttering av deltakere

Flere av tiltaksarrangørene opplever utfordringer ved NAVs rolle i rekruttering av deltakere, og mener at mange saksbehandlere i NAV har for dårlig kunnskap om kursenes innhold og hva de skal føre frem til: NAV gjennomfører ofte ikke en god nok behovsavklaring med deltakerne, og sender for eksempel personer som ikke har forutsetninger til å starte egen bedrift – dette gjelder både at de mangler en konkret ide og at de ikke har de personlige egenskapene som kreves av en gründer. Flere av tiltaksarrangørene som ble intervjuet vektla personlige egenskaper ved deltakerne som viktig når det gjelder om de vil kunne fungere som gründere eller ikke: en

gründer må ha guts, struktur på arbeidet med fremdrift og delmål, nettverksbygging og god likviditet.

Videre opplever enkelte tiltaksarrangører at kursdeltakerne ikke får god nok informasjon fra NAV, blant annet om tidspunkter for oppstart. Det fremheves at denne problematikken varierer mellom ulike NAV-kontor, og at noen er svært dyktige.

Ovennevnte funn indikerer et behov for økt kompetanse i NAV-kontor når det gjelder hvem som bør delta på kurs, og en mer målrettet rekruttering av deltakere der man får med de som er motivert til å starte egen bedrift. Det har internt i NAV tidligere blitt fremmet ønske om egne fagsider på Navet. Dette anser evaluator å være en god ide, også fordi det kan legge til rette for mer enhetlig informasjon og praksis på tvers av fylkene. I alle fall et av fylkene, har en plan om å informere veilederne i NAV gjennom å legge ut en liten snutt på Navet i forbindelse med jobbskapingssprosjektene i 2012.

7.1.5 Rapportering fra tiltaksarrangører til NAV

I tillegg til funn i breddeundersøkelser og intervjuer med NAV fylkesledd og tiltaksarrangører viser sluttrapporter fra tiltaksarrangører stor variasjon i hva tiltaksarrangørene rapporterer på: enkelte leverer korte to-siders rapporter, mens andre leverer lenger rapporter der hver enkelt deltakers ide presenteres.

Kravene som stilles til rapportering er relativt løse og åpne for tolkning, og for å sikre en mer enhetlig praksis på tvers av fylker bør oppdragsgiver vurdere å standardisere hvordan tiltaksarrangørene rapporterer til NAV fylke. Evaluator foreslår at følgende parametre inkluderes i standardrapporteringen (dette poengteres å kun være et forslag, som bør kvalitetssikres med NAV fylkesleddene):

- Revisorbekreftet prosjektrekskap
- Redegjørelse for hvordan prosjektet er gjennomført (kursoppsett og innhold)
- Deltakere og resultater, i tillegg til utfylt deltakerliste 76-13.33:
 - o Presentasjon av deltakeres forretningsidé
 - o Status på etablering (basert på faste kategorier)
 - o Timer brukt til individuell veiledning
 - o Status næringsfaglig vurdering (basert på faste kategorier)
 - o For tiltaksarrangører som tilbyr kurs både til "vanlige" etablerere og til NAVs brukere kan vurderes å stille særskilte krav til rapportering om NAVs brukere

Flere av NAV fylkesleddene vektlegger at det er behov for kunnskap om effekt av kursene. Et av deres forslag til hvordan dette kan gjennomføres er at det stilles som et krav til tiltaksarrangører som får tilsagn om midler at de skal rapportere til NAV på deltakernes (de som kommer fra NAV) status når det gjelder etablering/arbeidssituasjon etc. et (eller flere) år etter kursdeltakelse.

7.1.6 20-24 år - hensiktsmessig målgruppe?

Unge mellom 20-24 år er ment å være en prioritert gruppe i jobbskapingssprosjekter. Gjennom evalueringen har det fremkommet ulike syn på hvorvidt dette er en hensiktsmessig målgruppe. Videre følger argumenter for at dette ikke er en hensiktsmessig målgruppe å fokusere på:

- De har for liten egenkapital
- De fleste har ikke opparbeidet rettighet til Dagpenger og faller derfor utenfor ordningen
- De mangler jobberfaring og nettverk, noe som gjør det tøffere å starte noe eget
- De har ofte urealistiske planer
- De i denne aldersgruppa som kommer via NAV har ofte store utfordringer, og et av fylkene som ble intervjuet fremhever at de ofte ønsker at unge skal fullføre utdanning fremfor å starte egen bedrift som potensielt kan medføre økonomiske problemer
- De oppleves som lite interessert i å starte noe eget, de vil opparbeide seg erfaring før de evt. etablerer noe selv

Argumenter som taler for at ungdom i alderen 20-24 år er en hensiktsmessig målgruppe å fokusere på er at unge i denne aldersgruppen har pågangsmot og er utholdende. Intervjuer med NAV fylkesledd viser at kun to av fylkene opplever aldersgruppen 20-24 år som en

hensiktsmessig målgruppe. De andre NAV fylkesleddene er tydelige på at de prioriterer denne aldersgruppen fremfor andre dersom det er sprengt kapasitet, men at det er få søkere som faller innenfor denne aldersgruppen.

Samlet sett er det mye som taler for at unge i alderen 20-24 år ikke er en hensiktsmessig målgruppe for jobbskapingsprosjekter, i alle fall ikke unge i denne alderen som er inne i NAV-systemet. Fokuset på denne aldersgruppen kan, i følge en informant fra NAV fylkesledd, muligens bidra at tiltaksarrangører unnlater å søke om midler.

VEDLEGG 1 SPØRRESKJEMA DELTAKERE

Evalueringen av ordningen med jobbskappingsprosjekter

Takk for at du tar deg tid til å besvare spørreskjemaet i forbindelse med evaluering av ordningen med jobbskappingsprosjekter.
Du mottar denne undersøkelsen fordi du har deltatt på kurs/veiledning i forbindelse med etablering av egen bedrift.

Dine tilbakemeldinger er viktige både for evalueringen og for den videre utviklingen av ordningen.

Evalueringen gjennomføres av Rambøll Management Consulting på oppdrag for Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Spørsmålene skal besvares med utgangspunkt i dine egne erfaringer med ordningen med jobbskappingsprosjekter og kurset/veiledningen du har deltatt på.

Du navigerer i spørreskjemaet ved hjelp av pilene nederst i skjermbildet. Dine svar lagres automatisk underveis. Du kan når som helst gå tilbake og endre innlagte svar.

Fristen for å besvare undersøkelsen er **fredag 4. november 2011**.

Dersom du har spørsmål eller tekniske problemer knyttet til utfylling av skjemaet kan du kontakte konsulent Marita Grøtter (tlf. 95 73 41 25, e-post mtag@r-m.com) hos Rambøll Management Consulting.

Kontaktperson i Arbeids- og velferdsdirektoratet er Benedicte Hollen (e-post benedicte.hollen@nav.no)

Vennligst oppgi ditt bostedsfylke

- (1) ☐ Akershus
- (2) ☐ Aust-Agder
- (3) ☐ Buskerud
- (4) ☐ Finnmark
- (5) ☐ Hedmark
- (6) ☐ Hordaland
- (7) ☐ Møre og Romsdal
- (8) ☐ Nordland
- (9) ☐ Nord-Trøndelag
- (10) ☐ Oppland
- (11) ☐ Oslo
- (12) ☐ Rogaland
- (13) ☐ Sogn og Fjordane
- (14) ☐ Sør-Trøndelag
- (15) ☐ Telemark
- (16) ☐ Troms
- (17) ☐ Vest-Agder
- (18) ☐ Vestfold
- (19) ☐ Østfold

Bakgrunnsspørsmål:**Kjønn**

- (1) ☐ Mann
 (2) ☐ Kvinne

Alder

- (1) ☐ Under 20 år
 (2) ☐ 20-24 år
 (3) ☐ 25-30 år
 (4) ☐ 31-40 år
 (5) ☐ 41-50 år
 (6) ☐ Over 50 år

Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- (1) ☐ Grunnskole
 (2) ☐ Allmenn videregående opplæring
 (3) ☐ Yrkesfaglig videregående opplæring
 (4) ☐ Inntil 3-årig høyere utdanning
 (5) ☐ 3-årig høyere utdanning eller mer
 (6) ☐ 5-årig høyere utdanning eller mer
 (7) ☐ Ingen av alternativene passer

Hvilket år deltok du på kurs? Flere kryss mulig

- (1) ☐ 2006
 (2) ☐ 2007
 (3) ☐ 2008
 (4) ☐ 2009
 (5) ☐ 2010
 (6) ☐ 2011

Vennligst oppgi ditt føde-/opprinnelsesland. Du har mulighet til ikke å besvare spørsmålet nederst i nedtrekksmenyen

- (1) ☐ Afghanistan
 (2) ☐ Albania
 (3) ☐ Algerie
 (4) ☐ Andorra
 (5) ☐ Angola
 (6) ☐ Antigua og Barbuda
 (7) ☐ Argentina
 (8) ☐ Armenia
 (9) ☐ Aserbajdsjan
 (10) ☐ Australia
 (11) ☐ Bahamas
 (12) ☐ Bahrain
 (13) ☐ Bangladesh
 (14) ☐ Barbados
 (15) ☐ Belgia
 (16) ☐ Belize
 (17) ☐ Benin
 (18) ☐ Bhutan
 (19) ☐ Bolivia
 (20) ☐ Bosnia-Hercegovina
 (21) ☐ Botswana
 (22) ☐ Brasil
 (23) ☐ Brunei

- (24) ☐ Bulgaria
- (25) ☐ Burkina Faso
- (26) ☐ Burma
- (27) ☐ Burundi
- (28) ☐ Canada
- (29) ☐ Chile
- (30) ☐ Colombia
- (31) ☐ Costa Rica
- (32) ☐ Cuba
- (33) ☐ Danmark
- (34) ☐ De palestinske områdene
- (35) ☐ Den dominikanske republikk
- (36) ☐ Den sentralafrikanske republikken
- (37) ☐ Djibouti
- (38) ☐ Dominica
- (39) ☐ Ecuador
- (40) ☐ Egypt
- (41) ☐ Ekvatorial-Guinea
- (42) ☐ El Salvador
- (43) ☐ Elfenbenskysten
- (44) ☐ Eritrea
- (45) ☐ Estland
- (46) ☐ Etiopia
- (47) ☐ Fiji
- (48) ☐ Filippinene
- (49) ☐ Finland
- (50) ☐ Forente arabiske emirater
- (51) ☐ Frankrike
- (52) ☐ Færøyene
- (53) ☐ Gabon
- (54) ☐ Gambia
- (55) ☐ Georgia
- (56) ☐ Ghana
- (57) ☐ Grenada
- (58) ☐ Grønland
- (59) ☐ Guatemala
- (60) ☐ Guinea
- (61) ☐ Guinea-Bissau
- (62) ☐ Guyana
- (63) ☐ Haiti
- (64) ☐ Hellas
- (65) ☐ Honduras
- (66) ☐ Hviterussland
- (67) ☐ India
- (68) ☐ Indonesia
- (69) ☐ Irak
- (70) ☐ Iran
- (71) ☐ Irland
- (72) ☐ Island
- (73) ☐ Israel
- (74) ☐ Italia
- (75) ☐ Jamaica
- (76) ☐ Japan
- (77) ☐ Jemen
- (78) ☐ Jordan
- (79) ☐ Kambodsja
- (80) ☐ Kamerun
- (81) ☐ Kapp Verde
- (82) ☐ Kasakhstan
- (83) ☐ Kenya
- (84) ☐ Kina
- (85) ☐ Kirgisistan
- (86) ☐ Kiribati
- (87) ☐ Komorene

- (88) ☐ Kongo-Brazzaville
- (89) ☐ Kongo-Kinshasa
- (90) ☐ Kroatia
- (91) ☐ Kuwait
- (92) ☐ Kypros
- (93) ☐ Laos
- (94) ☐ Latvia
- (95) ☐ Lesotho
- (96) ☐ Libanon
- (97) ☐ Liberia
- (98) ☐ Libya
- (99) ☐ Liechtenstein
- (100) ☐ Litauen
- (101) ☐ Luxembourg
- (102) ☐ Madagaskar
- (103) ☐ Makedonia
- (104) ☐ Malawi
- (105) ☐ Malaysia
- (106) ☐ Maldivene
- (107) ☐ Mali
- (108) ☐ Malta
- (109) ☐ Marokko
- (110) ☐ Marshalløyene
- (111) ☐ Mauritania
- (112) ☐ Mauritius
- (113) ☐ Mexico
- (114) ☐ Mikronesiaføderasjonen
- (115) ☐ Moldova
- (116) ☐ Monaco
- (117) ☐ Mongolia
- (118) ☐ Montenegro
- (119) ☐ Mosambik
- (120) ☐ Namibia
- (121) ☐ Nauru
- (122) ☐ Nederland
- (123) ☐ Nepal
- (124) ☐ New Zealand
- (125) ☐ Nicaragua
- (126) ☐ Niger
- (127) ☐ Nigeria
- (128) ☐ Nord-Korea
- (129) ☐ Norge
- (130) ☐ Oman
- (131) ☐ Pakistan
- (132) ☐ Palau
- (133) ☐ Panama
- (134) ☐ Papua Ny-Guinea
- (135) ☐ Paraguay
- (136) ☐ Peru
- (137) ☐ Polen
- (138) ☐ Portugal
- (139) ☐ Qatar
- (140) ☐ Romania
- (141) ☐ Russland
- (142) ☐ Russland
- (143) ☐ Rwanda
- (144) ☐ Saint Kitts og Nevis
- (145) ☐ Saint Lucia
- (146) ☐ Saint Vincent og Grenadinene
- (147) ☐ Salomonøyene
- (148) ☐ Samoa
- (149) ☐ San Marino
- (150) ☐ São Tomé og Príncipe
- (151) ☐ Saudi-Arabia

- (152) ☐ Senegal
- (153) ☐ Serbia
- (154) ☐ Seychellene
- (155) ☐ Sierra Leone
- (156) ☐ Singapore
- (157) ☐ Slovakia
- (158) ☐ Slovenia
- (159) ☐ Somalia
- (160) ☐ Spania
- (161) ☐ Sri Lanka
- (162) ☐ Storbritannia
- (163) ☐ Sudan
- (164) ☐ Surinam
- (165) ☐ Sveits
- (166) ☐ Sverige
- (167) ☐ Swaziland
- (168) ☐ Syria
- (169) ☐ Sør-Afrika
- (170) ☐ Sør-Korea
- (171) ☐ Tadsjikistan
- (172) ☐ Taiwan
- (173) ☐ Tanzania
- (174) ☐ Thailand
- (175) ☐ Togo
- (176) ☐ Tonga
- (177) ☐ Trinidad og Tobago
- (178) ☐ Tsjad
- (179) ☐ Tsjekkia
- (180) ☐ Tunisia
- (181) ☐ Turkmenistan
- (182) ☐ Tuvalu
- (183) ☐ Tyrkia
- (184) ☐ Tyskland
- (185) ☐ Uganda
- (186) ☐ Ukraina
- (187) ☐ Ungarn
- (188) ☐ Uruguay
- (189) ☐ USA
- (190) ☐ Usbekistan
- (192) ☐ Vatikanstaten
- (193) ☐ Venezuela
- (194) ☐ Vest-Sahara
- (195) ☐ Vietnam
- (196) ☐ Zambia
- (197) ☐ Zimbabwe
- (198) ☐ Østerrike
- (199) ☐ Øst-Timor
- (200) ☐ Annet
- (201) ☐ Jeg ønsker ikke besvare spørsmålet

Mottar du ytelser fra NAV?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei
- (3) ☐ Jeg ønsker ikke å besvare spørsmålet

Vennligst oppgi hovedytelsen din

- (1) ☐ Dagpenger
- (2) ☐ Sosialhjelp
- (3) ☐ Arbeidsavklaringspenger
- (4) ☐ Individstønad
- (5) ☐ Kvalifiseringsstønad
- (6) ☐ Overgangsstønad

- (7) ☐ Uføretrygd
 (8) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

Jobbskapingskurs:

Hvordan fikk du kjennskap til jobbskapingskurset?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Direkte kontakt/møte med NAV
 (2) ☐ NAVs Internettsider
 (3) ☐ Annonsering fra kursleverandør
 (4) ☐ Tips/anbefaling fra familie/venner/bekjente
 (5) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

Hvor lenge varte kurset/veiledningen?

- (1) ☐ Opp til 6 uker
 (2) ☐ Mellom 7 og 13 uker
 (3) ☐ Mellom 14 og 26 uker
 (4) ☐ Mer enn 26 uker

Hva slags opplæring har blitt gitt på jobbskapingskurset?

- (1) ☐ Økonomi/regnskap
 (2) ☐ Juss/regelverk
 (3) ☐ Markedsføring
 (4) ☐ Bedriftsledelse
 (5) ☐ Presentasjonsteknikk
 (6) ☐ Utvikling av forretningsplan
 (7) ☐ Det ble gjort en næringsfaglig vurdering
 (8) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

Har opplæringen som har blitt gitt hovedsaklig vært av generell eller bransjespesifikk karakter?

- (1) ☐ Opplæringen har hovedsakelig vært av generell karakter
 (2) ☐ Opplæringen har hovedsakelig vært av bransjespesifikk karakter
 (3) ☐ Opplæringen har inneholdt både generelle og bransjespesifikke elementer

Hvilket av følgende kjennetegner opplæringen som blir gitt?

- (1) ☐ Opplæringen blir gitt på heltid
 (2) ☐ Opplæringen blir gitt på deltid
 (3) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

Hvilket av følgende kjennetegner opplæringen som blir gitt?

- (1) ☐ Opplæringen bestod kun av individuell veiledning
 (2) ☐ Opplæringen bestod kun av undervisning i grupper
 (3) ☐ Opplæringen bestod av en kombinasjon om individuell veiledning og undervisning i grupper
 (4) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

Vennlist ta stilling til følgende påstander om kurset/veiledningen/opplæringen som ble gitt:

	I meget stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	Vet ikke
Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til at jeg ble kjent med hva det innebærer å starte en egen bedrift	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	I meget stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	Vet ikke
Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til at jeg er i stand til å etablere egen bedrift	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til at jeg har økt min kompetansen slik at jeg er mer ettertraktet på arbeidsmarkedet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Kurset/veiledningen/opplæringen bidro til at jeg fant ut at det ikke var hensiktsmessig å starte egen bedrift	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Kurset/veiledningen/opplæringen var samlet sett nyttig	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Resultater:

Vennligst kryss av for påstanden som passer best for din situasjon etter deltagelse på kurs

- (1) ☐ Jeg er i ferd med å etablere egen bedrift
 (2) ☐ Jeg har etablert egen bedrift etter at jeg deltok på kurset
 (3) ☐ Jeg har fått meg ny jobb etter at jeg deltok på kurset, men har ikke startet egen bedrift
 (4) ☐ Jeg er arbeidsledig
 (5) ☐ Kurset er ikke avsluttet
 (6) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

Eksisterer bedriften fremdeles?

- (1) ☐ Ja
 (2) ☐ Nei

Avslutningsvis ber vi deg om å gi en samlet vurdering av nytteverdien av ordningen med jobbskappingsprosjekter, herunder positive og negative erfaringer. Kom gjerne med forslag til eventuelle endringer som kan bidra til å styrke ordningen med jobbskappingsprosjekter.

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

*Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på **X** i høyre hjørne. Hvis du avslutter uten å trykke på **X** vil din besvarelse ikke bli registrert.*

VEDLEGG 2 SPØRRESKJEMA TILTAKSARRANGØRER

Evaluering av ordningen med Jobbskapingssprosjekter

Takk for at du tar deg tid til å besvare spørreskjemaet i forbindelse med evaluering av ordningen med jobbskapingssprosjekter. Dine tilbakemeldinger er viktige både for evalueringen og for den videre utviklingen av ordningen.

Evalueringen gjennomføres av Rambøll Management Consulting på oppdrag for Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Spørsmålene skal besvares med utgangspunkt i din virksomhets egne erfaringer med ordningen med jobbskapingssprosjekter. Dersom din virksomhet har arrangert jobbskapingsskurs ved flere anledninger, ber vi deg om å gjøre en samlet vurdering av dine erfaringer. På spørsmål som omhandler antall deltagere, mottatt beløp etc ber vi deg ta utgangspunkt i det kurset dere sist arrangerte.

Du navigerer i spørreskjemaet ved hjelp av pilene nederst i skjermbildet. Dine svar lagres automatisk underveis. Du kan når som helst gå tilbake og endre innlagte svar, og du har også mulighet til å gå ut av skjemaet og komme tilbake igjen via samme link på et senere tidspunkt.

Det er mulig å skrive ut din besvarelse ved å klikke på skriverikonet nederst i skjermbildet på siste side.

Dersom du har spørsmål eller tekniske problemer knyttet til utfylling av skjemaet kan du kontakte konsulent Marita Grøtter (tlf. 95 73 41 25, e-post: mtag@r-m.com) hos Rambøll Management Consulting.

Kontaktperson i Arbeids- og velferdsdirektoratet er Benedicte Hollen (e-post benedicte.hollen@nav.no)

Vennligst oppgi hvilke fylker dere har mottatt midler fra i forbindelse med jobbskapingssprosjekter, i perioden 2006-2011. Flere kryss mulig

- (1) ☐ Akershus
- (2) ☐ Aust-Agder
- (3) ☐ Buskerud
- (4) ☐ Finnmark
- (5) ☐ Hedmark
- (6) ☐ Hordaland
- (7) ☐ Møre og Romsdal
- (8) ☐ Nordland
- (9) ☐ Nord-Trøndelag
- (10) ☐ Oppland
- (11) ☐ Oslo
- (12) ☐ Rogaland
- (13) ☐ Sogn og Fjordane
- (14) ☐ Sør-Trøndelag
- (15) ☐ Telemark
- (16) ☐ Troms

- (17) ☐ Vest-Agder
- (18) ☐ Vestfold
- (19) ☐ Østfold

Vennligst oppgi antall ansatte i din bedrift:

- (1) ☐ Færre enn 5 ansatte
- (2) ☐ Mellom 5 og 10 ansatte
- (3) ☐ Mellom 11 og 50 ansatte
- (4) ☐ Flere enn 50 ansatte

Vennligst kryss av for den påstanden som passer best for din bedrift:

- (1) ☐ Vi er en lokal bedrift som kun driver virksomhet i ett fylke
- (2) ☐ Vår bedrift driver virksomhet i flere fylker
- (3) ☐ Vår bedrift er landsdekkende
- (4) ☐ Vet ikke

Hvor lang erfaring har deres bedrift med gjennomføring av kurs?

- (1) ☐ Mindre enn 1 års erfaring
- (2) ☐ 1-3 års erfaring
- (3) ☐ 4-10 års erfaring
- (4) ☐ Mer enn 10 års erfaring

Vennligst kryss av for de påstandene som passer de kursene dere har gjennomført i forbindelse med jobbskapingsprosjektet. Flere kryss mulig.

- (1) ☐ Våre kurs er rettet mot minoritetsspråklige/innvandrere
- (2) ☐ Våre kurs er rettet mot kvinner
- (3) ☐ Våre kurs er rettet mot ungdom
- (4) ☐ Våre kurs er ikke rettet mot spesielle målgrupper
- (5) ☐ Vet ikke

Hvilke(t) år har dere arrangert kurs med midler fra jobbskapingsprosjektet? Flere kryss mulig.

- (1) ☐ 2006
- (2) ☐ 2007
- (3) ☐ 2008
- (4) ☐ 2009
- (5) ☐ 2010
- (6) ☐ 2011

Vennligst kryss av for de alternativene som passer best for din bedrift. Flere kryss mulig.

- (1) ☐ Vi leverer kurs som er bransjespesifikke
- (2) ☐ Vi leverer kurs som er tilpasset alle som ønsker å etablere egen bedrift
- (3) ☐ Vi leverer både bransjespesifikke og generelle kurs
- (4) ☐ Vi leverer ikke kurs, men tilbyr andre tjenester i forbindelse med etablering

Hvordan fikk du kjennskap til ordningen med jobbskapingsprosjekter? Flere kryss mulig.

- (1) ☐ Direkte kontakt/møte med NAV
- (2) ☐ NAVs Internettsider
- (3) ☐ Annonse i lokale medier
- (4) ☐ Annonse i landsdekkende medier
- (5) ☐ Annen markedsføring fra NAV
- (6) ☐ Tips/anbefaling fra annen bedrift
- (7) ☐ Annet, vennligst spesifiser:

Hvor stort tilskudd har bedriften mottatt til jobbskapingskurs? Dersom bedriften har mottatt tilskudd flere år, vennligst kryss av for beløpet på det siste tilskuddet bedriften mottok.

- (1) ☐ 50 000 kr. eller mindre
- (2) ☐ 50 001 - 100 000 kr.
- (3) ☐ 100 001 - 200 000 kr.
- (4) ☐ 200 001 – 300 000 kr.
- (5) ☐ 300 001 – 400 000 kr.
- (6) ☐ 400 001 – 500 000 kr.
- (7) ☐ Mer enn 500 000 kr.
- (8) ☐ Vet ikke

Har deres bedrift mottatt midler i forbindelse med jobbskapingsprosjektet flere ganger/år?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei
- (3) ☐ Vet ikke

Har deres bedrift mottatt midler i forbindelse med jobbskapingsprosjektet i flere fylker?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei
- (3) ☐ Vet ikke

Ville bedriften gjennomført kurs dersom dere ikke fikk støtte fra NAV?

- (1) ☐ Ja, vi ville gjennomført det samme kursopplegget også uten midler fra NAV
- (2) ☐ Ja, vi ville gjennomført kurs, men hatt et annet kursopplegg
- (3) ☐ Nei, vi ville ikke gjennomført kurs uten midler fra NAV
- (4) ☐ Vet ikke

Hvor mange personer har deltatt på jobbskapingskurs hos dere per år?

- (1) ☐ Færre enn 10
- (2) ☐ 11-20
- (3) ☐ 21-50
- (4) ☐ 51-100
- (5) ☐ 100 eller flere

Hvordan rekrutteres deltakere til jobbskapingskurset? Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Deltakere rekrutteres via veiledere i NAV
- (2) ☐ Deltakere rekrutteres via annonsering på NAVs Internettside
- (3) ☐ Deltakere rekrutteres av oss som kursleverandør
- (4) ☐ Annet, vennligst spesifiser:

Dersom det er mulig, vennligst ta stilling til hva som kjennetegner den "typiske" deltaker som har deltatt på jobbskapingskurset:

	Stort sett deltakere i aldersgruppen 20- 24 år	Stort sett deltakere mellom 25 og 45 år	Stort sett deltakere over 45 år	Ingen gjennomgående kjennetegn i deltakergruppen
Alder:	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Arbeidserfaring:	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Arbeidsforhold:	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Etnisk tilhørighet:	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Kjønn:	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐

Dersom det er mulig, vennligst ta stilling til hva som kjennetegner utdanningsbakgrunn hos den "typiske" deltaker som har deltatt på jobbskapingskurset:

- (1) ☐ Grunnskole
- (2) ☐ Allmenn videregående opplæring

- (3) ☐ Yrkesfaglig videregående opplæring
- (4) ☐ Inntil 3-årig høyere utdanning
- (5) ☐ 3-årig høyere utdanning eller mer
- (6) ☐ 5-årig høyere utdanning eller mer
- (7) ☐ Ingen av alternativene passer

I hvilken grad opplever du at det er hensiktsmessig å fokusere på spesifikke målgrupper i forbindelse med jobbskapingskursene?

- (1) ☐ I meget stor grad
- (2) ☐ I stor grad
- (3) ☐ I noen grad
- (4) ☐ I liten grad
- (5) ☐ I meget liten grad
- (6) ☐ Vet ikke

Hvilke målgrupper ville det være hensiktsmessig å fokusere på i forbindelse med jobbskapingskursene? Vennligst spesifiser i kommentarfeltet.

Hvor lenge varer kursene?

- (1) ☐ Opp til 6 uker
- (2) ☐ Mellom 7 og 13 uker
- (3) ☐ Mellom 13 og 26 uker
- (4) ☐ Mer enn 26 uker
- (5) ☐ Vi tilbyr ikke kurs

Hvor mange samlinger/veiledninger består kursopplegget til den enkelte deltaker av?

- (1) ☐ Færre enn 5
- (2) ☐ 5-10
- (3) ☐ 11-20
- (4) ☐ Flere enn 20
- (5) ☐ Vet ikke

Vennligst kryss av for de påstandene som beskriver organiseringen av kursene? Flere kryss mulig:

- (1) ☐ Kursene gjennomføres på heltid
- (2) ☐ Kursene gjennomføres på deltid

- (3) ☐ Kursene er modulbasert

Vennligst kryss av for de påstandene som beskriver organiseringen av kursene?

- (1) ☐ Kursene er basert kun på gruppesamlinger/plenumsundervisning
 (2) ☐ Kursene er basert kun på individuell veiledning
 (3) ☐ Kursene er basert på en blanding av gruppesamlinger og individuell veiledning

Hva slags opplæring har blitt gitt på jobbskapingskurset? Flere kryss mulig.

- (1) ☐ Økonomi/regnskap
 (2) ☐ Juss/regelverk
 (3) ☐ Markedsføring
 (4) ☐ Bedriftsledelse
 (5) ☐ Presentasjonsteknikk
 (6) ☐ Utvikling av forretningsplan
 (7) ☐ Det ble gjort en næringsfaglig vurdering
 (8) ☐ Annet, vennligst spesifiser:

Har deres bedrift mottatt midler fra andre enn NAV til gjennomføring av jobbskapingskursene?

- (1) ☐ Ja, vennligst spesifiser:

- (2) ☐ Nei
 (3) ☐ Vet ikke

Samarbeider dere med andre aktører i forbindelse med utvikling/gjennomføring av kursene som går under jobbskapingsprosjektet?

- (1) ☐ Ja, vennligst spesifiser:

- (2) ☐ Nei
 (3) ☐ Vet ikke / ikke relevant

Er det flere aktører som bidrar til finansiering av kursene som gjennomføres i forbindelse med jobbskapingsprosjektet?

- (1) ☐ Ja, vennligst spesifiser:

- (2) ☐ Nei
 (3) ☐ Vet ikke / ikke relevant

Hvordan vurderer du dialogen med NAV:

	Svært god	God	Verken god eller dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Vet ikke
I forkant av søknad om jobbskapingmidler	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved oppstart av jobbskapingkurs	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Underveis i gjennomføringen av jobbskapingkurs	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
I etterkant av jobbskapingkursene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

I hvilken grad opplevde du at NAV formidlet betingelsene for å få innvilget søknad om midler til jobbskapingkurs på en tydelig måte?

- (1) ☐ I meget stor grad
 (2) ☐ I stor grad
 (3) ☐ I noen grad
 (4) ☐ I liten grad
 (5) ☐ I meget liten grad
 (6) ☐ Vet ikke

Er det noen krav fra NAV til rapportering i etterkant av gjennomførte kurs?

- (1) ☐ Ja, vi rapporterer basert på rapportstruktur utarbeidet av NAV
 (2) ☐ Ja, vi rapporterer basert på egen rapportstruktur
 (3) ☐ Nei, vi rapporterer ikke til NAV i etterkant av gjennomførte kurs
 (4) ☐ Vet ikke

I hvilken grad vurderer du at Jobbskapingkurset har bidratt til å ...

	I meget stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I meget liten grad	Vet ikke
Skape nye etableringer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Skape nye arbeidsplasser	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Heve kompetansen hos deltakerne	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	I meget stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I meget liten grad	Vet ikke
Få deltakerne i arbeid (inkludert arbeid i andre bedrifter)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Avklare forventninger og muligheter hos deltakerne	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Har dere oppfølging av deltagerne i etterkant av kursene som gjennomføres i forbindelse med jobbskapingsprosjektet?

- (1) ☐ Ja, vi følger systematisk opp den enkelte deltager i etterkant av gjennomført kurs, vennligst spesifiser i korte trekk:
- _____
- (2) ☐ Nei, vi har ingen rutiner for oppfølging av den enkelte deltager i etterkant av gjennomført kurs
- (3) ☐ Vet ikke

Avslutningsvis ber vi deg om å gi en samlet vurdering av nytteverdien av jobbskapingsprosjekter, herunder både positive og negative erfaringer med prosjektet. Kom gjerne med forslag til eventuelle endringer som du mener kan bidra til å styrke jobbskapingsprosjektet:

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på X i høyre hjørne. Hvis du avslutter uten å trykke på X vil din besvarelse ikke bli registrert.

VEDLEGG 3
TABELLER SOM VISER FYLKESVIS TILDELING AV MIDLER TIL
TILTAKSARRANGØRER I PERIODEN 2006-2011

Aust-Agder				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	7 / 3	400.000 + 175.000 (amo- midler)	Etablerersenteret IKS Etablererservice Grimstad Næringsråd	400.000 100.000 75.000
2007	6/3	655.000	Etablerersenteret IKS Etablererservice Grimstad Næringsråd	500.000 100.000 55.000
2008	8/4	530.000 + 85.000 (amo- midler)	Etablerersenteret IKS Grimstad Næringsråd Kulturfabrikken Etablererhjelpen	430.000 60.000 100.000 25.000
2009	8/3	490.000 + 150.000 (tiltaksbud.)	Etablerersenteret IKS Grimstad Næringsråd Kulturfabrikken	450.000 75.000 115.000
2010	10/4	500.000 + 140.000 (tiltaksbud.)	Etablerersenteret IKS Grimstad Næringsråd Risør Næringshage Gründersenteret	410.000 50.000 40.000 140.000
2011	6/3	500.000 + 100.000 (tiltaksbud.)	Etablerersenteret IKS Grimstad Næringsråd Gründersenteret	410.000 50.000 140.000

Buskerud				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006				
2007				
2008	8 / 3	695.000	Stiftelsen EtablererKompetanse Norsk senter for flerkulturell verdiskaping, Rådet for Drammensregionen Ringerike Næringsfond	325.000 205.000 165.000
2009	13 / 3	710.000	Stiftelsen EtablererKompetanse Norsk senter for flerkulturell verdiskaping, Rådet for Drammensregionen Folkeuniversitetet Øvre Buskerud	300.000 200.000 210.000
2010	19 / 3	730.000	Stiftelsen EtablererKompetanse Norsk senter for flerkulturell verdiskaping, Rådet for Drammensregionen Næringshagen i Kunstnerdalen	490.000 100.000 140.000
2011	16 / 3	700.000	Stiftelsen EtablererKompetanse Norsk senter for flerkulturell verdiskaping, Rådet for Drammensregionen Folkeuniversitetet Øvre Buskerud	250.000 250.000 200.000*

*Redusert til 148.500 pga betydelig lavere deltakelse enn forventet

Finnmark				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	4 / 2	300.000	Høgskolen i Finnmark	300.000
2007	6 / 2	400.000	IKU Bedriftsshjelpa (delt likt på to prosjekter)	400.000
2008	4 / 3	550.000	Bedriftspartner IKU Arena/Cann (delt likt på to prosjekter)	150.000 400.000
2009	4 / 3	550.000	Bedriftspartner IKU Arena/Cann (delt likt på to prosjekter)	150.000 380.000
2010	5 / 2	450.000	Bedriftspartner IKU Arena/Cann	150.000 270.000
2011	3 / 2	350.000	Bedriftspartner (delt likt på to prosjekter)	300.000

Hedmark				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	2 / 3	680.000	Heb consulting AS Tom Egil S. Lien AS Collegium Consulting	218.000 293.000 282.590
2007	10 / 2	680.000	Heb consulting AS Collegium Consulting	295.000 282.590
2008	7 / 2	680.000	Heb consulting AS Collegium Consulting	312.000 238.700
2009	8 / 1	680.000	Hamarregionen Utvikling (HrU)	523.390
2010	9 / 7	680.000	8M Bedriftsutvikling NHO, Global Future Folkeuniversitetet	196.920 100.000 250.000
2011	7 / 4	525.000	VINN/Hedmark fylkeskommune NHO, Global Future 8M Bedriftsutvikling Pådrag AS	35.575 50.000 200.000 200.000

Hordaland				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	12 / 4	952.000	PS bedriftsutvikling Regionsrådet Nordhordaland IKS Studentsamskipnaden i Bergen /Karrieresenteret Bømlo kommune Rehabpiloten AS	70.000- 300.000
2007	10 / 6	960.000	PS bedriftsutvikling Regionsrådet Nordhordaland IKS Kreativt næringsssenter Snu AS Karabin AS Studentsamskipnaden i Bergen /Karrieresenteret	70.000- 300.000
2008	7 / 5	810.000	PS bedriftsutvikling Regionsrådet Nordhordaland IKS Kreativt næringsssenter Snu AS	70.000- 300.000

			Bedriftskompetanse AS	
2009	8 / 5	850.000	PS bedriftsutvikling Regionsrådet Nordhordaland IKS Kreativt næringscenter Snu AS Bergen Opplæring	70.000- 300.000
2010	9 / 6	834.000	PS bedriftsutvikling Regionsrådet Nordhordaland IKS Kreativt næringscenter Snu AS Forretningsutvikling Oslo AS	70.000- 300.000
2011	7 / 5	920.000	PS Bedriftsutvikling Regionsrådet Nordhordaland Kreativt Næringscenter AS Snu AS Forretningsutvikling Oslo AS	70.000- 300.000

Oppland				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	7 / 2	500.000	Innovasjon Norge Fagskolen i Gjøvik	291.500 208.500
2007	7 / 2	554.000	Innovasjon Norge Opus Gjøvik & Toten	400.000 150.000
2008	7 / 4	575.000	Oppland fylkeskommune/kulturseksjonen Innovasjon Norge Collegium Consulting Ergolight AS	100.000 291.066 200.000 83.934
2009	7 / 2	550.000	Innovasjon Norge Fabrikken	298.000 252.000
2010	9 / 3	700.000	Innovasjon Norge Fabrikken NHO (Global Future) Norge	380.000 290.000 100.000
2011	7 / 4	700.000	Livsverkene v/Pådrag AS Fabrikken 8M Bedriftsutvikling NHO (Global Future)	150.000 290.000 160.000 100.000

Oslo				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	11 / 6	1.600.000	Medvind Personal Forretningsutvikling AS PL Partner AS Omega Bedriftsrådgivning Norges Vel Fønix Kompetanse	239.400 289.450 199.200 289.400 251.000 220.080
2007				
2008				
2009				
2010				
2011				

Rogaland				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	13 / 5	850.000	Etablererklubb – Synergia	300.000
			Haugland vekst	250.000
			Ideutvikling	100.000
			RKK / Etablererskolen i Rogaland	100.000
			CeMe	100.000
2007	7 / 2	730.000	Skape.no	550.000
			Haugland vekst	180.000
2008	6	700.000		
2009	6 / 3*	720.000	Skape.no	350.000
			Kreativt næringscenter	180.000
			Rogaland ressurscenter	170.000
2010	7 / 3	765.000	Skape.no	475.000
			Kreativt næringscenter	120.000
			Rogaland ressurscenter	170.000
2011	5 / 4	750.000	Skape.no	440.000
			Kreativt næringscenter	120.000
			Vaardal-Lunde	95.000
			Rogaland ressurscenter	95.000

* Synspedagogene ble tildelt 50 000 i 2009, men sa fra seg tilsagnet da de mente de ikke kunne nyttiggjøre seg tildelingen. Midlene ble omdisponert til skape.no

Sør-Trøndelag				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	10 / 3	800.000	Leiv Eiriksson Nyskaping AS	460.000
			Etablerersenteret Bjugn & Ørland AS	260.000
			Orkladal Bedriftsutvikling AS	80.000
2007	7 / 3	724.000	Leiv Eiriksson Nyskaping AS	424.000
			Etablerersenteret Bjugn & Ørland AS	230.000
			Orkladal Bedriftsutvikling AS	70.000
2008	7 / 3	730.000	Leiv Eiriksson Nyskaping AS	450.000
			Fosen Næringshage AS	215.000
			Orkladal Bedriftsutvikling AS	65.000
2009	9 / 3	820.000	Leiv Eiriksson Nyskaping AS	550.000
			Fosen Næringshage AS	200.000
			Orkladal Bedriftsutvikling AS	70.000
2010	10 / 2	820.000	Leiv Eiriksson Nyskaping AS	750.000
			Orkladal Bedriftsutvikling AS	70.000
2011	4 / 2	815.000	Leiv Eiriksson Nyskaping AS	750.000
			Orkladal Bedriftsutvikling AS	65.000

Telemark				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	6 el. 7 / 1	750.000	Innovasjon Norge	750.000
2007	8 / 2	700.000	Innovasjon Norge Kulturinkubator	615.000 85.000
2008	7 / 1	650.000	Innovasjon Norge	650.000
2009	7 / 1	700.000	Innovasjon Norge	700.000
2010	12 / 1	715.000	Innovasjon Norge	715.000
2011	6 / 1	650.000	Innovasjon Norge	650.000

Troms				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006				
2007	7 / 2	580.000	Norsite AS Opplæringstjenester AS	280.000 100.000
2008	5 / 1	640.000	Etablererskolen i Troms – Vinn AS ²⁴	300.000
2009	4 / 2	600.000	Etablererskolen i Troms – Vinn AS Etablererhagen Berg og Torsken, Senja næringshage AS	464.000 135.850
2010	7 / 2	700.000	Etablererskolen i Troms – Vinn AS Gründersenter for unge i Troms, NHO, Innovasjon Norge og Troms fylkeskommune (ikke gjennomført)	400.000 300.000
2011	4 / 2	600.000	Etablererskolen i Troms – Vinn AS Karriere Troms, veiledning for unge etablerer	350.000 250.000

Vest-Agder				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006	2	650.000	EVA-senteret Lygna Næringshage	380.000 270.000
2007	5 / 3	840.000	EVA-senteret Lygna Næringshage Kreativt Næringsssenter	366.000 280.000 194.000
2008	5 / 3	630.000	EVA-senteret Lygna Næringshage Ergolight	350.000 187.750 92.250
2009	9 / 2	580.000	EVA-senteret Lygna Næringshage	360.000 220.000
2010	2 / 2	680.000	EVA-senteret Lygna Næringshage	400.000 280.000
2011	2 / 2	650.000	EVA-senteret Lygna Næringshage	390.000 260.000

²⁴ Etablererskolen er et samarbeidsprosjekt mellom Innovasjon Norge, Troms fylkeskommune, fylkesmannen i Troms, næringssetaten, landbruksavdelingen og NAV. Etablererskolen administreres av Innovasjon Norge, mens det er Vinn AS som er kursleverandør

Vestfold				
År	Antall søkere / innvilget	Totalt tilskudd	Tildeling per tiltaksarrangør	
2006		600.000	Rec Solutions	116.000
			Bedriftshelsen	210.000
			Næringssenteret i Vestfold	274.000
2007		550.000	Rec Solutions	170.000
			Bedriftshelsen	130.000
			Næringssenteret i Vestfold	250.000
2008	12 / 3	630.000	Innovaria	193.500
			Collegium Consulting	238.700
			Kreativt Næringssenter	200.000
2009	8 / 3	670.000	Karrierепartner	207.600
			Kreativt Næringssenter	264.000
			Næringssenteret i Vestfold	200.000
2010	8 / 3	760.000	Karrierепartner	266.940
			Kreativt Næringssenter	270.900
			Næringssenteret i Vestfold	224.000
2011	8 / 3	760.000	Collegium Partner	266.940
			Nettverksbanken	243.000
			Næringssenteret i Vestfold	224.000